

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

JANUÁR
STYCZEŃ
2001

Č. 1 (512)
CENA 2,00 ZŁ

SLOVENSKÍ HOSTIA U NÁS

POL STOROČIA SPOLU

ČERVEŇOVCI A BANSKÁ BYSTRICA

Z DEJÍN FRIDMANA

12. decembra min. roka navštívil sídlo nášho Spolku v Krakove štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí SR Ján Figel', mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová, riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová a ďalší hostia. Nás záber je zo stretnutia vzácnych hosťí s členmi Ústredného výboru Spolku - pri prejave J. Figel'. Podrobnejšie o stretnutí pišeme na str. 18-19. Foto: J. Bryja

V ČÍSLE:

Manželstvo je ako obloha	4-5
Pol storočia spolu	6
Červeňovci a Banská Bystrica	7
Oživiť klubovňu	8
Ždiarske nárečie v kontexte spišských goralských nárečí	9-10
Medzi nášimi študentmi	11
Medzi pilíarmi na Orave	12
Z dejín Fridmana (6)	13-14
Výstava fotografií Roba Kočana	14
Študentská slávnosť	15
Odevy z druhej ruky	16
Nové storočie očami krajanov	17
Slovenskí hostia u nás	18-19
Povedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE (zľava): tajomník UV SSP L. Molitoris, veľvyslankyňa SR v Poľsku M. Vásáryová, zástupca obchodného riaditeľa Slovnaftu M. Pavlík, štátny tajomník MSV SR J. Figel', predseda SSP J. Čongva, Riaditeľka SI Helena Jacošová a šéfredaktor Života J. Špernoga. Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kót i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półroczenie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótu oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**MICHAL
NEUPAUER**
z Nedece

- Ak dnes chceme oživiť miestnu skupinu, musíme jej rady doplniť mladými krajanmi. Nie je to však ľahká úloha, veď všetci dobre vieme, ako ľažko je dnes mladých zapojiť do nezástnej činnosti. Musíme začať od národnostnej výchovy v rodinách. Deti musia od malička vedieť, že sú slovenskej národnosti. Vždy vrvávame, že naša budúcnosť je v školách. Ak nebude mať slovenské školy a slovenčina sa v našich obciach prestane vyučovať, naše krajanské hnutie zanikne. My, starší krajania, sa to sice ešte snažíme udržať, avšak bez mládeže je naša snaha márna. Našťastie v našej škole sa slovenský jazyk celý čas vyučuje, a verím, že aj nadále bude oň veľký záujem. Pred rokmi sme mali problémy s farárom, ktorému prekážala slovenčina v kostole. Tieto problémy sú už našťastie za nami. Dnes máme v kostole slovenské bohoslužby, ktoré slúži náš kaplán J. Bednárik, prípadne aj farár M. Wanat. Aj keď sa konajú o trištvrte na osiem ráno, navštěvuje ich mnoho krajanov a všetci sú spokojní s ich úrovňou.

Myslím si, že by sme potrebovali väčšiu podporu zo strany našej inteligencie. Do krajanského hnutia by sa mali viac zapájať ľudia vzdelení, tí čo skončili vysoké školy. Veď oni skôr dokážu nájsť spoločný jazyk s mládežou a pritiahanúť ju do činnosti v MS. Mladí absolventi stredných či vysokých škôl na Slovensku by sa mali po návrate domov aktívne zapojiť do krajanského diania.

V našej obci máme sice klubovňu, ale je to starý objekt, ktorý už dnes nevyhovuje našim potrebám. V zime sa v nej vôbec nedá kúriť, takže sa tam ani nemôžeme stretávať. Dopolňoval ju mala na starosti krajanka Helena Strončeková, ktorá, žiaľ, prednedávnom zomrela, takže zatiaľ neviem čo bude d'alej. Ako všetci vieme, dnes sú také časy, že každý radšej doma sedí pri televízore, kým mládež sa radšej vyberie niekde do baru či na diskotéku ako by mala prísť do klubovne. Veď aj vybavenie krajanských klubovní je dnešné pomery veľmi chudobné.

Pokial' by som sa mal vyjadriť k činnosti Ústredného výboru SSP, musím povedať, že očakávame z ich strany trošku viac angažovanosti. Voľkedy členovia ÚV častejšie chodili medzi krajanov, zúčastňovali sa schôdzí a väčšmi sa zaujímali o problémy MS. Aj dnes nás musia podporovať a po-

vzbudzovať do činnosti, lebo ak zaniknú miestne skupiny, nás Spolok sa rozpadne. Tu by som chcel poznamenať ešte jednu vec. Ak nechceme zaniknúť, musí byť medzi nami svornosť. Obstojíme len ak sa budeme držať spolu - tak v miestnych skupinách, ako aj v rámci celého Spolku.

Zdá sa mi, že pred rokmi aj Slovenská republika prejavovala väčší záujem o svojich krajanov, dnes vôbec necítime pomoc z ich strany. To by sa taktiež malo zmeniť. Krajania musia vedieť, že Slovensko o nás vie a nie sme mu ľahostajní.

**MÁRIA
GRIBÁČOVÁ**
z Podvlnky

- Činnosť našej miestnej skupiny v poslednom čase dosť stagnuje a zišlo by sa ju nutne oživiť. Nebude to však ľahké, keď dochádza k národnostnému premiešaniu obyvateľstva. Ľažie je rozšíriť členskú základňu a zapojiť mládež do krajanskej činnosti. Ja, rodáčka z Malej Lipnice, som do obce prišla po vydaji v roku 1958. Keďže už od svojich školských rokov som hrávala v divadle, oneľaho som sa stala aj členkou divadielka Ondrejko. S naším súborom sme pochodili celú Oravu, vystupovali sme aj na Slovensku. Z vtedajších členov spomeniem aspoň Eugena Bosáka, jeho manželku Eugéniu či Teréziu Gajevskú. Keď sa mi však ohlásili roky, prestala som hrať. Teraz ma teší, že divadlo, ktoré nedávno oslávilo už 50. výročie svojho vzniku, nadálej šíri slávu našej obce.

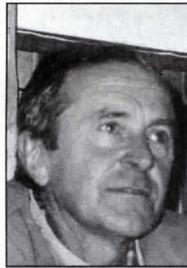
Krajanská činnosť v obci sa úspešne rozvíjala aj za bývalého predsedu MS Eugeniu Gribáča i jeho syna Jozefa. Neskôr však nastalo akési spomalenie, ktoré, žiaľ, pretrváva až dodnes.

Dávno sme už nemali schôdzku. Myslím si, že keďže podobné problémy majú aj iné miestne skupiny, bolo by treba častejšie zvolávať schôdzku a organizovať iné podujatia. Medzi ľudí by mali chodiť aj členovia vedenia ústredného výboru a povzbudzovať i aktivizovať krajanov. Sami totiž veľa nezmôžeme.

Mrází ma, že v škole č. 2 nám nedávno zaniklo vyučovanie slovenčiny. Rodičia sa, nevedno prečo, zrazu rozhodli vypísať svoje deti z jej vyučovania a výbor MS na túto situáciu zareagoval už neskoro. Napriek tomu

by sme sa mali pokúsiť ju obnoviť, aj keď to iste nebude ľahké.

Na zjazde by sa malo hovoriť aj o tom, ako v našom kostole sv. Martina obnoviť slovenské bohoslužby, o čo už dávnejšie žiadame. Pokial' ide o budúcnosť nášho Spolku, rozvoju krajanského hnutia by značne napomohla aj plánovaná výstavba kultúrneho centra v Jablonke. Som tiež spokojná s našim krajanským časopisom, o ktorý je medzi ľuďmi vždy veľký záujem. Je to už naozaj časopis na veľmi dobrej úrovni, ktorý rada čítam.

**FÉLIKS
RUSNÁČIK**
z Fridmana

- So znepokojením musím povedať, že činnosť Miestnej skupiny SSP vo Fridmane v poslednom čase stagnuje. Podobne ako v iných obciach, aj u nás sa dnes málo mladých ľudí zapája do krajanskej činnosti. Všetci vieme, že z gazdovania je ľažko vyžiť a v okolí je veľká nezamestnanosť, preto mnohí krajania odchádzajú za prácou do zahraničia. V našej obci už slovenčina takmer úplne vymizla. Už niekoľko desaťročí sa nevyučuje v škole, ba nestretнемe sa s ňou ani v kostole, preto naša mládež ju neovláda. Dnes už takmer všetky obchodíky, kaviarne či pohostinstvá sú súkromné, takže zbytočne by sme na nich hľadali slovenské náписy. Ľudia sa dnes veľmi miešajú, a v takýchto národnostne miešaných manželstvách rodičia neprikladajú význam výchove detí v slovenskom duchu. To sú len niektoré dôvody, pre ktoré sa naša MS nevyvíja. Môžem ešte dodať, že nájde sa v obci aj hodne dvojtvárných ľudí, ktorí chcú na všetkom niečo získať, pozerajú, kedy im bude lepšie a národnosť nie je pre nich dôležitá.

Teší ma, že sú medzi nami ľudia, ktorí poznajú dejiny a píšu, ako bolo pred 50 či 100 rokmi, ale to nestačí. Dejiny treba poznať, ale zároveň treba myslieť na budúcnosť. Ak nechceme, aby naša menšina zanikla, musíme bojoovať o svoje práva a musíme oživiť našu činnosť. Žiaľ bohu, chýbajú nám dnes obetaví, iniciatívni ľudia, ktorí by mohli v obci obnoviť krajanský súbor či divadelný kružok. A aj keď sa to nezdá, máme dosť neprajníkov, ktorým - nevedno prečo - existencia našej národnostnej menšiny prekáža.

Myslím si, že by bolo potrebné v obci častejšie usporadúvať rôzne kultúrne podujatia, ako napr.

PRED XI. ZJAZDOM...

DOKONČENIE ZO STR. 3

Dni slovenskej kultúry či prehliadky krajských dychoviek. Takéto podujatia zblížujú ľudí a môžu rozhýbať aj činnosť miestnej skupiny.

**KAROL
JAŠURA
z Chyžného**

- Pred zjazdom SSP je čas zamyslieť sa nad činnosťou a potrebami miestnych skupín. S lútostou musím povedať, že naša miestna skupina nepatrí medzi najaktívnejšie na Orave. Musíme to čím skôr vyriešiť. Keď budeme držať spolu, vtedy bude lepšie fungovať aj naša miestna skupina, do ktorej však musíme pritiahnúť najmä mládež. Najprv jej však musíme vstetiť slovenského ducha. Žiaľ, z nášho života postupne mizne aj slovenčina. Po prvý raz po vojne sa totiž v našej obci prestala vyučovať slovenčina, keďže sa neprihlásil dostatočný počet detí. Škoda, že v našom kostole sv. Anny sa nepodarilo vybaviť slovenské bohoslužby, hoci z obce pochádzal biskup Jan Szkodoň. Dnes nám v podstate zostalo už len tých párov slovenských piesní, ktoré sa spievajú v kostole, aj to iba pred omšou.

V súčasnosti je ľahko nájsť ľudí, ktorí by sa chceli nezíštnie angažovať v krajskej činnosti. Už len s nostalgiou spomíname na časy, keď v obci pôsobil Ján Omylák, ktorý dokázal k hraniu, spievaniu a tanču pritiahnúť mnohých krajanov. Možno by pomohlo aj oživenie našej klubovne, kde by sa malo organizovať častejšie stretnutia i schôdze krajanov, ktorým záleží na tom, aby sa naša činnosť nadálej rozvíjala.

Pričiny poklesu záujmu o vyučovanie slovenčiny vidíme tiež v nedbalosti rodičov, ktorí zanedbali krajskú výchovu svojich detí. Našu mládež nemá kto viesť, neustále prebieha polonizácia a existujú aj iné nátlaky. Snahy o udržovanie tradícií vidieť ešte u nášho folklórneho súboru Rombaň, ktorý propaguje oravskú a slovenskú kultúru, ale to je málo. Prispieť k tomu, aby sa naše deti a vnuci učili slovenský jazyk, aby poznali svoj pôvod a korene, by mal každý z krajanov. V najbližšom období by však bolo potrebné zintenzívniť kontakty miestnych skupín s obvodným výborom a ústredným výborom Spolku a zlepšiť ich spoluprácu. Spolu sa predsa dá urobiť viac.

**Znamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

Manželstvo je ako obloha...

V minulom čísle nášho časopisu sme blahoželali manželským dvojiciam nižnolapšanskej gminy, ktoré vlni oslavovali krásne jubileum - 50 rokov spoločného života. Vybrali sme sa za niektorími krajskými jubilantmi, aby nam porozprávali o svojom živote a spoľočne strávených rokoch.

Ján a Mária Kutarňovci z Fridmana

Ján a Mária Kutarňovci z Fridmana

sia poznali od malička, keďže pochádzali z tej istej obce. Tak Mária (narodená 21. januára 1932), ako aj Ján (nar. 16. marca 1923) takmer celý svoj život strávili vo Fridmane. Ján, ako mnoho ďalších Spišiakov, sa nevyhol útrapám druhej svetovej vojny. V roku 1943 musel narukovať do slovenskej armády. Po absolvovaní poddôstojníckej školy a výcviku ho odvelili na východný front. Po vypuknutí SNP sa jeho jednotka vrátila na Slovensko, kde sa mala zúčastniť povstania. Aj keď Ján Kutarňa prežil vojnu bez zranení, len tak ľahko na ňu nemohol zabudnúť. Neraz sa musel v lesoch skrývať pred bandou Ogára, ktorá krátko po vojne šarapatila na Spiši. Keď sa časy ukludnili, rozhodol sa spojiť svoju životnú cestu s Máriou. Slávnostné „áno“ si povedali 15. novembra 1950. Po sobáši sa mladomanželia spolu so svadobníkmi pobrali najprv do domu Márie, až potom k Jánovym rodičom. Ako dnes spomínajú, svadbu mali dosť veľkú, aj keď sa kvôli výmene peňazí museli trošku uskromniť.

- Pôvodne sme svadbu mali mať v októbri, - spomína Ján, - lenže niekoľko dní pred ňou došlo k výmene peňazí a nedalo sa nič kúpiť. Navyše vymenil sa dalo len určitú, limitovanú sumu. Kto mal viac, tomu zvyšné peniaze prepadli.

Po svadbe začali mladomanželia bývať u Jánovych rodičov. Po dvoch rokoch sa im narodil syn Ján, v roku 1956 ďalší syn Andrej a roku 1959 dcéra Helena. Spoločný život Jána a Márie Kutarňovcov bol poznačený predovšetkým ľažkou prácou na hospodárstve. Ako to už v živote býva, radostné udalosti sa striedali s tragicími. Spoločne však, v zhodnom nazívaní, dokázali prekonáť všetko a jeden druhému boli po celý čas veľkou

oporou. Treba povedať, že osud neboli k nim príliš láskavý. V roku 1957 vypukol vo Fridmane veľký požiar, v ktorom zhorel aj ich dom a hospodárske budovy. V septembri 1977 ich postihlo ďalšie nešťastie. Za dodnes nevyjasnených okolností im tragicky zahynul syn Andrej, ktorý slúžil v parašutistickej jednotke v Krakove. Synova smrť bola pre Jána a Máriu hádam najbolestnejším úderom v živote.

- Syna sme mali veľmi radi, - vráví Ján, - bol vzorným vojakom a na jar ho mali prepustiť do civila. Dodnes sa nemôžem zmieriť s jeho smrťou. Pred niekoľkými rokmi narukoval k parašutistom aj vnuk. Veľmi som nechcel, aby slúžil v tejto jednotke, ale, vďaka Bohu, šťastne absolvoval vojenskú službu.

Ako sme povedali, v ich živote boli aj šťastné chvíle, ako napr. svadba

druhého syna a dcéry či narodenie vnukov.

- Až sa nechce veriť, že už ubehlo 50 rokov, odkedy sme spolu, - vráví Mária. - Prežili sme spolu šťastný, aj keď neflháký život. Okrem nás sa v roku 1950 sobášili aj Karol Iglár s Máriou Prelíčchovou. Žiaľbohu, Karol už asi 10 rokov nežije. Musím povedať, že nám naďalej zdravie po celý čas dobre slúžilo. Ved Ján len prednedávnom bol u lekára prvýkrát od vojenčiny.

V roku 1988 manželia Kutarňovci odovzdali gazdovstvo deťom a prešli na zaslúžený dôchodok a 22. októbra 2000 oslavili v rodinnom kruhu 50. výročie sobáša. Dodajme, že obaja sú dlhorčinními aktívnymi členmi našho Spolku a vernými čitateľmi Života, a aj dnes sa živo zaujímajú o krajské dianie v obci.

Andrej a Margita Švientyovci z Nedece

sa rozhodli spojiť svoje životné osudy 19. novembra 1950. Podobne, ako manželia Kutarňovci, aj oni sa poznali od malička. Tak Andrej (narodený 29. októbra 1930), ako aj Margita (narodená 31. mája 1933) pochádzajú zo slovenských rolníckych rodín.

- Svadbu sme nemali príliš bohatú, nič však na nej nechýbalo, - spomína Margita. - Po sobáši sme sa, podľa vtedajšieho zvyku, hostili najprv v našom dome, potom u manželových rodičov, kam som išla za nevestu. Samozrejme, na druhý deň boli tzv. popraviny.

Po svadbe teda mladomanželia bývali u Švientyovcov a pracovali na spoločnom hospodárstve. Keď neskôr zomrel Margitin otec, prestahovali sa do jej rodičovského domu. Spoločne vychovali štyroch synov: Jána, Jozefa, Andreja a Mariána. Dnes už každý z nich má vlastnú

Andrej a Margita Švientyovci z Nedeca

Cecília a Jozef Kalatovci z Vyšných Lápš

rodinu. Doma, na rodičovskom hospodárstve, ostal Marián, s ktorým jubilanti bývajú spolu.

- Život sme nemali ľahký, - spomína Andrej, - ved sme mali veľké, vyše 20-hektarové hospodárstvo, na ktorom bolo vela práce. Vždy sme chovali dva kone a veľa kráv a iných zvierat.

Najťažšie im bolo, ako dnes obaja zhodne vravia, upne na začiatku spoločného gazdovania. Naštastie boli zdravi a silní a aj rodičia im značne pomáhali. Aj keď gazdovstvo bolo veľké, Andrej si našiel vždy čas na verejnoprospešnú činnosť. Už 47 rokov je členom miestneho hasičského zboru, pôsobil aj vo farskom výbere. Spolu s manželkou sú od začiatku členmi Miestnej skupiny SSP v Nedeci, v ktorej Andrej dlhší čas pôsobil ako pokladník. Sú taktiež vernými čitateľmi Života. Dnes už odovzdali hospodárstvo deťom, aj keď ešte vždy sú plní súl a neraz im pomáhajú. Najväčšiu radosť majú z 8 vnukov. 50. výročie sobáša oslavili 18. novembra minulého roku. Zablahožela im prišlo vyše 50 rodinných príslušníkov a priateľov. - Aj keď sme sa vzali v mladom veku, ved ja som mala len 17 a Andrej 20 rokov, prežili sme spolu šťastný život. Samozrejme, boli v ňom radostné aj smutné chvíle, avšak vždy sme spolu dobre vychádzali, - hodnotí spoločne prežité polstoročie Margita.

Cecília a Jozef Kalatovci z Vyšných Lápš

mali cirkevný sobáš v roku 1949 vo Vyšných Lapšoch. O rok neskôr, keď sa im narodilo prvé dieťa, museli mať aj úradný sobáš. Prvý rok po svadbe bývali oddelené - každý u svojich rodičov, potom však, po narodení dcéry Anny, začali bývať spolu v Jozefových rodičov. Po dvoch rokoch kúpili starší dom, do ktorého sa prestáhovali. Cecília Kalatová, rod. Šoltýsová, sa narodila 25. augusta 1930 vo Vyšných Lapšoch. Ešte za slobodna chodila pracovať do Podspádov, vdaka čomu si mohla nasporiť trošku peňazí, za ktoré potom kúpili s manželom pozemok. Jozef (nar. 28. júla 1923) po svadbe pracoval pri výstavbe Novej Huty. Keď sa im však v roku 1951 narodil syn Jozef, vzdal sa tejto práce, aby bol častejšie doma. Potom dva roky bačoval v lapšanskom chotári. Ako však dnes vraví, bolo to nerentabilné zamestnanie. - Ovce som pásol na urbárskych pasienkoch, za ktoré bolo treba vela platiť. Za 1 hektár som musel dať 20 kg syra, kym gazdovi

som za každú ovcu daval až 8 kilogramov syra. Manželka neraz musela zobrať deti na chrbat, hrnce do ruky a takto mi nosila jedlo.

Po dvoch rokoch sa Jozef vzdal bačovania a pustil sa spoločne s manželkou do gazdovania. Postupne prišli na svet ďalšie deti: Stanislav (1955), Andrej (1961) a Mária (1965). Aj keď práca na hospodárstve nebola príliš výnosná, dalo sa už niečo nasporiť. Postupne si postavili dom a hospodárske budovy a zvelaďovali gazdovstvo. Najstarší zo synov - Jozef po absolvovaní vojenskej služby vycestoval za prácou do Ameriky a tam sa usadil. V roku 1983 sa rozholda vycestoval do zámoria aj Cecília Kalatová. Potom už chodievala za synom každý rok. Na leto sa vracala domov pomôcť manželovi na hospodárstve, kým cez zimu pracovala v Amerike. Postupne odišli do Ameriky všetky deti Kalatovcov. Aj Jozef, ktorý má dvojité občianstvo, lebo jeho matka sa narodila v Amerike, ich bol pákrátky navštívil. Teraz sú doma sami. Tešia sa však na leto, keď k nim prídu deti aj s vnukmi na navštěvu. Dnes sa im zdá, že tých 50 rokov spoločného života ubehlo strašne rýchlo.

- Najťažšie nám bolo úplne na začiatku, kym sme si nepostavili nový dom, - spomína Cecília. - Lenže ja vravím, že manželstvo je ako tá obloha nad našimi hlavami. Raz je jasná, slnečná, inokedy zatiahnutá. Aj v manželstve prídu dobré a zlé chvíle, ale treba vydržať.

Hoci im bolo neraz ľahko, vždy sa snažili dobre spolu vychádzať a dobre vychovať deti. Chceli, aby mali ľahší život ako oni, preto kládli veľký dôraz na to, aby ukončili školy. Ani krajská problematika im nie je cudzia. Obaja sú dlhorocnými členmi MS SSP vo Vyšných Lapšoch a život patrí medzi ich oblúbené časopisy.

Mária a František Šoltýsovcí z Lapšanky

Podobne ako Kalatovci z Lápš, mali najprv cirkevný sobáš až potom civilný. Cirkevný mali v roku 1947, civilný - po narodení dcéry Márie roku 1950. Hned po svadbe sa Mária (nar. 4. júla 1926)

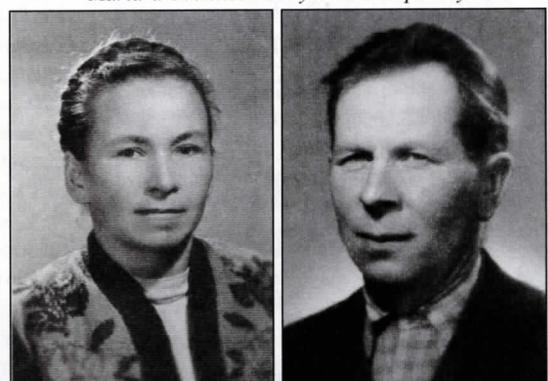
prestáhovala k manželovi. Keďže František (nar. 13. decembra 1919) mal viacero súrodencov, pustili sa do stavby vlastného domu. Aj keď časy boli fažké a robity veľa, Mária s Františkom s optimizmom pozerali do budúcnosti. Život im vyplnila každodenná práca, poznámená šťastnými aj tragicckými udalosťami. Postupne sa im narodilo päť detí z ktorých dve, žiaľ, čoskoro zomreli: dcéra Mária a syn Anton. V 1952 sa narodila dcéra Irena, ktorá dnes žije v Novom Targu. Ďalší syn - František, narodený v r. 1955, ostal na rodičovskom hospodárstve a najmladší Ján (nar. v r. 1964) vycestoval do Ameriky.

- Práca na hospodárstve bola vždy veľmi ľahká, - hovorí Mária. - Postupne sme zvelaďili naše gazdovstvo, takže sme nakoniec mali vyše 22 hektárov pola. Človek musel každý deň robiť v poli od rána do večera a potom doma dlho do noci ešte všetko obriadit. Aj keď nám neraz bolo veľmi ľahko, vždy sme spolu dobre vychádzali. Ľudia dnes pristupujú k manželstvu dosť ľahkovážne, nie tak ako voľakedy. Ja však tvrdím, že keď si mladomanželia raz sľubujú pri oltári vernosť a úctu až do smrti, tak sa toho musia držať. A keď v rodine má byť dobre, nesmú byť manželia tvrdohlaví, niekedy musí jeden alebo druhý ustúpiť.

Dnes už zdravie manželom Šoltýsovcom neslúži ako voľakedy. František už niekoľko rokov má problémy s nohami a chodí o paličke. Vždy sa však živo zaujíma o dianie v obci a činnosť našho Spolku.

POKRAČOVANIE NA STR. 6

Mária a František Šoltýsovcí z Lapšanky

POL STOROČIA SPOLU

Výročie zlatej svadby, t.j. 50 rokov spoločného manželského života, je neobyčajným dôvodom na oslavu. Stalo sa už tradíciou, že jubilanti sa vtedy zúčastňujú slávnosti, ktorú pre nich organizuje gminný úrad a v kostole si opäťovne sľubujú manželskú vernosť a lásku. Milou pozornosťou je aj blahoprajný list, ktorý oslávencom posielal prezident PR. Jedným z krajanských párov, ktorí nedávno oslavili 50-ročné jubileum spoločného života, sú manželia Cecília a Juraj ČISCOŇOVCI z Oravky.

Cecília Čiscoňová, rod. Grapová (nar. 15. marca 1925 v Podvuku), pochádza, podobne ako jej manžel, zo slovenskej roľníckej rodiny.

- Mala som päť súrodencov, - hovorí - jednu sestru a štyroch bratov. Žiaľ, bratia Karol a František, už nežijú, ďalší brat Vendelin a sestra Irena bývajú v Podvuku a Anton žije aj so svojou rodinou v Brezovici na východnom Slovensku. Do ľudovej školy som chodila v rokoch 1931 až 1937. Po jej vychodení som ako členka Zdrúženia katolickej mládeže v Podvuku účinkovala v divadelnom súbore, ktorý viedol p. Janoščin a jeho sestra - učiteľka. V súbore nás bolo 15 dievčat a 15 chlapcov, o.i. Irena Dutková (rod. Páldiová), sestry Štefánia a Emilia Chovanecové (rod. Stopkové) a neskôr odbojár Eugen Gribáč, ktorý, žiaľ, počas 2. svetovej vojny padol v Sučanoch na Slovensku. V repertoári divadla sme mali veľa slovenských hier, s ktorými sme vystupovali po celej Orave, ba boli sme aj v Bratislave.

Cecília potom pracovala na rodičovskom hospodárstve a rok pred svadbou aj na Slovensku.

- Môj brat Karol, - pokračuje, - bol vtedy v Ľudovej škole na Slovensku. Rozhodla som sa odišť za ním. Neskôr mi jeho priateľ našiel prácu v Bratislave, v rodine riaditeľa školy Jozefa Kleskeňa. Opatrovala som deti a sta-

Cecilia a Juraj Čiscoňovi z Oravky

rala sa o domácnosť. Okrem toho som pracovala aj v továrnii Stollwerck. S manželom som sa spoznala v roku 1948 v Trstenej, počas návratu z Bratislav. Zohrali sme sa 16. júna 1948 v kostole sv. Martina v Podvuku a po svadbe sme bývali u manželových rodičov. V roku 1950 sme si postavili vlastný dom.

Postupne sa im narodilo šesť detí: dcéry Terézia, Mária, Kristína, Božena a Alžbeta a syn Jozef. Terézia a Kristína zomreli ešte v dojčenskom veku, ostatné dcéry a syn žijú v Oravke.

Manželia Čiscoňovci sa už tešia z troch vnučiek a siedmich vnukov. Najstaršia vnučka Jolanta učila v ZŠ v Chyžnom a v súčasnosti pôsobí na lúčku v Jablonke. Najmladší vnučik Kamil (Čiscoň) má 2,5 roka.

Manžel Cecílie Juraj Čiscoň sa narodil 14. apríla 1922 v Oravke. Mal štyroch súrodencov - troch bratov a jednu sestru. Sestra Alžbeta a brat Anton už nežijú, ďalší brat Ján po 2. svetovej vojne odišiel do Československa a býva v Mikuloviciach v Čechách a Jozef žije v Oravke.

- Do Ľudovej školy, - hovorí Juraj, - som chodil v rokoch 1929 až 1936. Po jej ukončení som zostal pracovať pri rodičoch. Už ako 7-ročný som pásaval kravy a neskôr som pracoval na poli. Zo začiatku 2. svetovej vojny mi v hlave utkvel najmä letecký vzdušný súboj, ktorý v roku 1939 nad našou obcou zvideli 2 lietadlá, nemecké a poľské, ktoré bolo nakoniec zostrelené. Dvaja poľskí piloti zahynuli a tretí, Alexander Rutkowski, sa v poslednej chvíli zachránil skokom na padáku. Na pamiatku tejto udalosti bol pred kostolom v Oravke postavený zostreleným letcom pomník s leteckou vrtuľou.

1. októbra 1943 Juraj narukoval do Ružomberka, kde ho pridelieli do 2. delostreleckého pluku ako radistu. V jeho jednotke bolo viacero Oravcov, o.i. kamaráti Eugen Kvašnica a Ignáč Grobarčík z Oravky a Ignáč Kadlub a Jozef Harkabuzik z Jablonky. Z Ružomberka

ich v roku 1944 prevelili na východné Slovensko. Dostali sa až do Čertižného nedaleko Dukly, kde plnili strážnu službu, zabezpečovali spojenie, budovali bunkre, opevnenia a palebné postavenie pre delostrelectvo. Domov sa vrátil po mnohých mnohých presunoch svojej jednotky 16. septembra 1944. Ich cesta viedla cez Levoču do Nízkych Tatier, kde mali pomôcť povstalcom. Povstalecká oblasť však bola už obkolesená nemeckým vojskom, preto sa ich veliteľ po zhodnotení situácie rozhodol jednotku rozpustiť.

Po skončení vojny sa Juraj popri práci na rodičovskom hospodárstve chýtal viacerých robôt. Podobne ako veľa Oravcov pracoval na výstavbe cesty Zabornia-Chyžné a v máji 1946 sa rozhodol odiť na Slovensko.

- Nájskôr, - spomína, - som bol u brata Jána v Bobrove, odkiaľ sme odišli za prácou až do Mikulovíc v Čechách. Zamestnali sme sa v kamenárskej dielni a domov som sa vrátil po dvoch rokoch. Počas návratu som sa v Trstenej spoznal aj so svojou terajšou manželkou Cecíliou, ktorá sa práve vracala zo služby v Bratislave.

Po svadbe Juraj pracoval na svojom hospodárstve, v rokoch 1956 až 1967 pôsobil navyše v Gminnom družstve (GS) v Jablonke ako zásobovateľ v obchode a skladník a potom si vybavil povolenie na prácu v Československu. Pracoval ako stavbár na Ostravsku, v tom hľavne v okolí Bohumína. Do dôchodku prešiel v roku 1983.

V rodine Cecílie a Juraja Čiscoňovcov samozrejme nechýba Život a Juraj, ktorý bol aj pri zakladaní nášho Spolku, je dlhoročným členom MS SSP v obci. Keďže manželia Čiscoňovci majú mnoho príbuzných na Slovensku, je len samozrejme, že sa zaujímajú o všetko, čo s ním priamo súvisí.

K peknému životnému jubileu im želáme najmä veľa zdravia, lásky a pokoja.

Manželstvo je ako...

DOKONČENIE ZO STR. 5

V Miestnej skupine SSP v Lapšanke zastáva funkciu podpredsedu a pravidelne sa zúčastňuje poriad Života, ktorý spolu s manželkou od začiatku pravidelne odoberajú a čítajú.

Pri tomto nevšednom výročí poprajme všetkým naším oslávencom veľa zdravia, lásky a pokoja do ďalšej päťdesiatky.

Text a foto: JÁN BRYJA

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ČERVEŇOVCI A BANSKÁ BYSTRICA

Región Orava má zvláštny význam v našich národných dejinách. Hoci patril k najchudobnejším regiónom Slovenska, predsa nášmu národu dal veľa významných Slovákov. Spomeňme len napr. Antona Bernoláka a P. O. Hviezdoslava. O Orave bolo známe, že z nej vychádzalo mnoho uvedomelých Slovákov. V období násilnej maďarizácie mnogí duchovní z Oravy nemohli pôsobiť vo svojom rodnom regióne, ale obyčajne na Spiši, kde slovenské povedomie bolo slabšie a teda aj náhylnejšie na maďarizáciu. Naopak na Orave zase pôsobili duchovní pochádzajúci zo Spiša.

Región dnešnej Oravy v Poľsku taktiež odchoval nejedného uvedomelého Slováka. Stačí spomenúť len dvoch Červeňovcov, ktorí pochádzali z Chyžného.

Prvý bol Tomáš Červeň, ktorý sa narodil 20. januára 1793. Po vychodení škôl bol v roku 1916 vysvätený za knáza a jeho ďalšie osudy sú zviazané s Bansko bystrickou diecézou, v ktorej zastával vysoké cirkevné funkcie. Začas bol riaditeľom Biskupského úradu v Banskej Bystrici, neskôr sa stal aj titulárny opátom a generálnym vikárom. V roku 1865, období biskupskej pôsobenia Štefana Moyzesa, dosiahol dokonca hodnosť veľprepošta Bansko bystrickej kapituly.

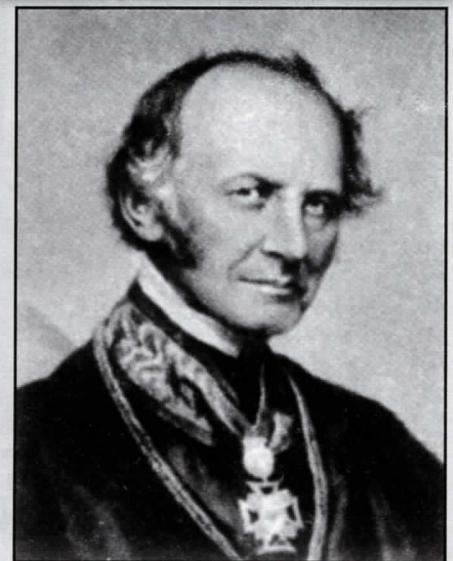
Tomáš Červeň neboli len významným cirkevným hodnostárom, bol aj národným buditeľom, o čom svedčí jeho aktívne členstvo v budínskom kollárovsko-hamuliakovskom Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej. V dobe Š. Moyzesa, keď bansko bystrické gymnázium malo silnú slovenskú

orientáciu, Tomáš Červeň veľmi podporoval túto školskú ustanovizeň. Neskôr sa stal spolu zakladateľom Spolku sv. Vojtecha a podporovateľom aj gymnázia v Kláštore pod Znievom. V rokoch 1863-74 bol dokonca pokladníkom Matice slovenskej, na ktorú myšiel aj vo svojom testamente, keď jej odkázal 60 tis. zlatých, ktoré, žiaľ, nedostala, lebo bola v roku 1875 zrušená.

Záslužnú činnosť Tomáša Červeňa dočinili aj iní národovci. V roku 1850 mu venoval Martin Hattala svoju Gramatiku. Bola to prvá slovenská gramatika podľa Štúrovo uzákonenia spisovej slovenčiny. Aj hudobný skladateľ Ján Levoslav Bella mu v roku 1863 venoval Slovanský Otčenáš, zase Andrej Sládkovič mu v roku 1870 napísal oslavnu báseň.

Svoj činorodý život zavŕšil Tomáš Červeň 27. apríla 1876. Umrel v Banskej Bystrici, kde je aj pochovaný v krypte katedrálneho kostola sv. Františka Xaverského.

Druhým známym Červeňom z Chyžného je Eugen. Narodil sa 3. februára 1840. Bol významným geografom a historikom. V roku 1870 dokonca obhájil v Budapešti docentúru. Predtým však, v rokoch 1862-67, pôsobil ako profesor Bansko bystrického katolíckeho gymnázia, kde vyučoval latinčinu, maďarčinu a dejepis. Bol zakladajúcim členom Matice slovenskej v Martine. Po nevyberaných maďarónskych útokoch na bansko bystrické gymnázium, ktoré malo silne proslovenskú orientáciu, ho preložili do Bratislavu. V roku 1870 už prednášal na univerzite v Budapešti, kde dosiahol viaceré vysoké funkcie

Tomáš Červeň

v školstve. Bol aj publikáne činný, ale väčšina jeho prác vyšla v maďarčine. V roku 1870 vydal *Zemevid krajín uhorskéj koruny s menami slovenskými*, čo svedčí, že sa neodcudzil svojmu národu. Na vrchole svojich tvorivých sôl sa presadil najmä ako geograf. Bol tvorcom gymnaziálnych učebníčkov, školských atlasov, ale aj nástenných map Európy a Uhorska a rôznych historických map, napr. Palestíny, Európy v období križiackych výprav, Grécka, rímskeho impéria a ďalších.

O tom, že Eugen Červeň zostal verný svojmu národu svedčí aj fakt, že po rozpade monarchie nezostal v Budapešti, ale posledné obdobie svojho života dožil v Bratislave, kde aj zomrel 21. februára 1928.

ZOLTÁN GORAZD BALÁŽ

KRÁTKO Z ORAVY

11. novembra oslávili 50. výročie svadby krajania Irena a Ignáca Stašákovci z Podsrnia. Našim jubilantom srdiečne blahoželáme.

* * *

Január na stredných školách obvykle prebieha v znamení slávnostného odovzdávania zelených maturitných stužiek. 27. januára t.r. sa stužková slávnosť uskutoční aj v jablonskom lýceu, kde v tomto roku bude maturovať 83 štvrtákov, v tom 6 študentov zo slovenského jazyka.

* * *

Aj koncom roka sa stalo na území Oravy viacero vlámaní, požiarov a krádeží. V Podsklí sa zlodeji vlámalí do požiarnej zbrojnice, odkiaľ ukradli 100 litrov benzínu

a v Jablonke neznámy páchateľ rozobil kamienom okno prechádzajúceho autokaru z Litvy, čím spôsobil škodu za 6 tisíc zlatých. 3. novembra došlo k požiaru v Hornej Zubrici, počas ktorého zhorela časť hospodárskych budov a strecha domu. Škody sa odhaduje na 25 tisíc zlatých.

7. novembra ukradli zlodeji z domu vo Veľkej Lipnici počítač a vežu stereo v hodnote okolo 4,5 tisíc zlatých a 27. novembra ukradli zlodeji z pastviska v Malej Lipnici dve kravy.

* * *

19. novembra 2000 posvätil kardinál Franciszek Machar-

ski kostol Panny Márie v Dolnej Zubrici (na snímke). Slávnosť, počas ktorej vystúpili o.i. členovia folklórneho súboru Halniok, sa konala pri príležitosti 5. výročia postavenia kostola.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Vyšné Lapše pred zimou

Opravená klubovňa MS SSP

OŽIVIŤ KLUBOVŇU

Výzor spišských dedín sa mení z roka na rok. Aj keď obce majú obmedzené prostriedky, snažia sa nimi dobre hospodáriť. Nie je tomu ináč ani vo Vyšných Lapšoch, kam sme sa vybrali koncom roka, aby sme sa presvedčili, čo sa v tejto obci zmenilo v poslednom období.

Nová vozovka

Na vlaňajšie počasie sa azda nikto nemôže stažovať. Ved aj keď začiatok leta bol daždivý, v auguste sa výčasilo a pekné počasie vydržalo až do decembra. Z tohto faktu sa určite tešili nielen roľníci, ale aj všetci motoristi, ktorí mali takmer do konca roka dobré podmienky na jazdu. Treba však povedať, že mnohé spišské cesty si vyžadujú generálnu opravu. Donedávna to platilo aj o ceste cez Vyšné Lapše, ktorá bola pri výstavbe kanalizačnej siete v rokoch 1998 -99 značne zničená. V septembri roku 2000 ju však opäť asfaltovali. Len škoda, že neboli prostriedky na asfaltovanie tejto cesty mimo obec - smerom k Tribšu a Nižnému Lapšom. Ako nás však uistil miestny richtár Anton Šoltýs, v planoch je asfaltovanie aj týchto úsekov. Na to však musí vyčleniť prostriedky Okresná správa cest.

Lapšania sa teda môžu tešiť z krásnej širokej cesty cez obec. Teraz by bolo potrebné urobiť po oboch stranach cesty nové chodníky. Tie však musia zatiaľ počkať.

- V roku 2001 budeme modernizovať telefónne vedenie, ktoré sa bude tiahnuť pod zemou pozdĺž cesty, - vratí richtár. - Preto nemá význam robiť nový chodník skôr, než budú tieto práce ukončené. Potom vyložíme chodníky betónovými dlaždičkami. Dúfame, že sa nám tieto práce podarí urobiť v

J. Krišák v zberni mlieka

tomto roku. Máme na tento rok ešte ďalšie plány, ktoré však budú zavisieť od prostriedkov, aké budeme mať k dispozícii.

Za richtárske peniaze

V Lapšoch, ako takmer v každej obci, je čo robiť, lenže ochota richtára a iných obyvateľov nestačia, ak nie sú peniaze. Richtár má k dispozícii len tzv. richtárske peniaze, ktoré každoročne dostáva z gminného úradu. Sú to prostriedky určené hlavne na opravy polných ciest.

- Časť týchto peňazí sme v tomto roku určili na opravu protipožiarnej nádrže na miestnej riečke Lapšanke, - hovorí A. Šoltýs.

- Táto nádrž si už dlhšiu dobu využívala neodkladné opravy. Teraz v hornej časti dediny urobíme druhú protipožiaru nádrž.

Počas opravy cesty cez obec boli hned asfaltované aj priestranstvá pred požiarou zbrojniciou a pri kostole. Časť výdavkov na tieto práce boli financované taktiež z richtárskych peňazí, zvyšok uhradil roľnícky krúžok, Gminné družstvo GS a majiteľ obchodu v budove požiarnej zbrojnice. Takže, ako vidíme, pri rozumnom hospodárení a delení peňazí sa dá aj za nevelké prostriedky veľa urobiť. Richtár už rozmyšľa, ako najlepšie využiť tohtoročné dotácie.

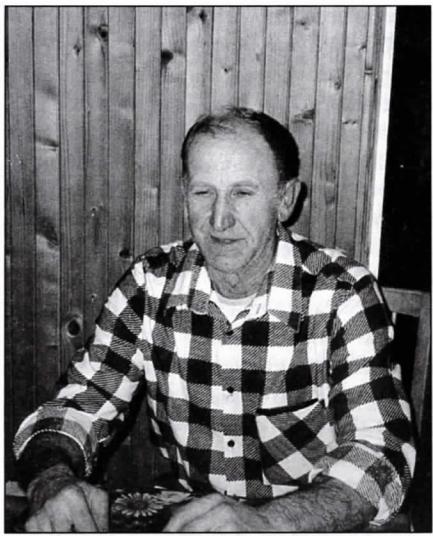
- Aj v tomto roku budeme mať dosť práce. Časť peňazí určite pôjde opäť na opravu polných ciest. Dúfam, že sa nám v tomto roku podarí spevniť brehy našej riečky, ktorá za požiarou zbrojnicou podmýva svah a pomaly môže podmyť aj cestu. Tieto práce však má na starosti Obvodné riaditeľstvo vodného hospodárstva v Novom Targu.

Nerentabilné gazdovanie

Nie je žiadoucou novinkou, že gazdovať sa v dnešnej dobe nevyplatí. Preto väčšina mladých ľudí odchádzá z dedín za prácou

Protipožiarna nádrž na potoku Lapšanka

Lapšanský richtár A. Šoltýs

do miest. Nie je tomu ináč ani vo Vyšných Lapšoch. Žiaľbohu, o prácu v okolí je fažko, preto mnohí sú nútene cestovať do zahraničia. Všetci však vycestovať nemôžu, ved niekto sa musí starat o hospodárstvo, aj keď je nerentabilné. Ved hľadom jediné, na čom sa dnes dá na gazdovstve aspoň trošku zarobiť, je predaj mlieka. Takmer v každej spišskej obci sa

nachádza zberňa mlieka, odkiaľ sa mlieko odváža do mliekarne. Vo Vyšných Lapšoch sa takáto zberňa nachádza u Jána Krišká. K nemu miestni rolníci každé ráno a večer prinášajú mlieko, ktoré je skladované vo vyše 1000-litrovej chladiacej nádrži. Od neho ho každý deň odoberá Mliekarské družstvo v Novom Targu, kde je spracúvané. Nakoniec sa dostáva do obchodov ako tzv. „Strakaté mlieko“.

- V uplynulom roku gazdovia predávali trošku menej mlieka ako v predošлом, - hovorí J. Krišík. - Denne som odoberal okolo 700 litrov. Cez zimu je mlieka ešte menej. V súčasnosti je 36 dodávateľov, ktorým družstvo za 1 liter mlieka platí do 90 grošov (ak sú členmi družstva) a ostatným okolo 80 grošov.

Rolníci odovzdávajú naraz priemerne 15 litrov mlieka. Samozrejme, kto má viac kráv, predáva viac mlieka. Musí to byť však prvotriedné mlieko, lebo menej kvalitné mliekareň nie kupuje.

Klubovňa opravená

Už viackrát sme písali o zlom stave vyšnolapšanskej klubovne, ktorá si vyžadovala generálnu opravu. Tento krajanský kultúrny stánok bol už niekoľko rokov zavretý a nevyužívaný, lebo chýbali peniaze na jeho opravu. Naštastie v júni minulého roka, pred VII. dňami slovenskej kultúry, sa konečne uskutočnila prvá časť opráv. Celý objekt bol zvonka aj zvnútra vyčistený a omalovaný, navyše klubovňu napojili na kanalizačnú sieť a upravili v nej aj sociálne zariadenia. Na priebeh prác dozeral čestný predsedca SSP Ján Molitoris. Tieto opravy stáli okolo 16 tisíc zlôtých a financoval ich ÚV Spolku. Vďaka tomu mohla byť klubovňa opäť uvedená do prevádzky. Už sa v nej konalo niekoľko tanecných zábav aj minuloročná porada Života. Oprava klubovne pokračovala aj na jeseň, ked o.i. vybetónovali podlahu pod scénou a pod. Práce je však ešte vela.

- Teraz by bolo potrebné vymeniť kúrenie, - vráví krajan Alojz Griglák, terajší vedúci klubovne. - Najlepším riešením by bolo zaviesť elektrické ústredné kúrenie. Teraz chceme čím skôr otepliť dvvere, a potom by bolo potrebné dokončiť a zariadiť podkrovie. Taktiež by sa zišlo spevniť a zabezpečiť základy klubovne, aby ich v zime zamrzajúca voda nedvihala.

Oprava klubovne lapšanských krajanov veľmi potešila. Dúfame, že obnovený objekt pomôže oživiť krajanskú činnosť v obci.

Text a foto: JÁN BRYJA

ŽDIARSKE NÁREČIE V KONTEXTE SPIŠSKÝCH GORALSKÝCH NÁREČÍ

Ždiarske nárečie patrí do skupiny spišských goralských nárečí, rozprestierajúcich sa na území severozápadného Spiša. Spišská goralška oblasť je najväčšou z hľadiska osídlenia, ale aj najstaršou goralškou nárečovou oblasťou a tvorí ju 48 obcí. Z toho na slovenskom území Spiša leží 34 obcí, ktoré sú administratívne začlenené do okresov Kežmarok, Poprad a Stará Lubovňa; na poľskej strane sa nachádza 14 obcí, ktoré sú administratívne začlenené do okresu Nový Targ.

Z jazykového i zemepisného hľadiska sa spišské goralšké nárečia členia na dve skupiny: severnú časť v Zamagurí a južnú časť v poriečí Popradu. Goralské nárečia v Zamagurí (vrátane obcí na poľskom území) tvoria kompaktný jazykový aj zemepisný celok, ktorého severnú hranicu tvorí rieka Dunajec a západnú hranicu rieka Bialka. Z východnej strany ho ohraničujú ukrajinské (rusínske) obce (Veľký Lipník, Stráňany, Kamienka). Z južnej strany oddeľuje Zamagurie od ostatnej časti Spiša jednak pohorie Spišská Magura, jednak až do r. 1945 dosť výrazný pás nemeckých nárečí. Tieto nemecké obce tvorili voči Zamaguriu podľa E. Pavlíka istú hradzu, na ktorej sa zastavovali vplyvy poľské smerujúce od severu, ale aj spomaľovali vplyvy slovenské smerujúce zo južného Spiša.

Opierajúc sa o jazykové kritériá, nárečie tatranských obcí Javorina a Ždiar i susedného Lendaku predstavuje podobný typ nárečí ako spišské goralšké nárečie v Zamagurí. Mimo Zamaguria leží tiež nárečie Pilhova a osady Kače (súčasť obce Mníšek nad Popradom), ktoré spolu s nárečiami spomínaných obcí v tatranskej oblasti, ako aj s goralškými nárečiami v Zamagurí, tvoria severnú časť spišských goralškých nárečí.

Goralské nárečia ležiace v poriečí Popradu netvoria na rozdiel od Zamaguria súvislý celok, ale sú súčasťou pestej jazykovej situácie, ktorá je pre Spiš už oddávna charakteristická. Goralské nárečia v poriečí Popradu sa nachádzajú v bezprostrednom susedstve so slovenskými, ukrajinskými (rusínskymi) a nemeckými nárečiami, pričom tvoria väčšie či menšie enklávy v uvedenom jazykovom prostredí. Táto pestrý jazyková situácia je dôsledkom rôznych kolonizačných prúdov, ktoré sa v priebehu storočí podielali na osídľovaní Spiša.

Goralské nárečia v poriečí Popradu, ktoré tvoria južnú časť spišských goralškých nárečí, zaraďujeme na základe podstatných jazykových zmien podmienených alebo motivovaných procesom slovensko-poľských jazykových kontaktov do skupiny prechodných slovensko-poľských nárečí.

Goralské nárečia v Zamagurí i v príladej tatranskej oblasti na rozdiel od nárečí v údoli rieky Poprad boli chránené pred inovačnými vplyvmi vďaka prírodným aj historickým okolnostiam. Môžeme to konštatovať aj napriek tomu, že aj na osídľovaní Zamaguria sa zúčastňoval slovenský, poľský, nemecký a ukrajinský (rusínsky) živel. Kontakty s ukrajinskými (rusínskymi) nárečiami boli ohraničené na pomerne malú oblasť vo východnej časti Spiša, ak neberieme do úvahy obec Osturňu, ktorá je vklinená medzi goralšké obce v západnej časti pri poľských hraniciach. Nemecký živel, podielajúci sa na kolonizácii Zamaguria v 14. stor. i neskôr v rokoch 1786-87, podľahol asimilácii. Prenikanie slovenských jazykových vplyvov bolo spomaľované pomernou izolovanosťou Zamaguria od ostatnej časti Spiša. Všetky tieto okolnosti prispievajú k tomu, že goralšké nárečia tvoriace severnú časť spišských goralškých nárečí boli zasiahanuté procesom slovensko-poľskej interfeřencie v oveľa menšej miere než južná časť goralškých nárečí v poriečí Popradu. V dôsledku toho výskyt slovakizmov v tejto severnej časti goralškej nárečovej oblasti nemá systémový charakter.

Čím sa goralšké nárečia líšia od slovenských nárečí a čo ich spája s poľskými nárečiami? Na túto otázku možno odpovedať z historického hľadiska, pretože v priebehu vývinu goralškých nárečí v podmienkach slovensko-poľských jazykových kontaktov a slovensko-poľského bilingualizmu (dvojjazyčnosti) sa na seba navrstvili dve zásadné sa od

seba odlišujúce skupiny javov. Staršiu, svojím pôvodom poľskú vrstvu javov tvoria tie zmeny, ktoré sa uskutočnili aj v ostatných poľských nárečiach v období od interného (vnútorného) vývinu, t.j. do 15. stor. V období po 15. stor., keď končí interný vývin poľských nárečí a keď začína obdobie vzniku a formovania slovensko-poľských jazykových kontaktov (kolonizácia goralských oblastí na Spiši, Orave, Kysuciach a v goralských enklávach na Liptove a Gemeri prebehla medzi 13. - 18. stor.) sa v goralských nárečiach začala utvárať druhá vrstva zmien, vývinovo mladšia, ktorá sa šírila do goralských nárečí zo slovenských nárečí. Ide o tzv. slovakizmy, t.j. o javy, ktoré sa v procese dlhodobých a intenzívnych slovensko-poľských jazykových kontaktov navrstvili na staršie, geneticky poľské zmeny. Možno teda povedať, že vývin goralských nárečí sa v novšom období, t.j. približne po 15. stor., ubera smerom k integrácii (zjednoteniu) so slovenskými nárečiami. Pretože pre novšie obdobie vývinu goralských nárečí sú charakteristické vývinové tendencie podmienené vonkajším vplyvom slovenských nárečí.

To je vlastne tá druhá osobitosť goralských nárečí, čím sa odlišujú od poľských nárečí a čo ich spája so slovenskými nárečiami. Na jednej strane je to poľský jazykový systém, na druhej strane sú to výrazné zmeny v tomto poľskom systéme, spôsobené vonkajším vplyvom slovenských nárečí. Štúdium týchto javov má veľký význam ako pre slovenskú dialektológiu i dejiny slovenského jazyka, tak aj pre poľskú dialektológiu i dejiny poľského jazyka, ba pre slavistiku vôbec.

Výskum týchto nárečí na slovensko-poľskom pomedzí ukazuje, aké je dôležité urobiť ich objektívny opis i analýzu na úrovni najnovších jazykovedných, historiografických, etnologickej a kultúrologických teórií, aby sa už nikdy nezopakoval 28. júl 1920, keď mierová konferencia v Paríži vyniesla verdikt o pričlenení severovýchodnej časti Oravy (13 obcí) a severozápadnej časti Spiša (14 obcí) k Poľsku. Tento verdikt, ktorý je dnes už súčasťou dejín a o ktorom - dovolíme si tvrdiť - väčšina občanov Slovenska ani nevie, sa stal traumou pre celé generácie našich krajanov na poľskom území Oravy a Spiša. Žiaľ, v tom osudnom roku 1920 nebola slovenská jazykoveda, historiografia, ani politika pripravená zaujať zásadné stanovisko k tejto otázke. Slovenský národ a ani jeho politickí predstaviteľia sa nestačili spomätať dôsledkov i rozmerov maďarizácie, preto niet sa čo čudovať, že nastolenie otázky úpravy hraníc na Orave a Spiši ich zastihlo nepripravených.

Prenikanie slovenských jazykových vplyvov do goralských nárečí umožňoval bilingvismus, čiže ovládanie goralského i slovenského nárečia a od uzákonenia spisovnej slovenčiny r. 1843 aj ovládanie spisovného jazyka. Bilingvismus môže byť aktívny či pasívny, individuálny či kolektívny, úplný či čiastočný, čo bolo podmienené odlišnými sociálnymi, kultúrnymi, historickými, psychologickými, ale aj zemepisnými činiteľmi v jednotlivých goralských oblastiach. Preto v tých oblastiach, v ktorých

boli podmienky na vytvorenie úplného, aktívneho a kolektívneho bilingvizmu, ako napr. v goralských nárečiach v poriečí Popradu či v goralských enklávach ležiacich uprostred slovenského jazykového prostredia na Liptove (Liptovská Teplička, Liptovská Lúžna, Malé Borové, Huty), či na Gemeri (Lom nad Rimavicom) alebo na Horehroní (Pohorelá), prípadne na Kysuciach alebo v Suchej Hore a Hladovke na Orave, je výskyt slovakizmov, t.j. javov slovenského pôvodu veľmi výrazný, ktoré zasiahli aj najmenej pripustné jazykové roviny, ako sú zvuková a morfológická rovina. Preto sa tieto nárečia zaradujú do skupiny prechodných slovensko-poľských nárečí.

Podobne historický, politický a kultúrny vývin goralských oblastí a goralského obyvateľstva tvorí integrálnu súčasť dejín Slovenska a slovenského národa. Preto aj otázku formovania slovenského národného povedomia goralského obyvateľstva na Slovensku a v príslahlých častiach Oravy a Spiša v Poľsku treba skúmať v kontexte dejín slovenského národa.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje otázka slovenského národného povedomia u goralského obyvateľstva na poľskom území Oravy a Spiša, pretože je poľskými úradmi prehliadaná a nedoceňovaná. Ak chápeme oravské a spišské goralské nárečie na slovenskom aj poľskom území ako jeden jazykový a zemepisný celok, potom, prirodzene, obidve tieto oblasti predstavujú aj jeden demografický celok, v ktorom sa v priebehu celej histórie, počínajúc osídlením goralských oblastí a končiac úpravou hraníc z roku 1920, uskutočňoval jednotný jazykový a demografický vývin.

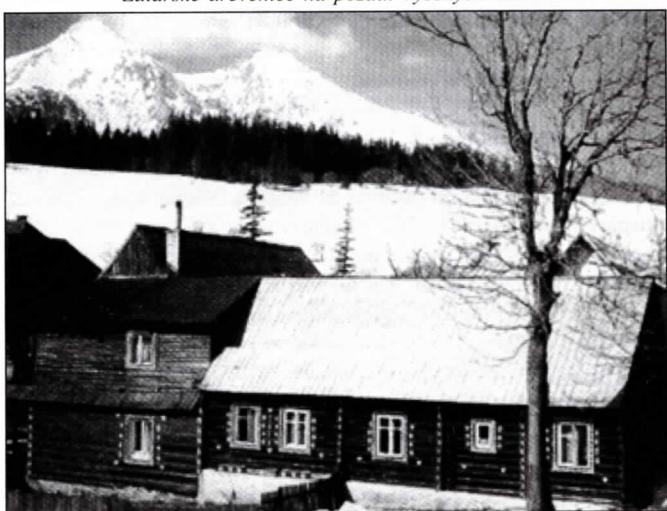
Tieto osobitné historické okolnosti vývinu goralských regiónov viedli k tomu, že goralské obyvateľstvo má slovenské národné povedomie, hoci jeho dialekt má poľský základ. Nie je to ojedinelý jav, lebo z dejín európskych národov je známe, že pri formovaní národného povedomia nie je genéza (pôvod) jazyka rozhodujúca. Jazyk je len jedným z faktorov určujúcich národnou vedomovací proces. Slovenské národné povedomie goralského obyvateľstva na Spiši, Orave, Kysuciach a v enklávach na strednom Slovensku je dôsledkom prirodzeného historického vývinu a formovalo sa v úzkej symbióze s národným povedomím ostatného slovenského obyvateľstva. Veď kolonizácia goralských regiónov, ako sme uviedli, prebehla zhruba v období, v ktorom sa formovala slovenská národnosť, počínajúc začiatokom a končiac ostatnou fázou formovania.

Závažnú integračnú úlohu v tomto národnou vedomovacom procese zohrala popri češtine kultúrna západoslovenčina, ktorá sa neskôr, v r. 1787, stala základom pre kodifikáciu spisovnej slovenčiny A. Bernolákom (rodákom zo Slanice na Orave, r. 1954 zatopenej Oravskou priehradou), a kultúrna stredoslovenčina, ktorá sa r. 1843 stala základom pre kodifikáciu spisovnej slovenčiny L. Štúrom. V tomto kontexte nemožno nespomenúť ešte jednu dôležitú historickú udalosť, na ktorú by mal byť hrđý každý obyvateľ Spiša. Je hou prvý pokus o uzákonenie spisovnej slovenčiny z r. 1763, ktorý vznikol v Červenom Kláštore na Zamagurí. Ide o obsiahly rukopis latinsko-slovenského slovníka *Syllabus dictionari latino-slovenicus*, ktorý obsahuje v úvode aj po latinsky písaný *Stručný návod na správne písanie, tvorenie a vyslovovanie niektorých slov v správnom slovenskom jazyku*. Okrem toho kamaldulski mnísi pripravili aj prvý preklad Biblie do slovenčiny pod názvom *Pisma Swaté Biblie Slovenské aneb Pisma Swatého částka I-II*. Odpis prekladu Biblie sa zachoval z r. 1756-1759. Toto dielo mníchov kamaldulskej rehole v Červenom Kláštore bolo napísané v kultúrnej západoslovenčine v predbernalákovskom období, a to na dobреj jazykovej úrovni.

Červený Kláštor sa tak stal dôležitým ohniskom predbernalákovského hnutia v Zamagurí, čo iste neostalo bez vplyvu na svetské duchovenstvo. Je viac ako pravdepodobné, že tieto okolnosti zohrali dôležitú úlohu v procese poslovenčovania goralského obyvateľstva nielen v Zamagurí na Spiši, ale aj v iných goralských regiónoch, ktoré boli v porovnaní so Zamagurím oveľa menšie, a preto aj otvorennejšie na prenikanie slovenských vplyvov.

Doc. PhDr. JÚLIA DUDAŠOVÁ-KRIŠÁKOVÁ, CSc.

Ždiarske drevenice na pozadi Vysokých Tatier

MEDZI NAŠIMI ŠTUDENTMI

Vyučovanie slovenčiny v školách na Spiši a Orave je v poslednom období čoraz častejším námetom, ktorý sa objavuje nielen v rozhovoroch krajanov, ale aj na zasadnutiach Spolku a stránkach nášho časopisu. Súvisí to totiž, že s nadalej aktuálnou otázkou, prečo sa vyučuje slovenčinu v niektorých obciach nedarí. Zachovanie jazyka otcov a dedov, prehľbovanie vedomostí o krajinе, z ktorej o.i. vyšli L. Štúr, P. O. Hviezdoslav či A. Sládkovič, ktorá sa v myni mnohých krajanov spája s pojmom „zaslúbenej zeme,” je, a iste aj vždy bude jednou z veľmi dôležitých témy. Vieme o niektorých obciach, kde sú značné problémy s jej vyučovaním pretože niesu učiteľov, vieme však aj o takých, kde učitelia súce sú, ale žiaci sa na vyučovanie slovenského jazyka nezapísali. Ako sa však hovorí, z každého pravidla sú svetlé výnimky. Jednou z nich je lycée v Jablonke, kde sa slovenský jazyk v tomto roku učí 48 študentov: v 1. C (14), 2. B (16) 3. C (12) a v maturitnej triede 4. C - 6 študentov. Nedávno som sa zašiel pozrieť medzi našich maturantov.

Na hodine slovenčiny

Vďaka pochopeniu slovenčinárky Anny Lenczovskej, ktorá v lycée učí slovenský jazyk, som štvrtákov navštívil práve na hodine slovenčiny. Na stenách učebne visí niekoľko map Slovenska, didaktické pomôcky na vyučovanie slovenského jazyka, portréty štúrovských básnikov a pri stene stoja preplnené regály so slovenskými knihami.

Do lavíc 4. C zasadlo päť Jablončanov - Krištof Kašprák, Wojciech Pilch, Aldona Záhorová, Anna Wyrwová a Monika Basisty a Dolnozubíčanka Edita Knapčíková. Poznamenajme, že štyria z nich sú absolventami bývalej ZŠ č. 2 v Jablonke so slovenským vyučovacím jazykom, takže slovenský jazyk sa učia už 12. rok. Jedna zo študentiek, A. Záhorová, je napr. aktívnu účastníčkou mnohých našich podujatí, v tom recitačnej súťaže. Trikrát sa tiež zúčastnila súťaže Rozprávkové vretienko v Bratislave. Ako som sa ďalej dozvedel, študenti dobre poznajú a čítajú nás Život, ktorý si predplácajú ich rodičia, medzi nimi aj starý otec Moniky Basisty Emil Kozub. Zo Života, ako mi povedali, sa dozvedajú mnoho zaujímavých vecí nielen z diania v našom Spolku, ale aj na Orave, Spiši, či na Slovensku. Záujem o predplácanie Života ihned prejavil Wojciech Pilch. O svojom vzťahu k slovenčine a Slovensku mi však najskôr porozprávala A. Záhorová.

- *K slovenskému jazyku, - hovorí Aldona, - ako aj k Slovensku, mám veľmi blízky vzťah. Slovenské národné povedomie mi totiž odmalička vštepovali najmä moji rodičia a starí rodičia. V štúdiu slovenského jazyka by som chcela pokračovať aj po maturite, a to na Jagellovskej univerzite v Krakove. Rozmyšľala som sice aj o štúdiu na Slovensku, ale zatiaľ váham...*

- *Aldona, - dopĺňa A. Lenczovská, - je jednou z našich najlepších žiačok. Verím, že v budúcnosti z nej vyrastie mimoriadne aktívna členka nášho Spolku, ktorá bude úspešne pokračovať v rozvíjaní slovenských zvykov a tradícií. Má na to všetky predpoklady.*

A. Lenczovská so svojimi žiakmi zo 4. C

Terajší štvrtáci sú poslední, ktorí budú maturovať ešte podľa starých učebných osnov. Slovenčinu sa učia fakultatívne tri hodiny týždenne a dosahujú veľmi dobré výsledky.

- *Na slovenčine, - hovorí W. Pilch, - sa mi páči o.i. to, že je mimoriadne lubovnou rečou, takže sa ju rád učím. Na Slovensku mám tiež príbuzných, ktorých rád navštievujem. Verím, že to, čo sa teraz naučím, budem môcť využiť aj v budúcnosti.*

O svojom vzťahu k slovenčine sa potom rozhovorili aj ďalší študenti. Z ich neraz emotívnych výpovedí som získal veľmi dobrý dojem. Ich doslova vrúcný vzťah k slovenskej reči, ako aj ku krajine svojich dedov svedčí o tom, že sa o budúcnosť našej mládeže naozaj nemusíme báť. Dobrú úroveň ich vedomostí mi potvrdila aj A. Lenczovská.

- *Myslím si, - hovorí A. Lenczovská, - že naši maturanti majú dostatočné vedomosti zo slovenskej gramatiky i literatúry, veľmi radi čítajú a bez problémov rozumejú všetkým slovenským textom. Slovenčinu sa totiž neučia ako cudzí jazyk, ako napr. nemčinu či angličtinu, ale ako reč blízku ich srdcu. Dúfam, že to potvrdia aj počas maturitných skúšok.*

Z tohtoročných maturantov sa traja chystajú študovať na vysokých školách a ďalší budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu popri zamestnaní. Na Slovensku sa však v tomto roku nechystá študovať nikto z nich, čo je zrejme ovplyvnené o.i. s nedávnymi problémami pri udeľovaní štipendií našim študentom.

Našim maturantom držíme palce nielen počas skúšok dospelosti, ale aj v ich budúcom živote. Nech ich dobrý príklad povzbudí v budúcnosti aj ďalších študentov, ktorí sa budú rozhodovať pre štúdium slovenského jazyka.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

V novembri min. roka sa ukázal nový informátor gminy Jablonka, ktorý vydala firma Pan Tadeusz z Toruňa. V informátore možno nájsť základné informácie o oravských obciach patriacich do gminy Jablonka, doplnené farebnými fotografiemi, nadôležitejšími adresami, číslami telefónov a reklamami firiem.

***

23. novembra min. roka sa v Jablonke konalo slávnostné odovzdanie do užívania novej auly lycée.

* * *

25. január je podľa ľudových predpovedí dňom „obrátenia Pavla,” čo znamená, že vstupujeme do druhej polovice zimy. Dni sa čoraz viac predlžujú a nezadržateľne sa blíži 21. marec, prvý jarný deň.

* * *

Zima praje mnohým detským hrám a zábavám, ku ktorým nesporne patrí stavanie snehuliakov. Takýto

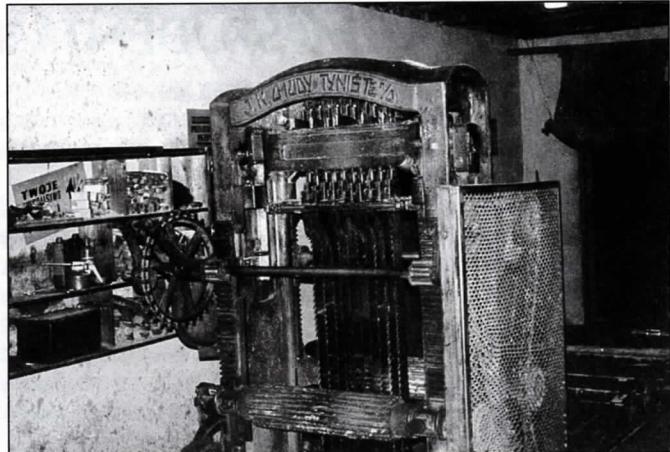
podarený párik snehových „manželov” (na snímke), si deti postavili v Chyžnom.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Fila E. a M. Kulaviakovcov z Hornej Zubricie

Starý piliarsky stroj zo začiatku 20. storočia

MEDZI PILIARMI NA ORAVE

Husté ihličnaté a listnaté lesy, ktoré obkolesujú Oravu, už oddávna poskytovali tu najším ľuďom vzácnu surovinu - drevo, z ktorého si človek zhotovoval náradie, zbrane, nástroje, staval obydlia, používal ho na kúrenie, osvetľovanie a pod. Ťažbou dreva a jeho dovozom sa zaoberali drevorubači. Drevorubačstvo sa neskôr stalo významným doplnkovým zamestnaním aj pre roľnícke obyvatelstvo, ktoré nestačila vyžiť pôda, v podhorškých oblastiach malo výnosná a rozdrobená. Po vyrúbaní stromu jeho cesta vedie často na pílu, kde z neho piliari pilia dosky. Piliarstvo sa dodnes zachovalo aj na Orave. Tentoraz sme navštívili piliarov v Hornej Zubrici a Podvuku.

V Hornej Zubrici

sa kedysi drevo píilo napr. u Ignáca Litviaka. Dnes sa tejto práci venujú viacerí piliari, vtom Kazimierz Misiniec, Wojciech Obyrtal, Henryk Piasek a Emil Kulaviak so synom Mariánom, ktorých som navštívil, aby porozprávali o svojej práci.

- *Pílu*, - hovorí E. Kulaviak z Dolnej Zubrice, - som si otvoril v roku 1980. Stojí na pozemku, ktorý patril manželkemu otcovi Jozefovi Omyliakovici. Naproti nej si potom

vybudoval dom môj syn Marián, ktorý je jej spolumajiteľom. Pred začatím piliarskej činnosti som si najskôr urobil majstrovský piliarsky kurz v Krakove. Píla, ktorá má 11 lištičiek, pochádza zo začiatku 20. storočia a vyrabila ju firma J. K. Chudý z Týnišťa n.O. v Čechách. Je inštalovaná v budove, ktorú sme adaptovali pre tieto potreby. Potom sme uložili kolajnice pre vozíky, na ktorých sa dopravuje guľatina. Spočiatku sme mali dohodu s Nadlesníctvom v Novom Targu, ktoré nám dodávalo drevo na pílenie po celý rok, takže na nedostatok roboty sme sa nemohli stíchať. Teraz je to trošku iné. Kedže v obci je niekoľko ďalších píl, máme silnú konkurenčiu. Neraz sú aj také mesiace, kedy vôbec nepílime. O práci na píle vám však viac povie môj syn Marián.

Kým sa vyberieme na pílu, povedzme si niečo o základných drevárskych mierach. Najčastejšou mierou, ktorou sa merala drevo, bola priestorová siahá. Označovalo sa šípkou dreva s výškou 6 stôp (1,896 m), s takou istou dĺžkou a približne polovičnou šírkou (dĺžka 1 polena). Dĺžková siahá sa delila na 6 stôp a 72 palcov alebo côlov a 864 čiarok. V 18. storočí sa v drevárstve zovšeobecnilo používanie viedenských mier,

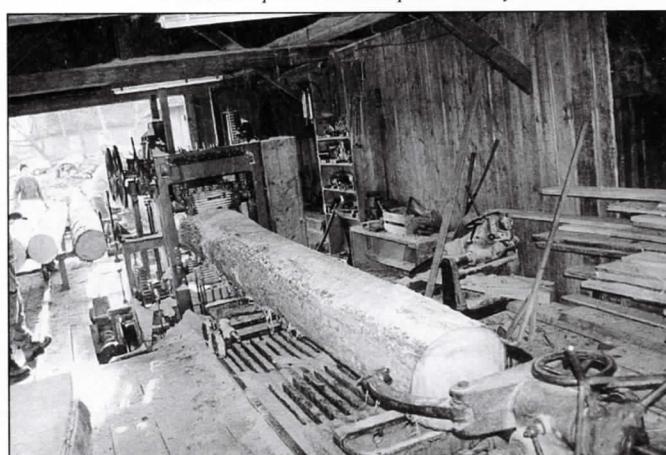
ktoré stanovil lesný poriadok z roku 1769. Hoci od roku 1922 sa aj na Slovensku zaviedli metrické miery, v drevárstve sa nadále používajú viedenské miery. Ako základná merná jednotka dreva dnes slúži 1 m³ (kučický meter).

Hoci počas mojej návštevy na píle už nebolo nikoho, neodišiel som naprázdno. Mariána Kulaviaka som našiel doma, kde mi porozprával o tejto neľahkej práci.

- *Predošlý zákazník*, - hovorí, - odišiel len pred chvíľou. Píli som mu drevo na dosky, ktoré budú potrebné pri stavbe domu. Na píle sa guľatina najskôr ukladá na vozíky, ktoré ich privážajú k píle s 11 piliarskymi lištami. Ich počet sa dá regulovať podľa toho, čo sa píli a na čo má byť použité. Najčastejšie sa píli dosky côlové (2,5 cm). Počas pílenia sa nestráca ani odpad, čiže piliny a odrezky, ktoré ľudia používajú na kúrenie. Cena za pílenie 1 m³ dreva je 15 zlôtých.

Piliarstvo, podobne ako drevorubačstvo, bolo už oddávna jednou zo základných činností ľudí na Orave, čo sa nezmenilo ani v súčasnosti. Táto ľažká práca bola vitaným zdrojom obživy mnohých, ktorým drevo dávalo nielen základnú stavebnú surovinu, ale aj slušné finančné prostriedky. Piliari sa však v súčasnosti stážajú najmä na vysoké po-

V Podvuku práca beží na plné obrátky

A. Fedor (zľava) je so svojou píľou spokojný

platky, ktoré treba platiť bez ohľadu na to, či sa popíli viac alebo menej dreva.

- Základné mesačné poplatky, - pokračuje M. Kulaviak, - za prevádzku píly, sú pomerne vysoké. Platí sa nielen za elektrický prúd, ale vysoké je aj poistné, daň a pod. Napriek tomu sme v roku 2000 popilili asi 2800 m³ dreva, čo bolo dokonca o niečo viacej, ako rok predtým.

V Podvliku

som navštívil jednu z troch tunajších píl, ktorá patrí mladému podnikateľovi Andrejovi Fedorovi.

- Naša píla, - hovorí A. Fedor, - je zrejme jednou z najstarších na Orave. Stojí totiž už od roku 1585, kedy zakladateľ Podylka Félikis Vilček vybudoval v obci mlyn a pílu na vodný pohon. Rod Vilčekovcov vlastnil pílu až do konca 19. storočia, kedy sa odstáhovali do Trstenej. V roku 1932 zničený mlyn a pílu kúpil od jedného z potomkov Vilčekovcov Stanislav Krupa. Pílu až do roku 1960 poháňal parný stroj, neskôr na pohon píly slúžil spalovací motor a napokon elektrický prúd.

Rodina Krupovcov vlastnila pílu až do roku 1990, kedy ju kúpil Józef Fedor a odozval svojmu synovi Andrejovi.

- Vedľa starej píly, - pokračuje A. Fedor, - sme postavili novú zn. GR 65, vybudovali sme násyp na koľajnice a kúpili vidlicový vozík, ktorý nahradzuje prácu niekoľkých ľudí. Neskôr sme založili aj prepravnú firmu, ktorá sa zaoberá dopravou popíleného dreva až ku zákazníkovi. Drevené kmene, t.j. gulatinu, sa píli na dosky rôznej hrúbky, stropné trámy, elementy strešných konštrukcií a pod. Na píle sa predávajú aj odrezky, piliny a hobliny, ktoré si ľudia kupujú na kúrenie.

Objednávky na pilenie prijíma A. Fedor najmä od súkromných osôb, t.j. od občanov, ktorí majú kus vlastného lesa, budú sú podielníkmi urbárskeho spolku. Jeho služby však využívajú aj stolári, ktorých je v každej obci niekoľko, majitelia skladov so stavebným materiálom a ďalší zákazníci prakticky z celého Poľska. Ceny pilenia závisia od množstva a rozmerov objednávaného dreva, t.j. okolo 15 zlôtych/1 m³. Píla A. Fedora aj napriek silnej konkurenčii veľmi dobre prosperuje, o čom svedčí aj stále sa zväčšujúci strojový park, do ktorého o.i. patrí nákladný automobil s automatickým nakladačom gulatiny. Na píle je robota po celý rok a zákazníci od nich odchádzajú spokojní.

Na záver ešte poznamenajme, že A. Fedor sa spolu so svojou manželkou Barborou (rod. Pápežová), bývalou členkou krajanského divadelného ochotníckeho súboru Ondrejko, pravidelne zúčastňuje aj všetkých našich podujatí a manželia sú vernými a stálymi čitateľmi Života.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z DEJÍN FRIDMANA (6)

Štvrtky

Chcel by som nadviazať na skoršie príspevky pod týmto titulom (publikované v Živote č. 11-12/99 a 2-3-4/2000) a uviesť ešte niektoré údaje týkajúce sa deľby a pomenovania polí vo fridmanskom chotári po zrušení poddanstva.

Ako niektorí z histórie Spiša hádam vedia, v roku 1320 magister Kokoš, dedič a v tom čase majiteľ takmer všetkých majetkov v Zamagurí až po rieky Dunajec a Bialku, ktoré tvorili hranicu medzi Uhorskou a Poľskou, predal svojmu bratovi Jánovi a jeho synovi Michalovi dediny Fridman, Nédecu, Kacvín a Frankovú, ako aj všetok majetok od Dunajca po oboch brehoch Bialky až k jej prameňom v Tatrách. V nasledujúcich storočiach sa tu vystriedalo viac majiteľov, ktorí získaval tieto územia buďto deňom alebo kúpou a pod. Takýmto príkladom zmeny majiteľov bol aj tzv. záloh spišských miest, ktorý spomeniem, aj keď sa netýka severného Spiša. Totiž v roku 1412 si uhorský kráľ Žigmund Luxemburský požičal od kráľa Vladislava Jagela 37 tisíc kôp pražských grošov a za to dal do zálohu 13 spišských miest. Mala to byť krátkodobá záležitosť, ale napriek snahám uhorských úradov, ako aj samých miest vymaňať sa zo zálohy - pretrvala až do roku 1772.

V polovici 19. storočia bol majiteľom polí vo Fridmane barón Horváth. Práve vtedy tu prišla správa o zrušení poddanstva, aj keď k deľbe pozemkov došlo trošku neskôr. Až v roku 1864 sa sedliaci a pracovníci panského dvora stali právnymi majiteli pozemkov, na ktorých pracovali predtým ako poddaní. Vtedy tiež boli zaľožené pozemkové knihy, ktoré boli uložené na oblastných súdoch. Osada Fridman sa koncentrovala okolo kostola, ktorý vznikol na prelome 13. a 14. storočia. V západnej časti osady bol koncom 16. stor. postavený kaštieľ a ďalšie budovy panského dvora, z ktorých sa do dnešných čias zachoval len kaštieľ (viackrát prestavaný).

V osade kedysi chýbala voda, preto ju zabezpečili umelou priekopou vedúcou z kramnickej úziny cez krempašský chotár do Fridmana. Aby voda nemala prudký spád a nerozbila škodu, priekopa mala množstvo zákrut. Možno aj preto jej miestne pomenovanie je prikopa, čo by mohlo znamenať, že koryto je vykopané krivo. Tak či onak táto priekopa, ktorá sa v obci rozvetvovala, celé storočia zásobovala Fridman vodom. Okrem obce zásobovala aj dvorský rybník a osobitnú priekopu obklopujúcu kaštieľ, čím ho dodatočne chránila pred prepadmi. Do priekopy cez úzinu v Kramnici vtekala voda z Bialky, ktorá potom vtekala z obce do Dunajca. Dnes obchádza obec a vteká do priehradnej nádrže na tejto rieke.

Po zrušení poddanstva, teda po roku 1848, dostali fridmanski poddaní 736 hektárov baránskej pôdy, ktorá bola rozde-

lená na 92 časti, čiže tzv. štvrtky. Jedna štvrtka mala približne 8 hektárov. Sedliaci dostali nasledujúce pozemky: z pravej strany cesty vedúcej do Krempáčov až po krempašský chotár, od cesty až ku korytu Bialky spolu s tzv. Lengom. Sú to polia: Bližné, Druhé, Bžene, Dolinky, Hyga, Hygová, Noviny, Čierna hora, Kšonové, Sedlo, Za sedlom, Glinky, Nadnivky, Naduboč, Šibicná hora, Zadná hora, Pšilasek, Rovňa, Lemryk a Rudnava. Okrem toho dostali sedliaci 202 hektárov lesa Čierna hora, Bukovina, les medzi „zormi“ a Nivky spolu s rovkom. Lesy však boli nedeliteľné a podľa vtedajších predpisov tvorili spoločný, tzv. urbársky majetok.

Barónovi po deľbe zostali pozemky po lavej strane cesty vedúcej do Krempáčov, a to široké i úzke parcely spolu s Vengerštokom, Stav (rybník), Za stavom, lúky pri brehoch a krovie pozdĺž Dunajca. Barón vlastnil aj lesy, ktoré sa dnes volajú Vyrombanisko, Remenové, Zogroda a Lysá. Spolu mali ok. 200 hektárov. O osudoch baránskych lesov a polí som písal v Živote č. 11/99.

Asi v polovici šesťdesiatych rokov 19. storočia bol vo Fridmane veľký požiar, počas ktorého zhorela časť obce od doliny po horný mlyn. V súvislosti s tým sa niektorí obyvatelia zo spálenej časti obce prestahovali na nové miesto, kde vzniklo sídlisko Kamenné Pole. Boli to o.i. rodiny: Barbarovci, Kačmarkovci, Kasprovci, Milaniakovci a Mišovci. K ďalšej výstavbe tohto sídliska došlo v neskoršom období, kedy tam pribudli rodiny: Blahutovci, Brizekovi, Čajkovci, Gančákovci, Maješkovci, Igarkovci a Šventyovci. Počas ďalšieho požiaru na začiatku 20. storočia vyhorela židovská strana, čiže dnešná Kostolná ulica, čo malo za následok novú výstavbu obce. Taktôž vzniklo sídlisko Rovňa. K ďalšej výstavbe Fridmania došlo v šesťdesiatych rokoch 20. storočia. Týka sa to dnešnej Zastodolnej ulice a zástavby v Hyge a na tzv. Fundusoch.

Chcem ešte poznamenať, že západná časť cintorína sa nachádza na pozemkoch cirkevnej štvrtky. Dve cirkevné štvrtky mali dokopy asi 16 hektárov poľa. Využívala ich služba, ktorá obrábala farské polia. Boli to Sobošovci a Turkotkovci. Aj ich stavebné pozemky sú z cirkevnej štvrtky. Počas prideľovania pôdy sedliakom bol vymedzený osobitný areál - asi 28 hektárov - ako farské pole. Využívali ho farári pre vlastné živobytie. Farské pole nemalo lesa, keďže dvor v rámci patronátu zásoboval faru kurivom, o čom som podrobnejšie písal v Živote č. 11/99.

Na záver uvádzam zoznam fridmanských štvrtiek. Sú pomenované podľa mien sedliakov, ktorí dostali polia po zrušení poddanstva.

1. Michalcova; 2. Ferkova; 3. Polipného;
4. Maskalova; 5. Maježka; 6. Panienkova;

POKRAČOVANIE NA STR. 14

L. Molitoris v spoločnosti R. Kočana a J. Špernogu otvára výstavu

Otvorenia sa zúčastnilo mnoho milovníkov umenia

VÝSTAVA FOTOGRAFIÍ ROBA KOČANA

14. novembra 2000 sa v sídle Spolku Slovákov v Krakove konala vernisáž výstavy fotografií slovenského umelca Roba Kočana z Popradu. Bola to už piata výstava v našej Galérii slovenského umenia, ktorá si pomaly, ale isto získava pevné miesto v krakovskom kultúrnom dianí.

Robo Kočan je pomerne mladým, ale už známym slovenským fotografom. Narodil sa v roku 1968 v Poprade. Absolvoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, kde študoval na katedre vizuálneho umenia a fotografie. Mnoho skúseností získal počas stáže vo Veľkej Británii a Francúzsku, ktorú absolvoval v roku 1993. Aj keď sa umeleckej fotografii venuje len niekoľko rokov, zúčastnil sa už viacerých kolektívnych výstav, o.i. Images of Europe v holandskom Amsterdame, Slovak in Dijon v Dijone (Francúzsko), Profiles '94 - International v Skokoch (Poľsko). Je laureátom ceny Mladý výtvarný umelec roku 1999. Žije a tvorí v Poprade.

Výstavu pod názvom Kreslenie svetom, slávnostne otvoril tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, ktorý privítal v sídle Spolku Roba Kočana a stručne oboznámil prítomných s jeho tvorbou. Potom sa hlasu ujal R. Kočan, ktorý porozprával o svojich dielach a odpovedal na otázky návštěvníkov.

Otvorenia sa zúčastnili okrem predstaviteľov ÚV a redakcie Života aj mnohí krakovskí milovníci umenia, členovia MS SSP v Krakove, študenti a lektori slovakistiky Jagielońska univerzity a ďalší. Práce R. Kočana určite na všetkých zanechali veľký dojem. Autor v nich spája reálny svet prírody, hlavne horské a lesné krajinky s vlastnými obra-

zmi rastlín či zvierat nakreslených svetlom. Ako sám povedal, jeho svet vychádza zo sveta detských snov a všetky ľahy svetlom, ktorými tvorí obraz, sú jednoduché, detské a nereálne. Sú to symboly zvierat a kvetov. Autor tvorí tieto práce pre všetkých ľudí, aby sa pri nich na chvíľku zastavili a odtrhli od reálneho sveta, v ktorom žijú.

R. Kočan sa doposiaľ zaoberal hlavne výtvarným spracovaním farebnnej fotografie. Teraz venuje väčšiu pozornosť čierno - bielej fotografii, ktorá mu dáva väčšie možnosti umeleckého zobrazenia. Tvorba čiernobielych prác je aj lacnejšia, čo je pre umelca nezanedbateľné, lebo - ako sa nám príznal - aj keď je to jeho životná záľuba, vyžiť sa z nej nedá.

Vernisáž zavŕšil nevelký koktail, na ktorom sa účastníci mohli porozprávať s umelcom o jeho práce. K dobrej nálade prispel hru na klavíri predsedu MS v Krakove Jerzy M. Božyk.

Text a foto: JÁN BRYJA

Vernisáž zavŕšil nevelký koktail

Z DEJÍN FRIDMANA...

DOKONČENIE ZO STR. 13

7. Blaskova; 8. Bednorcina; 9. Miozdzi-kova; 10. Braviakova; 11. Olejažka; 12. Holého; 13. Klorusova; 14. Kubušova; 15. Katryncina; 16. Sprochova; 17. Sojova; 18. Zbžysku; 19. Lapsancina; 20. Falšinská; 21. Čarnogurska; 22. Igłarska; 23. Jevcina; 24. Igłorcina; 25. Leškova; 26. Švientyova; 27. Piňova; 28. Katryňkova; 29. Gunšorcina; 30. Kravcova; 31. Vavžekova; 32. Podpirandova; 33. Kapuščakova; 34. Parobceho; 35. Kohutova; 36. Žolondkova; 37. Žolundkova; 38. Gordunka; 39. Sustokova; 40. Findurcina; 41. Markovského; 42. Turkotova; 43. Pavlíkova;

44. Seljakého; 45. Volkova; 46. Blachutova; 47. Žemirovského; 48. Barbarova; 49. Mišova; 50. Mišova; 51. Plovova; 52. Tynusova (Tu-mušovaj); 53. Sproskova; 54. Kacmarcina; 55. Milaniakova; 56. Kasprova; 57. Gryglakova; 58. Krištofkova; 59. Turkocina; 60. Zodvorného; 61. Z bednožuvky; 62. Babuřova; 63. Brinčkova (Saflarka); 64. Brinčkova (Ka-nycka); 65. Kutarňova; 66. Mačušova; 67. Pietškova; 68. Michalcova; 69. Blimina; 70. Sovova; 71. Gapkucvina; 72. Deverova; 73. Tu-malova; 74. Jantkova; 75. Jadamcova; 76. Mundokova; 77. Organičáková; 78. Brinčkova; 79. Balarova; 80. Gancorcina; 81. Kováčova; 82. Harenzova; 83. Mikolajcina; 84. Tažickova; 85. Gabrišova; 86. Jurgovského; 87.

Šlusarsko; 88. Hlavačova; 89. Bžiskova; 90. Kavova (Piňorka); 91. Cirkevná; 92. Cirkevná.

Pozemkové knihy v Uhorsku zakladali v roku 1864. Keďže Spiš patril vtedy k Uhorsku, boli tieto knihy zhotovené v maďarskom i slovenskom jazyku a nachádzali sa na Oblastnom súde v Levoči. Po pripojení Spiša k Poľsku v roku 1920 sa aj pozemkové knihy dostali do Poľska a boli uložené na Oblastnom súde v Nowom Targu. V súvislosti s úpravou fridmanského chotára v roku 1936 bola založená nová pozemková kniha v poľskom jazyku, ktorá platila do roku 1980. Odtedy - po ďalších úpravách - platí nová pozemková kniha.

**JÁN BRINČKA
WŁADYSŁAW BARNAŚ**

H. Mieczkowska víta prítomných na slávnosti...

... a odovzdáva prvoročiacim certifikáty

ŠTUDENTSKÁ SLÁVNOSŤ

27. novembra 2000 sa do sídla ÚV SSP v Krakove hrnuli zástupcy mladých ľudí. V tento večer sa totiž v zasadacej miestnosti nášho Spolku konala nevšedná udalosť: slávnostné pasovanie na študentov poslucháčov prvého ročníka slovakistiky JU. Toto podujatie ktoré je neoddeliteľnou súčasťou študentského života, sa už po druhý krát konalo v našich priestoroch. Slávnosti sa zúčastnili: vedúca katedry slovakistiky Dr. hab. Halina Mieczkowska, lektorky Mgr. Vlasta Juchniewiczová a PhDr. Anita Krčová, Dr. Elžbieta Orwińska-Ruzicková, Dr. Maryla Papiezová, Dr. Bogumiła Suwara, Dr. Zbigniew Babik, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Špernoga, početná skupina študentov slovakistiky JU a 13-členná skupina študentov slavistiky z Prešova s lektormi Dr. Petrom Kášom a Mgr. Agátou Hrklovou. Už druhá návšteva prešovských študentov je dôkazom toho, že Jageňská univerzita sa snaží rozvíjať kontakt nielen s UK v Bratislave

Vedomostná súťaž medzi krakovskými a prešovskými študentmi

(s ktorou ju spája dlhorocná spolupráca), ale aj s inými školami, v tom s prešovskou univerzitou. Dúfajme, že bude v tomto smere pokračovať.

Stretnutie prebiehalo v milom, priateľskom ovzduší. Tak domáci študenti, ako aj ich hostia sa celý večer výborne zabávali. Kulminačným bodom programu bolo samozrejme pasovanie na študentov. Treba povedať, že prváci to vôbec nemali také jednoduché. Aby mohli byť povýšení do študentského stavu, museli sa preukázať dobrými znalostami slovenčiny a vedomostami o Slovensku. Starší kolegovia pripravili pre nich neraz veľmi dômyselne vymyslené vety v slovenčine, ktoré museli preložiť do poľštiny. Keďže všetci v tejto skúške dobre obstáli, mohli byť pasovaní na študentov a obdržali z rúk H. Mieczkowskej slávnostný certifikát prijatia medzi študentov.

Po tomto akte sa podujatie ešte viac rozprúdilo. Nasledovala súťaž medzi študentmi JU a ich prešovskými kolegami, v ktorej minimálnym rozdielom bodov zvíťazili krakovski slovakisti. Zábava pokračovala do neškorých večerných hodín, a veruže sa nikomu nechcelo ani ísiť domov. Bolo to veľmi vydarené podujatie, na ktoré budú všetci určite dlho spomínať.

Text a foto: JÁN BRYJA

Študenti 1. ročníka slovakistiky na J.U.

KRÁTKO ZO SPIŠA

Spišská obec Nedeca a Szczawnica zvíťazili v súťaži o turistický hit Malopoľska, ktorú po prvýkrát usporiadala Poľská turistická organizácia. Na jednotlivé obce a mesta hlasovali čitatelia Gazety Krakowskej. Víťazi boli odmenení 25. novembra 2000 v soľnej bani vo Wieliczke.

***

V tomto roku by mal byť uvedený do prevádzky nový slovensko-poľský hra-

ničný priechod Lapšanka - Osturňa. Okolie týchto obcí je veľmi atraktívne pre turistov, preto priechod by mal byť otvorený po celý rok.

***

27. novembra 2000 poslanci Gminnej rady v Bukowinie Tatrzańskiej prerokúvali návrh gminného rozpočtu na rok 2001. Najdrahšou investíciou gminy v tomto roku má byť pripojenie Čiernej Hory a Bukowiny Tatrzańskiej do kanalizačnej siete, ktoré bude stáť 450 tisíc zlôtých. 300 tisíc zlôtých určí gmina na prístavbu škôl v Čiernej Hore, Leśnici, Bu-

kownie a Bialke Tatrzańskiej. Poslanci sa zaoberali aj otázkami zvýšenia bezpečnosti v gmine a angažovania firiem pre odstraňovanie snehu z ciest v Čiernej Hore, Repiskách a Brzegoch a ďalšími problémami.

***

V nedeľu 3. decembra požiarinci z Białky Tatrzańskiej sa zúčastnili záchrannej akcie v Čiernej Hore. Našťastie nemuseli zasahovať pri požiari ani záchrane ľudských životov, ale len pomôcť mačke, ktorá niekoľko dní nedokázala sama zísť z vysokého stromu. (jb)

Obchod s lacnými odevmi v Jablonke...

... ponúka bohatý sortiment tovarov

ODEVY Z DRUHEJ RUKY

Dnešná sociálno-ekonomická situácia mnohých občanov, predovšetkým však tých, ktorí žijú na vidieku, nie je závidenia hodná. Práca v poľnohospodárstve sa stáva nerentabilná, čo spôsobujú najmä nízke výkupné ceny mäsa, mlieka a ďalších poľnohospodárskych produktov, takže nie div, že v tomto neľahkom čase sa každý snaží pomôcť si ako sa dá. Prišli na to už aj mnohí predajcovia, ktorí svoje tovary ponúkajú zákazníkom za oveľa nižšie ceny. V rôznych supermarketoch, ale nielen tam, sa stali už pravidelnosťou sezónne zľavy na vybrané druhy výrobkov a obchod láka zákazníkov aj inými reklamnými akciami. Štatstvo však možno najlacnejšie kúpiť v obchodoch s tzv. odevmi z druhej ruky, kde si každý záujemca môže nájsť niečo pre seba a - čo je najdôležitejšie - môže si to kúpiť za lacné peniaze. Keďže v súčasnosti sa takéto podnikanie vyvíja aj na Orave, navštívili sme v Jablonke tri obchody s lacnými odevmi.

Najväčší z nich je na autobusovom námestí a jeho majiteľmi sú Barbara Kapuščiaková a Piotr Marzec.

- Tomuto druhu podnikania, - hovoria, - sa venujeme od roku 1995, kedy sme zistili,

že medzi našimi občanmi je záujem aj o takýto obchod. Nie každý má totiž toľko peňazí, aby si mohol vsetko kúpiť v bežnom, drahšom obchode. Našimi zákazníkmi sú sice najmä starší a chudobnejší občania, ale nereaz tu nakupujú aj mladší, ba aj učitelia. Pravdou však je, že niektorí sa hanbia nakupovať osobne a preto posielajú svojich známych. To je však zriedka. Náš tovar je kvalitný, takže každý si môže vybrať to, čo mu vyhovuje.

V pomerne veľkej predajni sa nachádza bohatý sortiment užívaných odevov, dovážaných zo zahraničia, najmä z Nemecka a Holandska. Odevy sú uložené na niekoľkých stoloch, v tom zvlášť nohavice, sukne, blúzky, svetre, tričká a pyžamy. Saká, vetrovky, kabáty a plášte visia na vešiakoch. Každý druh predávaného tovaru je výrazne označený, takže zákazník si môže ľahko vybrať čo chce. Keďže to bolo práve v čase dopĺňania nového tovaru, čo sa robí dvakrát denne, v obchode bolo veľa zákazníkov, medzi ktorými prevažovali ženy. Kartička s cenou, oznamujúca, že 1kg tovaru stojí 12 zl., visí pri pulte s váhou a nákupným košíkom, do ktorého sa vkladá vybratý tovar. Keď som

si prezrel celý sortiment, oslovil som staršiu pani, ktorej som sa spýtal na cieľ jej nákupu.

- Hľadám nohavice pre muža, - hovorí, - ktoré by mohol nosiť vo všedný deň. Do takýchto obchodov chodím pomerne často, keďže ceny sú tu oproti „normálnym“ obchodom oveľa nižšie. Kde inde by som kúpila nohavice za 5 zlôtých? Neraz tu

kupujem aj oblečenie pre vnukov, ved' ako je známe, deti rýchlo rastú a veľmi rýchlo zoderú aj tie najdrahšie veci.

Treba však poznamenať, že dnešní kúpujúci sú čoraz náročnejší. Vyhládávajú obchody s odevmi, ktoré majú slušnú úroveň, kde si môžu šaty nielen dôkladne prezrieť, ale aj vyskúšať. Podstatný je aj výber a sortiment textilného tovaru, no a samozrejme nákupná cena. Preto sa obchodníci s textilným tovarom snažia svojim zákazníkom čo najviac vychádziať v ústrety. Ako som sa dozvedel, tovar predávaný v obchodoch s lacnými odevmi importér privezie najskôr do veľkoskladu vo Varšave, odkiaľ sa potom rozváža po obchodoch v celom Poľsku.

- Textilný tovar, - hovoria majitelia obchodu, - k nám prichádza v igelitových vreciach nesortovaný. Dovážajú nám ho niekoľkokrát týždenne alebo podľa potreby. Po vybalení odevy sortujeme a ukladáme na miesto v obchode. Nepredané veci a odpad dávame do vriec a predávame po 8 zl. za 1 kg.

V tesnej blízkosti tejto predajne sa nachádza ďalšia, o ktorej zákazníkov informuje nápis Odevy na každé vrecko. Majiteľom obchodu, ktorý je v garáži pekného, poschodového domu, je Robert Veselovský z Pekelníka. Ako mi povedal, v Pekelníku doteraz žije jeho mama, 99-ročná Petronela Veselovská, o ktorej sme nedávno pisali v Živote. Dozvedel som sa tiež, že nás časopis odoberajú už oddávna.

- Obchod s lacnými odevmi, - hovorí, - som si otvoril v marci 2000. Donedávna bol takýto obchod aj v Pekelníku, ale zanikol a na jeho mieste je teraz predajňa s potravinami.

Výveska informuje zákazníkov, že 1kg odevov stojí 14 zlôtých, ale napr. svetre či posteľnú bielizeň možno kúpiť už za 10 zl./1kg. Väčšina odevov je zavesených na vešiakoch, medzi ktorými si práve niekoľko zákazníčiek vyberalo tovar.

- Zaujímame sa, - hovoria dve ženy zo Zubrike, - o blúzky a sukne. Zdá sa, že si niečo aj vyberieme. Do takýchto obchodov

Ľalšia predajňa lacných odevov - v garáži

NOVÉ STOROČIE OČAMI KRAJANOV

V jednom z čísel denníka SME som vyčítal, že sme už 800. generácia druha Homo sapiens od čias prvého ľudského páru Adama a Evy. Prvých 650 generácií žilo v jaskyniach. Len pred 70 generáciami sme sa naučili odovzdávať informácie v písanej forme. Iba osemnásť posledných generácií pozná tlačené slovo. Z nich de-sať posledných vedelo merať čas v presných jednotkách. Až posledné tri zapojili do svojich služieb elektrickú energiu. Zdá sa však, že v našej dobe po druhýkrát siahame po zakázanom ovoci - chceme sa stať bohmi. V celých doterajších dejinach sa výboje ľadovca odohrávali v rámci hraníc jeho prírodnej, biologickej podstaty. Vždy bol človek bol náučne determinovaný - či už to boli vojnovej výpravy porazené hladom, smädom a chorobami alebo každodenné správanie - človek sa vždy musel podriadiť možnostiam daným prírodou. V poslednom čase však človek chce zmeniť aj prírodné zákonitosti, čoho príkladom sú napr. pokusy s klonovaním zvierat či ľudských buniek. A dnes už neraz vykonávaná zmena pohlavia nie je spochybnením tisícročných biologických istôt? Podobne ako manipulovanie s ľudským počiatom a smrťou. Vývoj vedy a techniky ide dopredu a neustále mení stránky histórie ľudstva. Nesmieme však nezabúdať na potrebu kontroly a usmerňovania tohto procesu, aj keď v splete technických a vedeckých objavov a vynálezov sa fažko hľadá to najdôležitejšie a najosoznejsie pre človeka. Veď niektoré svojho času prevratné vynálezy z nášho obzoru zmizli (napr. parný stroj) a iné zostali trvalou súčasťou ľudského života, napr. vynález kolesa.

Tažko však dnes povedať, čo nás čaká v začínajúcim sa roku 2001, ktorým sa zarovňa otvára nové storočie a nové

tisícročie. Obrátil som sa na niekoľkých krajanov, aby sa s nimi podelili svojimi plánmi na najbližší rok a predstavami o novom storočí.

ŠTEFAN GRIGLÁK
z Vyšných Láps

- Myslím si, že keď sa zamyslíme nad zavažnými historickými udalosťami minulého storočia, ako napr. dve svetové vojny, spustenie atómovej bomby na Hirošimu a Nagasaki, uvedomíme si, že 21. storočie už horšie byť nemôže. Teraz sa nás svet musí zameriať na udržanie mieru. Ved ďalšia svetová vojna môže znamenať koniec sveta. Veľa sa hovorí, že zem je preludnená a pod. Som však presvedčený, že zem dokáže vyžiť aj omnoho viac ľudí, ako ich je dnes, len si musíme pomáhať a spolu-nažívať v mieri. Samozrejme, hned sa všetko nezmiení na lepšie, ale verím, že nebude horšie ako doteraz. Čažko však očakávať podstatné zlepšenie životnej situácie v našom regióne. Všetci vieme, že v polnohospodárstve je dnes kritická situácia. V našom okolí sú väčšinou malé, len niekoľkohektárové gazdovstvá, ktoré sú nerentabilné. Myslím si však, že aj z gazdovania by sa dnes dalo prosperovať, len treba mať prostriedky na začiatok, na kúpenie strojov a modernizáciu hospodárstva. Roľníci by sa mali zameriať len na jeden smer hospodárenia, napr. na chov kráv a produkciu mlieka a pod.

Do nového roka mám dosť aj osobných plánov, a dúfam, že väčšinu z nich sa mi podarí splniť. Minulý rok neboli pre mňa najlepší, ale aj tak sa s optimizmom pozeraím do budúcnosti a verím, že tento rok bude lepší.

**ALŽBETA
BEDNARČÍKOVÁ**
z Novej Belej

- Začínajúce sa nové storočie určite poznamená ďalší rozvoj vedy a techniky,

který bude mať za cieľ uľahčiť ľuďom život. Ako sme sa však už neraz mohli pre-svedčiť, vedeckotechnický pokrok má niekedy aj destrukčný vplyv, hlavne na prírodu. Verím však, že ľudia budú venovať dostatočnú pozornosť ochrane životného prostredia. Dúfam tiež, že v najbližších rokoch sa pozdvihne životná úroveň ľudí, najmä na dedine. Ved dnes sa z práce na poli nedá vyžiť. Preto si roľníci budú musieť hľadať inú prácu.

FRANTIŠEK PLEVA
z Fridmana

- Musím povedať, že aj keď dnes máme demokraciu, nie je nám príliš dobré. Som veľmi znepokojený zlým stavom poľského roľníctva. Ved dnes gazdovia na dedine nemajú zo svojej práce žiadnený úžitok. Naša úmorná práca na poli nie je vôbec doceňovaná. Najhoršie však je to, že nevidím žiadne perspektívy rozvoja polnohospodárstva v budúcnosti. Žijeme v takých časoch, keď na všetko chýbajú peniaze. Preto ani nedúfam, že štát začne dotovať upadajúce polnohospodárstvo. Ved napokon medzi politikmi nie je v tejto veci jednota, a bez svornosti sa nič nedá spraviť.

Dnes ľudia utekajú z dedín, lebo tu nevidia svojú budúcnosť, a myslím si, že takto bude aj v najbližších rokoch. Každý chce žiť dôstojne a mať úžitok zo svojej práce. Preto by som si do najbližšieho obdobia želal, aby sa ľuďom žilo lepšie. Aby roľníci nemuseli odchádzat za prácou z rodnych obcí. A konkrétnie pre seba? Hlavne zdravie, lebo to je základ. Musíme veriť, že svet bude kráčať správnym smerom, že bohatšie štáty budú podporovať tie chudobnejšie, aby sa všetkým ľuďom žilo lepšie.

Prial by som si, aby bolo lepšie aj medzi krajanmi, aby naše práva boli rešpektované a nás Spolok prosperoval. V mnohých našich obciach sa konajú slovenské bohoslužby, čo je veľmi pozitívne. Myslím si však, že by bolo dobré, keby ich slúžili naši krajanskí kňazi zo Spiša a Oravy, ktorí dobre ovládajú slovenčinu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Účastníci zasadania ÚV SSP zo Spiša...

... a z Oravy

SLOVENSKÍ HOSTIA U NÁS

12. decembra minulého roka vládla v sídle Spolku v Krakove takmer vianočná nálada. Zišli sa tu na plenárnom zasadnutí členovia ÚV SSP, ktorí sa zároveň stretli so štátnym tajomníkom Ministerstva zahraničných vecí SR Jánom Figelom i veľvyslankyňou SR v Poľsku Magdou Vášáryovou a boli prítomní na slávnostnom otvorení ďalšej výstavy v spolkovej Galérii slovenského umenia.

Plenárne zasadnutie ÚV

malo na programe tri body: správu o aktuálnej činnosti SSP, otázky 11. Zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku a diskusiu. Otvoril ho predseda SSP, prof. J. Čongva, ktorý srdiečne privítal zhromaždených. Potom tajomník ÚV L. Molitoris podal správu o práci Spolku za posledný rok, v ktorej kladne zhodnotil najmä kultúrnu činnosť. V minulom roku sa konalo niekoľko väčších, už tradičných podujatí, napr. Dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave, prehliadka krajanských dychoviek a Fašiangy v Krempachoch, recitačná súťaž v Kravoge a pod. Novým podujatím bolo stretnutie pri nedeckom zámku, usporiadane spolu s Poľským osvetovým strediskom. Značnou miereou sme prispeli aj k popularizácii slovenskej kultúry a umenia v Krakove. V našej galérii sa v minulom roku konali až štyri výstavy: Svet očami

spišských a oravských detí, výstava grafik R. Jančoviča a J.K. Puntosa a fotografí R. Kočana ako aj spoločná výstava členov CONT ARTU, otvorená 12. decembra. Prostriedky vyhospodárené v tomto roku išli hlavne na nevyhnutné opravy: sídla SSP v Krakove a krajanskej klubovne vo Vyšných Lapšoch. Škoda, že sa nepodarilo získať žiadne prostriedky na dokončenie stavby Domu slovenskej kultúry v Kacviné, takže vlny práce nepokročili. Investovali sme aj do zariadenia tlačiarne, v ktorej nám príbuďol ďalší stroj.

V ďalšej časti zasadania sa krajania zamerali na otázky XI. Zjazdu SSP. Na Orave bola v marci min. roku predvolebná kampaň v miestnych skupinách v podstate ukončená. Ostalo len zvolať obvodnú schôdzku, lenže na Spiši sa vo väčšine schôdzke ešte neuskutočnili. Preto plénum prijalo rozhodnutie zavŕšiť volebnú kampaň v MS a OV na Spiši najeskôr do konca februára 2001, aby sa zjazd mohol uskutočniť do konca marca.

Počas diskusie krajania veľa priestoru venuvali najmä otázkam výučby slovenčiny na základných školách a gymnáziách a potrebe zintenzívnenia činnosti Spolku na Orave. Podľa zhodnej mienky je potrebné pustiť sa čím skôr do výstavby centra slovenskej kultúry aj na

Na prehliadke tlačiarne

M. Vášáryová, J. Figel, J. Čongva a L. Molitoris otvárajú výstavu

M. Favlik zo Slovnaftu odovzdáva J. Čongvovi symbolický šek

kove definitívne zriadený generálny konzulát SR, aby mohol začať svoju činnosť a pomáhať aj krajanom zo Spiša a Oravy.

Veľvyslankyňa SR v Poľsku M. Vášáryová vo svojom príhovore podotkla, že pomoc krajanom patrí medzi priority v jej činnosti. - *Chcela by som podporiť vaše snahy udržať slovenčinu medzi krajanmi a vytvárať kultúrne centrá na Spiši a Orave. Tieto vaše aktivity plne podporujem, lebo si myslím, že slovenská menšina musí mať takéto centrá moderne vybavené, aby sa tam mohli stretávať ľudia a rovňať krajanskú činnosť.* Svoje slová paní veľvyslankyňa hned aj podporila konkretým činom, keď sa jej podarilo získať prvého sponzora - firmu Slovnaft Polska, ktorá prispela čiastkou 25 tisíc zlотовých na dokončenie strechy v Kacvíne. Symbolický šek na túto čiastku odovzdal do rúk predsedu SSP J. Čongvu zástupca obchodného riaditeľa Slovnaft Polska s.a. Michal Pavlík. Naši hostia doniesli so sebou aj Krátke slovníky slovenského jazyka pre krajančí školy a knihy na doplnenie našej knižnice. J. Čongva v mene celého Spolku podľačoval našim hostom za návštavu a dary. Potom počas prestávky pred otvorením výstavy si hostia obzreli priestory redakcie Života a našu tlačiareň.

Text a foto: JÁN BRYJA

Vernisáž

Večer o 18.00 hod. bola v našej Galérii slovenského umenia otvorená ďalšia, už šiesta

výstava slovenských výtvarných umelcov, ktoré súčasť tentoraz tvorili obrazy, grafiky, sochy a keramiky ôsmich členov žilinského výtvarného združenia CONT ART.

Návštěvníci obdivovali dokonalú techniku v obrazoch Stana Lajdu (1959), farebné kompozície Milana Jančka (1964), obraz Monštrum času, mûdrosti a moci zakladateľa združenia CONT ART Vladimíra Vršanského (1953), ktoré spolu s velkoplošnými kompozíciami grafík Igora Cvaccha (1961) predstavovali dvojrozmernú časť z tvorby združenia. Priestor ovládali sochárské kamenné objekty Jaroslava Gaňu (1957), dizajnový čistý kamenný symbol Milana Opalku (1961), rozmermi nevelká keramická bárka Nemca žijúceho v Žiline Michaela Daskalakisa (1955), člena združenia od polovice roka 2000, a zoomorfné diela Jozefa Mundiera (1960).

Združenie výtvarných umelcov CONT ART bolo založené v Žiline v r. 1997 a už v tom istom roku absolvovalo prvú spoločnú výstavu v Galérii Cyriána Majerníka v Bratislave. Ďalšie výstavy, ktoré dopĺňali individuálnu tvorbu a prezentáciu jednotlivých umelcov sa konali v Rakúsko-slovenskom Spolku vo Viedni (1998), v Galérii Klasik v Žiline (1998), v Oravskej galérii v Dolnom Kubíne (1999), v Múzeu mincí a medailí v Kremnici, vo foyer Mestského divadla v Martine a v galérii „Púda“ v Českom Těšíne. Poľskej verejnosti sa členovia združenia CONT ART po prvýkrát predstavili v októbri 2000 v Slovenskom inštitúte vo Varšave. Ďalšia

výstava sa má uskutočniť vo februári 2001 v Slovenskom inštitúte v Budapešti.

Na otvorení výstavy prehovoril predseda Spolku Slovákov v Poľsku prof. Jozef Čongva, ktorý prítomných stručne oboznámil s tvorbou spomínaných umelcov. Výstavu potom oficiálne otvoril štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí SR Ján Figel, ktorý pochválil myšlienku prezentácie slovenského umenia a zdôraznil jeho význam v zblížovaní našich krajín. Na vernisáži sa ďalej zúčastnili: mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vášáryová, poradca ministra zahraničných vecí SR Pavol Máčala, riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová a pracovníčka SI Ludmila Milerová, komisárka výstavy Darina Arce v.z., zástupca obchodného riaditeľa Slovnaft Poľska s.a. Michal Pavlík, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, podpredseda ÚV SSP Dominik Surma, šéfredaktor Života Ján Šternogá, predsedovia OV SSP na Orave a Spiši Genovéva Prilinská a František Mlynarcík, krajania z Oravy a Spiša, študenti slovakistiky JU v Krakove a ďalší milovníci umenia.

Vernisáž zavŕšil koktail, na ktorom si účastníci mohli pohesedovať o peknej expozícii. K dobrej nálade, ktorá sa niesla v slávnostnom predvianočnom duchu, prispel hrou na klavíri predseda MS SSP v Krakove Jerzy M. Božyk.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Koktail na záver vernisáže

Vzácni hostia na návštěve v redakcii Života

Otvorenia výstavy sa zúčastnili desiatky divákov

Ked Cliff Hendricks vošiel do salónu a našiel svojho pána, All Fulla mŕtveho, zareagoval azda neobvykle, no prirodzene.

- Odteraz som opäť Cliffom Hendricksonom, - zamrmial a na tvári mu zahral ľahký vifazoslávny úsmev.

Ked si ho Full pred ôsmimi rokmi spomedzi viacerých uchádzačov vybral za komorníka, povedal mu lakonicky:

- Budem vás volať Jean ako všetkých komorníkov!

Tak aj bolo. Ani raz ho neoslovil menom či priezviskom. Vždy sa k nemu s p r á v a l rezervované, lebo komorník bol pre Fulla tým, koho potrebujeme, ale neregistrovame. Ako vzduch. Jeho zamestnávateľ však mal viacero neprijemných vlastností. Bol náladowý, výbušný, uštipačný, arogantný a lakomý. Ked Hendricks spôsobil nejakú škodu, odrátal mu príslušnú sumu z platu. Každý deň kontroloval, kolko spotreboval krém na topánky a kolko ohorkov vyhodil do popolnice, hoci vedel, že Hendricks nefajčí. Z času na čas si dovoľoval zlomyseľné žarty, lebo si uvedomoval, že Hendricks sa mu nemôže vzoprieť. Vyplácal mu napríklad mzdu v najnižšej zahraničnej mene a Hendricks si musel peniaze roznieť v zmenárni.

Ked sa pred istým časom ohľásil u Fulla, bol miesto komorníka jeho poslednou nádejou. V jeho veku, a navýše pri jeho zdravotnom stave, nemal výhliadky na iné zamestnanie. Osud si s ním viackrát kruto zahrával. Ked mu po dlhej chorobe zomrela žena a minul zvyšok svojich úspor, bol v koncoch. Nikdy neboli priebojný, no teraz bol zlomeným človekom. U Fulla našiel azyl a po istom čase sa vzchopil. Zvykol si žiť striedmo a vedel si niečo ušetriť aj z malého platu.

Preto ponížovanie znášal trpeživo, vydržal v službe, a tak sa stalo to, čo by Full nikdy neboli pokladal za možné. Pán zomrel skôr ako jeho komorník.

Cliff Hendricks pocítil, že osud sa jeho zamestnávateľovi spravodlivo odplatil za krivdy voci nemu.

- Načo sú mu teraz všetky peniaze, čo si nazhránil? - myslal si, keď hľadal do sklených, aj po smrti nepriateľských

a ľstivých očí. - Teraz už nikomu nebude môcť ubližovať, - povedal. Často sa rozprával sám so sebou, ako to už starí ľudia robievajú. - Nikto už nebude musieť znášať vaše rozmáry.

Vytrhol sa zo spomienok a začal rozmnýšlať prakticky.

- Musím zavolať lekára, aby ho prezrel, - povedal a pristúpil k mŕtvemu. Čupol si a chcel mu položiť pravú ruku na hrud', no zarazil ho iskriaci briliantový prsteň. Stál celý majetok. Ten, kto ho dostane,

hľadel na svojho mŕtveho pána tak, ako on hľadieval na neho - trocha ironicky a povýšenecky, no, prirodzene, nedarilo sa mu to až tak dokonale.

- Nikto nepozná tajomstvo prsteňov, - vyhlásil. - Hádam len ten klenotník, ale ten je ďaleko, azda aj on už zomrel. Aj vy, pán Full, ste mŕtvy. Len ja viem o veci všetko, kym ostatní si myslia, že nosíte prsteň, ktorý nie je lacný, no je koniec-koncov len kópiou. Nemali by sme ich sklamat! - zadeklamoval ako herec a rozosmial sa.

Vytiahol mŕtvemu z nohavíc zväzok klúčov. Otvoril sejf a vybral z neho nepravý prsteň. Ked ho

vymieňal mŕtvolu na stvulej ruke za pravý šperk, cítil na chrbte zimomriavky.

- Vynahradil som si všetko. Aj s úrokmi.

Vzpriamil sa a utrel si spotené čelo.

- Už nebudem musieť okolo nikoho obskakovat. Dokonca života ma budú oslovovať pan Hendricks a nie Jean.

Ked zavrel sejf a vložil mŕtvemu klúče späť do nohavíc, zatelefonoval Fullovmu lekárovi a advokátovi. Ďalej sa všetko vyvíja bez problémov.

Ked už chýbal len jeden deň do termínu prečítania testamentu, Hendricks sa zamkol vo svojej izbe a vytiahol prsteň zo skrýše. Postavil sa k otvorenému oknu. Prídili cezeň prudké slnečné lúče a veľký briliant ich odrážal prekrásnou žiarou.

- Táto trocha zlata a malý kameň skrývajú bohatstvo, ktoré vypĺňa sny, sprostredkúva úctu, moc a mení poddaného na vládcu, - uvažoval.

Položil prsteň na parapet a pozeral sa naňho ako mládenec na svoju prvú veľkú lásku.

- Po pohrebe odídem z mesta a usadím sa tam, kde ma nikto nepozná, - rojčil. - Budem tam žiť na veľkej nohe, budem spoločensky významným človekom. Ožením sa.

Tieto myšlienky ho tak vzrušili, že dostať chut' si niečo vypíť. Podišiel ku skrini a nalial si do pohárika brandy. Obrátil sa pyšne k prsteňu.

- Na zdravie!

Zodvihol pohárik a napil sa. Vtom zočil v okne akýsi tieň. Na okno zosa-

ROLAND LEBL

POCTIVOSTOU NAJĎALEJ ZÁJDEŠ

bude mať po starostiah. Jediným Fullovým dedičom bol už teraz bohatý synovec.

- Tak už to býva v živote, - dumal Hendricks. - Často najviac získa ten, kto už niečo má. Aj holuby sa zlietajú tam, kde vidia iné holuby.

Prezeral si veľký briliant, ktorý priam horel vo svetle lustra. Full dosial drahocenný prsteň od istého orientálca, ktorému zachránil život. Veľkorysý dar ho potešil, no narobil mu aj starosti. Obával sa, že mu ho ukradnú, a tak si dal zhотовiť kopiu až vo Florencii. Aj toto dublé od najlepšieho miestneho zlatníka bolo hodnotné. Ved za toto majstrovske dielo zaplatil až dvesto dolárov. Keby ste postavili oba klenoty vedľa seba, nesporozorovali by ste medzi nimi nijaký rozdiel. Aj kópia mala výbrus odrážajúci svetlo. Len odborník by ich vedel odlišiť, aj to len pod zväčšovacím sklom.

Po návrate z Florencie Full každému ukazoval kópiu, tvrdiac, že mu pravý prsteň ukradli. Originál zatiaľ uložil do sejfu. Ked si však všetci osvojili jeho interpretáciu osudov prsteňa, zase si nastokol na prst ten pravý a kópiu schoval.

Nikto o tom nevedel, aj Hendricks sa to dozvedel len náhodou. Raz Full omdlel a sejf ostal otvorený. Hendricks neodolal pokušeniu prezrieť si ho. Tak objavil druhý prsteň. Nebol v škatulke ako ostatné klenoty, ale ležal volne na polici. Hendricksovi to bolo podozrivé, a keďže sa vyučil za zlatníka, ľahko zistil, že prsteň v sejfe bol falošný.

dla straka a hned aj odletela ako strela s prsteňom v špicatom zobáku.

- Nie ... Nie! To .... to nie je možné!
- jachtal Hendricks.

Tvár mu spopolavela a kolená sa roztriasli. Späťtia sa a vrhol sa k oknu. Vták sa zmenšoval a zmenšoval. Preletel nad kanálom a už bol takmer nad vzdialeným lesom. Chcelo sa mu kričať, ale vydal len chraplavý ston. Ešte dlho stál pri okne, opieral sa oň oboma ru-

kami a červenými očami hľadel do dialky, čakajúc na zázrak. Nadarmo.

Na otvorení testamentu sa zúčastnil s pocitom ľahostajnosti, ktorý v ňom pretrvával, odkedy odišiel od okna. Od Fulla nemal čo očakávať. Vtom však spozornel.

- Chcem sa odvodačiť Jeanovi, - čítal advokát, - ktorý sa celé roky o mňa staral a vždy trpeživo znášal

MAURICE ROLAND

VYKONÁVATEĽ VEĽKEJ VECI

Jonatan Purley toho rána pozrel tuším už po šiesty raz na hodiny. Blížilo sa k jedenástej. Návštěvník čoskoro príde. S odporm vypil hnedastý liek, opäť si sadol do pohovky a usíloval sa potlačiť strach, ktorý sa ho chvíľami zmocňoval.

Ale čo, keď ten muž nepríde? Vylúčene! Odborník, s ktorým sa dohovoril, bol dochvíľny.

O päť minút jedenásť. Zdalo sa mu, že čas sa zastavil a Jonatanov zvyčajný pokoj začal pod útokmi pochýb a neištoty dostávať trhliny.

A tak sotva začul, že ktorí klope na dvere jeho pracovne. Konečne!

Do miestnosti vstúpil šedivý pădesiatník, a to Jonatana trochu zmatlo. Nevyzerá ako človek na tú úlohu, pomysel si, ale potom si spomenul na svojho otca, ktorý sa o historických osobách s obľubou vyslovoval: „Čím menší, tým húzevnatejší”.

„Pán Purley”, zamrmhal návštěvník, „prichádzam kvôli vašej panej”.

„Viem, Harry, hned som si to pomysel. Budte bez obáv, zaplatím vám vopred. Tu sú peniaze”.

„Ale ja som mysel...”

„To je v poriadku,” prerusil ho Jonatan, ktorý rýchlosťne nadobúdal svoju už stratenú rozvahu. „Keby bolo treba, doplatím. Ale teraz si sadnite a počúvajte”.

Harry zmraštil husté obočie a balík s peniazmi rýchlosť schoval v svojom sivom umostenom plášti.

„Rád by som bol, keby ste všetko vopred vedeli, lebo moja manželka musí zomrieť a vy, Harry, ju musíte zabít!”

Návštěvník sa pokúšal protestovať, čo naznačil pohybom ruky.

„Viem na čo myslíte, Harry. Každý profesionál vášho kalibru musí aspoň približne poznáť motív. Pohnútky a polity sú mu cudzie. To všetko vás nepochybne ctí. Keď však budete poznáť pravdu, budete mať o dôvod viac nechybiť”.

„Prekvapím vás, Harry, pokračoval Jonatan, „Dafne, moja paní, je neobyčajný človek; jej neobyčajný život si vynútil rešpekt celého mesta. Táto bezúhonná ovečka zhromažďuje cnoty ako milovník umenia umelecké diela. Je ako múzeum bezúhonnosti, v ktorom sú najkrajšími exponátnymi nábožnosť a charita. Ale ste ženatý, Harry?”

„Pravdaže, nie, ved vo vašom povolaní si nik nemôže dovoliť podobný luxus”, povedal Purley žoviálne a hodil pohľad na obraz svojej ženy.

„Iste si viete predstaviť, že sprvu som sa necítil ako niekto vyznačený. Taká zriedkavá perla! Závistlivé pohľady mojich priateľov potvrdili správnosť mojej voľby. Aj môj otec bol ľňou nadšený. Nazýval svoju nevestu „pomarančový kvet”. Pekný pomarančový kvet! Diabol!

Domáci pán buchol păstou na stôl, takže obraz dafne sa rozkmital. Neverili by ste, že odkedy sa stala členkou Spolku kajúcnych alkoholikov, nenájdete v mojom dome dúšok alkoholu. Musel som sa utešovať odpornými liekmi. Ale dobre počúvajte: Starostlivosť mojej manželky sa nedotýkala len ľudí. Pred šiestimi mesiacmi vzala pod ochranu všetky opustené zvieratá na

moje rozmary. Odkazujem mu prsteň, ktorý budem mať po smrti na ruke.

Advokát mu hned podal jeho podiel.

- Tu máte ten prsteň, - povedal.

Bol Full tak seriózny, že mu odkažal ten klenot, alebo si ho len nestihol zložiť z prsta? Nech to bolo akokolvek, Hendricks opäť fahal za kratší koniec.

(Domová pokladnica 1986)

Východnom pobreží, a tak sa nás dom premenil na Noemovu archu. A láska? Prosím vás! Madam sa domnieva, že to by ju len rušilo v jej sociálnych zámeroch. Povedali by ste, že jediným riešením je rozvod. Ale na to ani len pomyslenie, všetci by boli proti mne. Len si predstavte, čo by sa stalo, keby som povedal sudcovi: Nemôžem so svojou manželkou žiť lebo je perfektná...

Súhlasné zmrašenie čela povzbudilo Purleya, aby pokračoval.

„Už počujem, ako mi otec dovráva: Čože, Jonatan, ty chceš svoj pomarančový kvet opustiť? Bude vari lepšie, keď si pohovoriš so psychoanalystom!“ Slovom tento čistulinký upír ma zničil, otrávil, zviazał, dorážal a zbavil odvahy”.

Purley sa zadýchával a priškrteným hlasom dodal: „Harry, jediný spôsob, ako sa zbaví ženy, ktorá muža ničí, je odstrániť ju. To je zákonitá obrana!”

„Ale podme k veci. Dnes večer pôjde Dafne ma schôdzku Spolku žien potrebujúcich pomoc. Pôjde tam pešo a musí prejsť zle osvetlenými ulicami. A to bude vaša chvíľa”.

Purley sa odmlčal. Jeho spoločník vstal a na hlavu si nasadil klobúk.

„Vaša paní na spomínanú schôdzku nepôjde, pán Purley. Dovolte, aby som sa vám predstavil. Inšpektor O'Connor. Mám smutnú povinnosť oznámiť vám, že vaša paní zomrela pred hodinou pri autonehode. Čo sa týka vášho návštěvníka, domnievam sa, že mu tento zaujímavý rozhovor neumožnilo policajné auto, ktoré stojí pred vašim domom. Ale ešte dačo. Predovšetkým vdaka za velkú podporu, ktorú odovzdám na sociálny fond pre policiu. A to, čo ste mi rozprávali, som už zabudol. Aj ja mám totiž dokonalú manželku”.

(Domová pokladnica 1986)

SLOVNAFT POĽSKO A.S.

„Sme filiálkou spoločnosti Slovnaft a.s. Bratislava a patríme k najväčším dovozcom motorových palív v Poľsku. Naša firma, podobne ako jej materská spoločnosť, pôsobí nielen v obchodnej oblasti, ale sa snaží zúčastňovať aj v kultúrnom živote. Preto cheme podporiť úsilie Spolku Slovákov v Poľsku, zamerané na dokončenie výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Naša spoločnosť pôsobí predovšetkým v južnom Poľsku, tam, kde je slovenská menšina najpočetnejšia. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli prispieť na výstavbu spomínaného Domu. Pevne veríme, že náš finančný dar pomôže Spolku Slovákov v Poľsku urýchliť dokončenie výstavby tohto Domu“.

Slovnaft Poľsko a.s.

Obchodné oddelenie v Krakove

VOLEBNÁ SCHÔDZA VO VARŠAVE

2. decembra min. roka sa vo Varšave konala voľbná schôdza Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Poľsku, ktorá zavŕšila predjazdovú kampaň v tejto MS. Uskutočnila sa - vďaka láskevosti riaditeľky Slovenského inštitútu Heleny Jacošovej - v priestoroch tejto inštitúcie v centre hlavného mesta.

Schôdzu otvoril predseda ustupujúceho výboru Ján Špermoga, ktorý zároveň prednesol správu o činnosti MS v medzijazdovom období. Kriticky v nej zhodnotil prácu výboru MS, poukázal na najdôležitejšie problémy a oboznámil zhromaždených s priebehom voľnej kampane v Spolku a pripravami na XI. zjazd SSP.

Počas diskusie, ktorá sa po správe rozprúdila, zhromaždení veľa miest venovali najmä problematike práce MS, ktorá z rôznych príčin badateľne ochabla. Mal by sa do nej zapojiť celý výbor, ba aj členovia by mali byť aktívnejší. Predovšetkým, čo navrhovali takmer všetci, treba častejšie a pravidelnejšie zvolávať členské schôdze a zasadania výboru, organizovať stretnutia s významnými osobnosťami literárneho a kultúrneho života a rozširovať členskú základňu MS, najmä o mladých členov. Podľa všeobecného návrhu by MS mala zároveň rozšíriť kontakty s veľvyslanectvami Slovenskej i Českej republiky a s kultúrnymi inštitútmi oboch krajín. Zároveň do pracovného plánu na nastávajúce obdobie zhromaždení navrhli organizovanie zájazdov na Spiš a Oravu, ako aj výletov a iných podujatí v okolí hlavného mesta, samozrejme, nakol'ko to dovolí finančná situácia členov a samotnej MS.

Po diskusii zhromaždení udelili absolútormi ustupujúcemu výboru a pristúpili k volbám nového výboru a delegátu na zjazd. Jednohlasne sa rozhodli ponechať doterajší výbor - s predsedom MS J. Špermogom - na ďalšie voľebné obdobie.

Záverečnej časti schôdze sa zúčastnila aj riaditeľka Slovenského inštitútu O. Jacošová, ktorá oboznámiла prítomných s prácou tejto ustanovizne, jej plánmi na najbližšie obdobie a pozvala členov miestnej skupiny MS na všetky podujatia, ktoré bude Inštitút organizovať, čo zhromaždení prijali s veľkou spokojnosťou. Po skončení schôdze počívala beseda o krajanských otázkach pri malom pohostení, ktoré pre účastníkov zasadania pripravil Slovenský inštitút. Ďakujeme.

J. Š.

SLOVENSKÝ A ČESKÝ NÁRODNÝ DEŇ VO VARŠAVE

V Auditóriu varšavskej College of Europe sa 16. novembra 2000 - pri príležitosti 11. výročia prevratných zmien vo vtedajšej federácii - uskutočnil „Slovenský a Český deň národný deň“. Podujatie zorganizovali slovenskí a česki študenti z uvedenej školy v spolupráci so zastupiteľskými úradmi a kultúrnymi inštitútmi oboch krajín v Poľsku.

Po slávnostnom otvorení a premetnutí dokumentu o udalostach v roku 1989 vystúpili s prejavmi veľvyslankyň SR v PR Magda Vášáryová a veľvyslanec ČR v PR Ján Misiarz. Po diskusii, do ktorej sa zapojili študenti z viacerých európskych krajín, nasledovala ochutnávka špecialít slovenskej a českej kuchyne a vystúpenie folklórnych súborov Terchová a Valašská. (mn)

VEĽVYSLANKYŇA SR V KATOVICIACH

13. novembra min. roka sa v Katoviciach konalo stretnutie veľvyslankyne SR v Poľsku Magdy Vášáryovej s maršalkom Sliezskeho vojvodstva p. Olbrachtom. Pred oficiálnymi rozhovormi sa pani veľvyslankyňa stretla vo vojvodskom úrade s aktivom nášho Spolku na Sliezsku - predsedom MS Jozefom Grapom, tajomníkom MS Bronislavom Knapčíkom a ďalšími členmi výboru. Nášho milého hosta srdečne privítal predseda J. Grapa v spoločnosti krajanskej žiačky, ktorá odovzdala pani veľvyslankyňi kyticu kvetov. Potom ju tajomník MS B. Knapčík oboznámil s historiou krajanského hnutia na Sliezsku, ale aj s činnosťou MS i hlavnými problémami, ktoré trápi tu najmä krajjanov. Pani veľvyslankyňa si pozorne vypočula hlasu krajjanov a prisľúbila im svoju pomoc, aby Sliezská miestna skupina SSP mohla nerušene vyvíjať svoju činnosť.

JOLANTA ILEWICZOVÁ

* * *

Stretnutie s veľvyslankyňou SR v Poľsku M. Vášáryovou urobilo na krajnoch veľký dojem. Hovorilo sa nielen o histórii a osudoch početných krajanských rodín z Oravy a Spiša, ktoré ich priviedli na Sliezsko, ale najmä o súčasnosti a potrebách sliezskych krajjanov spojených s ich spoločenskou i kultúrnou činnosťou. Táto činnosť je, - ako viacerí podotýkali, - dosť obmedzená, najmä pre nedostatok finančných prostriedkov, no a nedostatočnú alebo lepšie povedané - žiadnu podporu zo strany vojvodských úradov a miestnej samosprávy. Sice výbor MS sa s nimi snaží udržiavať pravidelné kontakty, ale na tom sa v podstate všetko končí. Preto k hlavným úloham novozvoleného výboru bude nájsť v nastávajúcom roku nových sponzorov, ktorí by nám uľahčili realizovať štatúrnu

Organizátori podujatia spolu s pracovníkmi ZU a SI

činnosť SSP. V tomto roku sa sliezská MS sústredí tiež na vyvýjanie hospodárskej činnosti, prípravu krajanskej vatrky so slovenskou sv. omšou, spoluprácu s katovickou pobočkou Slovnaftu, na rozširovanie členskej základne MS a prípadne jej zmenu na sliezsky obvod Spolku.

Ako počas besedy paní veľvyslankyňa podotkla, nové možnosti nám môže priniesť aj rozvíjajúca sa cezhraničná a euroregionálna spolupráca, v ktorej by aj nás Spolok mal mať svoje miesto. Zároveň nás uistila o svojej podpore v našej činnosti, čo krajanov veľmi povzbudilo.

Brono

LIST ZO SLOVENSKA

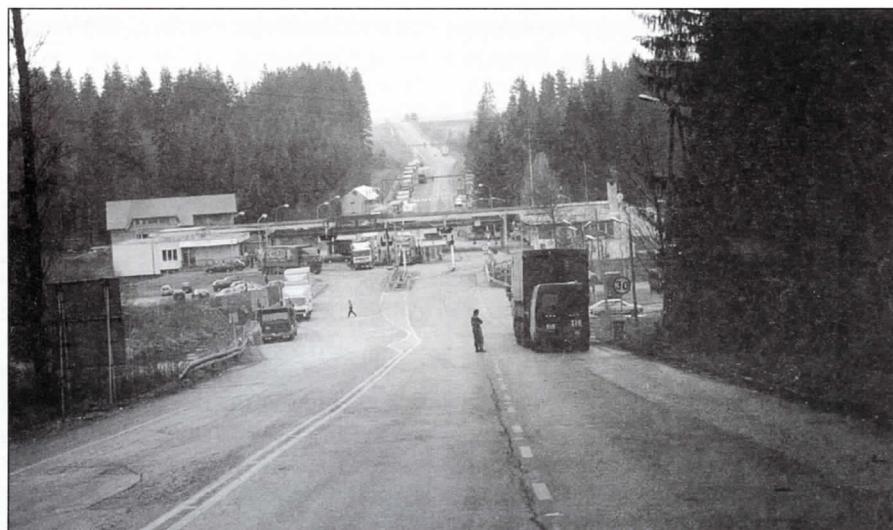
Vážená redakcia

Pracujem ako archivár na Biskupskom úrade v Banskej Bystrici. Dlho som nevedel o Vašom časopise, ale pred niekoľkými mesiacmi sme ho začali pravidelne dostávať do našej knižnice, a tak som sa mohol s ním zoznámiť. Konštatujem, že má veľmi dobrú úroveň. Čitateľ sa z neho dozvie o radostiah i starostiah, ktoré trápi našich krajanov v Poľsku. Život obsahuje veľmi zaujímavé články, len škoda, že nie sú obsiahlejšie, hlavne tie, ktoré sa ponárajú do bližšej i vzdialenejšej história Vami prezentovaných oblastí. Veľa som sa dozvedel aj o povojnej situácii, keď tento región zasiahol povojnový banditizmus a vtedy nejeden náš poľský krajan zaplatil aj životom, a to len za to, že sa cítil byť Slovákom. Tieto krivdy sa však postupne odstránilí, čoho najlepším svedectvom je, že Váš časopis má už 42 ročníkov a dožil sa vyše 500 čísel.

O zmenenom postavení Slovákov v Poľsku svedčí aj vydávanie rôznych almanachov a organizovanie slovakistických konferencií, na ktorých sa zúčastňuje aj poľská strana. Zaujalo ma viacero knižných titulov, napr. Slováci vo Varšavskom povstání, ale aj rôzne preklady z našej slovenskej literatúry. V tejto súvislosti ma napadlo, že by bolo dobre napísť tiež štúdiu o účasti poľských Slovákov v druhej svetovej vojne, najmä v SNP, alebo aj o osudoch a postavení našich krajanov v Poľsku medzi dvoma svetovými vojnami.

Viem že boli obdobia, keď hranice vo väčšej alebo menšej miere rozdeľovali nielen náš národ, ale aj naše štáty. V súčasnosti dochádza k tomu, že nás hranica už nedeli, ale naopak - spája. Ved' oba naše štáty smerujú do Európy a niesen to, vytvára sa region Tatry.

K tomu jedna televízna skúsenosť. V jednom televíznom štore dávali reportáz zo slovenskej a poľskej Oravy, kde už hranica čiastočne neplati. Na obrazovke sa objavilo stádo oviec, ktoré na začiatku jari prechádzajú z poľskej strany na slovenské pasienky, zrejme aj z tohto dôvodu, že slovenská strana nemá o ne záujem. Toto stádo sa opäť vracia

Pohľad na hraničný priechod v Chyžnom. Foto: P. Kollárik

zo Slovenska do Poľska, keď ho treba zazimovať. Nie je to pekný príklad regionálnej slovensko-poľskej spolupráce? Dúfajme, že v budúcnosti nezostaneme len pri tomto.

V závere Vám gratulujem k tomu, čo ste dokázali a dokazujete a do budúcnosti Vám prajem veľa úspechov pri poznávaní nielen Slovákov, ale aj Vášmu pôsobeniu medzi Slovenskou republikou a Poľskom, pri čom môžete byť najbezprostrednejší sprostredkovatelia. Budte racionálni, ale nie nacionalističtí.

V prílohe Vám posielam aj článok o pôsobení na strednom Slovensku dvoch Červeňovcov od Vás, z Chyžného.

S pozdravom

ZOLTÁN BALÁŽ
Banská Bystrica

HRANIČNÉ PRIECHODY V ZIME

Na poľsko-slovenskej hranici sa nachádza 36 hraničných priechodov, z toho 8 medzinárodných, 10 priechodov malého pohraničného styku a 18 turistických priechodov. V jesenno-zimnom období však nie všetky z nich sú otvorené. Nepretržite sú otvorené medzinárodné hraničné priechody Zwardoń-Skalité, Chyžné-Trstená, Chocholów-Suchá Hora, Lysá Polana-Javorina, Piwniczna-Mnišek nad Popradom, Konieczna-Becherov, Korbiełów-Oravská Polhora a Nedeca-Lysá nad Dunajcom.

Obmedzenú prevádzku majú priechody malého pohraničného styku: Winiarczykowska-Bobrov (v období od 1.10. do 31.5. - od 9.00 - 16.00 hod.), Jurgov-Podspády (celý rok od 7.00 - 19.00 hod.), Kacvín-Veľká Franková (od 1.10. do 31.3. - od 9.00 - 16.00 hod.) a Sromowce Wyżne-Lysá nad Dunajcom (od 1.11. do 31.3. - zavreté), podobne turistický priechod Szczawnica-Lesnica (od 1.10. do 30.4. otvorený od 8.00 - 17.00 hod.). (pk)

NAD TATROU SA BLÝSKA

Od narodenia slovenského básnika a autora hymnickej piesne *Nad Tatrou sa blýska* Janka MATÚŠKU uplynulo prednedávnom 180 rokov. J. Matúška (nar. 10. januára 1821 v Dolnom Kubíne) študoval na gymnáziu v Gemeri a na ev. lýceu v Bratislave (1839-1844), odkiaľ v marci 1844 na protest proti perzekúcii Ľudovítu Štúru odišiel so skupinou iných štúrovcov do Levoče. Hymnickú pieseň *Nad Tatrou sa blýska*, ktorá vyšla prvýkrát anonymne v Lichardovej Domovej pokladnici 1851, zložil cestou do Levoče.

J. Matúška bol po štúdiách vychovávateľom v Oravskom Podzámku, neskôr vlastným adjunktom v Trstenej a napolon úradníkom na sédrii v Dolnom Kubíne. Od roku 1875 žil na dôchodku v Dolnom Kubíne, kde aj 11. januára 1877 umrel.

V literárnej činnosti dosiahol najväčšie úspechy svojimi piesňami, z ktorých mnohé znárodneli. Tvoril tiež balady a historické povesti (*Hrdos*, *Svätý zákon*, *Kozia skala*, *Púchovská skala*, *Klára Zachová*, *Lúčenie*, *Slepý starec*). V básni *Pri uvítaní bratov v ústave 9.IX. 1843* oslavil Ľ. Štúra ako kormidelníka plte - národa, ktorý ho jedine dokáže previesť cez úskalia do bezpečia. Pokúsil sa aj o drámu (*Siroty*, *Levoča*) a prózu (*Liptovská zhoda*). Jeho dielo vyšlo pod názvom *Sobrané spisy básnické a výber z neho ako Piesne a báje*.

Pieseň *Nad Tatrou sa blýska* sa v međuňom roku rozšírila ako revoltujúca agitka s názvom *Dobrovoľnícka* a spievala sa v nápeve ľudovej piesne *Kopala studničku* alebo *U studienky*. Už vtedy burcovala národné povedomie, kriesila národnú vieru a umocňovala pocit slovenskosti, takže onedlho sa stala neuzákonenou hymnou slovenského národa.

Z popevku, ktorý mladý Matúška skomponoval začiatkom marca 1844 na protest proti moci maďarských vladárov vo vtedajšom

Uhorsku si potom slovenský národ spontánne stvoril a dotvoril svoju hymnu. Teraz je Matúškova pieseň v podobe dvoch prvých strof pôvodnej šeststrofovej básne oficiálne štátnej hymnou Slovenskej republiky. Priponieme ju:

*Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú
Zastavme ich bratia
Ved sa ony stratia,
Slováci ožijú*

*To Slovensko naše posial' tvrdo spalo
Ale blesky hromu
Vzbudzujú ho k tomu
Aby sa prebraló*

Záväzné, Ústavou SR uzákonené znenie hymny bolo potvrdené úpravou Národnej rady Slovenskej republiky zo začiatku roka 1993.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

NOVOZVOLENÉ VÝBORY MS SSP

MIKOŁÓW

VÝBOR MS

Jozef GRAPA - predseda, 42-546 Sosnowiec, ul. Wileńska 31

Rajmund MALINA - podpredseda, 43-150 Bieruń, ul. Września 32

Bronislav KNAPČÍK - tajomník, 43-190 Mikołów, ul. Młyńska 4 A/37

Štefánia KNAPČÍKOVÁ - pokladníčka, 43-190 Mikołów, ul. Młyńska 4 A/37

Jozef ŽELINSKÝ - člen, 42-583 Bobrowniki, ul. Topolowa 24

Andrej RATAJCÁK - člen, 43-100 Tychy, ul. Buczka 1/14

František ŠELIGA - člen, 43-100 Tychy, Al. Niepodległości 150/30

REVÍZNA KOMISIA

Jolanta ILEVIČOVÁ - predsedníčka, 44-100 Gliwice, ul. H. Sawickiej 12/4

Lucia DYŠOVÁ - členka, 42-583 Bobrowniki, ul. 1 Maja 61

Stanislav KNAPČÍK - člen, 43-300 Bielsko-Biała, ul. Ikara 4/3

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Jozef GRAPA

Bronislav KNAPČÍK

VARŠAVA

VÝBOR MS

Ján ŠPERNOGA - predseda, 01-651 Varszawa, ul. Gwiaździsta 27/307

Jarmila LEWANDOWSKA - podpredsedníčka, 00-318 Warszawa, ul. Grzelszczaka 1a/13

Viktor PYTEL - tajomník, 02-685 Warszawa, ul. Oskara Lange 4/92

Ján GRIGLÁK - pokladník, 02-954 Warszawa, ul. Urodzajna 6
Tatiana WOJCIECHOWSKA - členka, 02-764 Warszawa, ul. Egejska 11/63

REVÍZNA KOMISIA

Zofia MIŁKOWSKA - predsedníčka, 03-741 Warszawa, ul. Białostocka 5/159

Włodzimierz KANIEWSKI - tajomník, 02-626 Warszawa, Al. Niepodległości 71A/81

Milada SZWEDOVÁ - členka, 00-621 Warszawa, ul. B. Żeleńskiego 2/14

DELEGÁT NA ZJAZD

Ján ŠPERNOGA

REFERENDUM NEPLATNÉ

Na referende o predčasných parlamentných voľbách na Slovensku, ktoré sa konalo 11. novembra 2000, sa zúčastnilo len 818 480 z celkového počtu 4 085 172 oprávnených voličov, čo predstavuje 20,03 %. Za vypísanie predčasných parlamentných volieb bolo 759 124 voličov, kých proti 39 363 hlasujúcich. Keďže počet účastníkov referenda nedosiahol nadpolovičnú väčšinu, referendum - ako to konštatovala Ústredná referendová komisia - je neplatné. (pk)

STUŽKOVÁ, ČI ZAHRANIČNÝ VÝLET?

Obvykle v januári stretávame mladých ľudí s priprutnými zelenými stužkami, ktoré akoby označujú ich vstup do sveta dospelých. V ostatných rokoch však väčšina študentov stredných škôl pred stužkovou slávnosťou, ktorá je akýmsi podčakaním pedágogom i rodičom za starostlivosť na ceste životom, preferuje poznávací zájazd či rekreáciu v zahraničí. Prečo sa tak deje? V prvom rade sa v posledných rokoch zo stužkových slávností stali finančne náročné podujatia, na ktoré sa stredoškoláci obvykle skladajú počas celého štvorročného štúdia. Výdavky sú veľké, vedľa treba zaplatiť o.i. za večeru s prípitkom, za hudbu, za fotografie na maturitné tablo a maturitné oznámenia, za videonahrávku z podujatia, za tlač maturitných oznámení, nehovoriac už o večerných rôbach pre dievčatá a oblekoch pre mladých mužov. Cena sa takto neraz vyšplhá do takých výšok, že väčšina stredoškolákov dáva prednosť zájazdom do zahraničia, ktoré za menšie peniaze ponúkajú mnohé cestovné kancelárie. Stužkové slávnosti, ktoré v minulosti patrili k vrcholom stredoškolského štúdia a boli symbolom prechodu študenta z detstva do dospelosti, teda z roka na rok strácajú svoj význam. A to je, myslím si, škoda. (pk)

ČO ZNEPOKOJOUJE CHYŽŇANOV?

Nedávno sa mi v Chyžnom dostala do uší znepokojujúca informácia, ktorá už dlhší čas krúži po obci a poburuje tamojších občanov. O čo ide? Ľudia sa totiž dozvedeli, že v budove bývalého obchodu, v ktorom bola o.i. predajňa nábytku, sa začali stavebné a rekonštrukčné práce. Poviete si, no a čo, vedľa je dokonca dobré, že objekt nebude naďalej opustený. Áno, lenže podľa toho, čo sa tu povráva, v budove sa po ukončení stavebných prac má nachádzať okrem baru či reštaurácie aj akýsi intimný podnik, kde sa návštevník bude môcť zabávať - samozrejme nie zadarmo - so „slečnami.“ Občania teda začali zbierať podpisy, v ktorých vyjadrujú svoj protest proti plánom podnikateľa, zašli sa tiež poradiť s kniazom, ten sa potom vybral na Gminný úrad v Jablonke... Hoci zatiaľ nevedno, ako sa skončí tento háklivý problém, Chyžňania dufajú, že sa ich obavy nepotvrdia.

P.K.

VOLNÉ SOBOTY

Sejm PR schválil, že od 1. januára 2001 sú všetky soboty voľné od práce (doteraz bola voľná len jedna sobota v mesiaci). Naďalej však platí doterajšia dĺžka pracovného týždňa (42 hodín), čo si o.i. vyžadujú potreby národného hospodárstva. Poznamenajme, že prvý požiadavky zavedenia voľných sobôt a 40-hodinového pracovného týždňa sa objavili v Poľsku už v roku 1980. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 11 novembra 2000 zomrel v Hornej Zubrici vo veku 78 rokov krajan

FERDINAND ĎURČÁK

Zosnulý bol odbojárom II. svetovej vojny a priamym účastníkom SNP. Ako člen nášho Spolku od jeho založenia a horlivý čitateľ Života sa aktívne zapájal do krajanského diania. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbockú sústrast'.

MS SSP v Hornej Zubrici
a redakcia Života

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

Záhradkári

majú v januári sice menej práce, ale nemožno ju odkladať. Práve teraz sa začínajú prípravy na jar, napr. na založenie fólio-vníka, v ktorom si na jar môžeme doprostoňať skorú zeleninu. Môže tiež slúžiť na prípravu priesad, ktoré budeme neskôr pestovať na voľných hriadkach.

Koncom mesiaca možno vysievať napr. šalát, kaleráb, karfiol, kapustu a pod., teda rastliny, ktoré budeme potrebovať na výsadbu v studených fólio-vníkoch. Semená sejeme do misiek alebo debničiek, najlepšie do preparenej zeminy. Predtým však treba vyskúsať ich klíčivosť. Robíme to tak, že na plytky tanierik s navlhčeným filtračným papierom dáme trochu semen (napr. 10 až 100) a niekoľko dní necháme pri izbovej teplote. Tanierik udržujeme stále vlhký a sledujeme, či semená klíčia (mali by vyklíčiť do 7 dní). Ak je klíčivosť menšia ako 60%, také semená odhadzujeme. Pri klíčivosti do 90% musíme siat trochu hustejšie. Nemali by sme kupovať semená do zásoby, ale len toľko, kolko vysejeme. Kúpme si pred siatím čerstvé.

Ovocinári

by ani v januári nemali zabúdať na záhrady. Treba občas prekontrolovať ohrady alebo chrániče na stromoch. Keď zistíme poškodené oplotenie či chrániče, ihneď ich opravme. Treba tiež ošetriť prípadné obhryzené stromčeky - menšie rany zahladit nožom a zatrieť štepárskym voskom, zase

väčšie obviazať plátnom. Keď nemrzne a je bezvetrie, môžeme robiť zimné postreky ovocných drevín, čím zničíme škodlivé činitele zimujúce na konároch a pnoch, napr. vajíčka vošiek, piadivky zelenej a pod. Pred striekaním (zhora nadol) najprv zo stromov odstránime mechanicky starú kôru a suché buď nalomené vety. Za občasného oteplenia môžeme tiež obnoviť náter kmeňov vápenným mliekom. V pivničiach a iných priestoroch, kde skladujeme ovocie, vetráme a odstraňujeme nahnieť plody. Zdravých plodov by sme sa nemali dotýkať. Najvhodnejšia teplota pre skladovanie jabĺk je 1-4°C, pre hrušky ok. 0°C - pri 85 až 90% vlhkosti vzduchu. V prípade potreby môžeme pokropiť nasávací materiál (napr. piliny) vodou.

Chovatelia

by mali vedieť, že aj za najsilnejších mrazov treba domáce vtáctvo vyháňať do výbehu, najmä za bezvertrie. Keď sú silné mrazy, treba sliepkam občas pomastiť hrebene a bradové lalôčky, aby im neomrzli. Dôležité je vetranie a čistenie kurínov a striedenie stielky. V priestoroch, kde hydina odpočíva, by teplota nemala klesnúť pod 5°C. Aby sliepky udržali vysokú znášku, musíme ich nielen vhodne ošetrovať a kŕmiť, ale im aj predĺžiť svetelný deň. Musia teda dostávať vžetky potrebné živiny. Okrem zrna by im nemali chýbať ani čerstvé krmivá, napr. mrkvka. V januári sa pária husi, čomu

treba prispôsobiť aj kŕmenie. Nedostatok kvalitného krmiva by mohol vplyvať na oplodnenosť vajec a liahnivosť. Dobre je tiež dávať hydine hrubý riečny piesok pomešaný napr. s roztlčenými kostami alebo rozdrvenými vaječnými skrupinami.

Včelári

V januári v prírode ešte všetko zdanivo odpočíva, ale vo včelstvách sa už zobúda život. Matka, intenzívnejšie kŕmená včelami, začína klášť vajíčka. Počet buniek s nakladenými vajíčkami je ešte malý a včelár do toho diania nemá zasahovať. Nadľaď platí zásada: nevyrušovať včelstvá v ich zimnom pokoji. Akékoľvek vyrušovanie má za následok uvoľnenie zimného chumáča a zvýšené poberanie medu. V dôsledku toho sa vo výkalovom vaku včiel hromadí viac nestrávitelných látok. Ak obsah toho vaku prekročí polovicu váhy včelieho tela, čiže asi 50 mg, včela nemôže zadržať výkaly, začne kalit' v úli a pošpiní iné včely. Pud čistoty však nútí včely pohlcovať výkaly, ktorí sú povŕkané iné včely a steny buniciek, prípadne rámkay a steny úlov. Týmto však má čoraz viac včiel preplnené vaky a kalí v úli. Takto vzniká obávaná červienka. Takéto včelstvá hučia, podľa čoho môže včelár usúdiť, čo sa deje so zimujúcim včelstvom. Nielen vyrušovanie, čiže akékoľvek hlasnejšie zvuky škodia včelám. Ak pri prehliadke zistíme, že sú úle zaviate snehom, musíme ho okamžite odhádzať, aby sme zabránili prehriatiu včelstiev. Všimajme si tiež, či nám v úloch nešarapiatia piskory, myši a pod. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes predstavíme LASTOVIČNÍK VÄČŠÍ (lat. *Chelidonium majus* L., pol. jaskólcze ziele), trvácu bylinu z čeľade makovitých, vysokú 30-80 cm, s perovitými, hrubo zúbkovanými listami a žltými kvetmi. Rastie v listnatých lesoch, aj na poliach, rumoviskách, priekopách a pod. Obsahuje alkaloidy príbuzné ópiovým, ako chelidonín, sanguinarín, berberín a cheletrín, potom silicu, saponíny, enzymy a pod. Rastlina pri nalomení roní žltkasté mlieko. Na liečebné účely sa zbiera čerstvá vňať na začiatku kvitnutia, ktorú možno sušiť v tenkých vrstvách na vzdušných zatielených miestach.

Lastovičník sa ako liek používal už v staroveku o.i. pri liečení očných chorôb, čo bol ale omyl. Pred 100 rokmi ho

využívali na utísenie bolestí namiesto morfinu a kokaínu - vo forme čerstvej šťavy alebo v sušenom stave. Odvar používali pri upchaní žlčových ciest, pri žltáčke, meškaní menštruačie, pri chorobách pečenej a žlčových kameňoch. Mladé výhonky rastliny boli tiež stálou súčasťou jarných bylinných kúr, pričom najvyššia dávka bola 2 g na 1 l čaju.

Dnes sa lastovičník upotrebuje na uvoľňovanie kŕčov pri žlčníkových kolikách i ako žlčopudný prostriedok u ľudí, ktorí chronicky trpia žlčovými ťažkosťami. Možno ho tiež použiť vo forme čaju ako upokojujúci prostriedok. Osvedčil sa aj pri dráždivom kašli astmatikov. Zvonku sa dá použiť jeho šťava na odstraňovanie bradavíc. Robí sa to tak, že na povrch bradavice sa priloží čerstvý konárik v mieste, kde roní mlieko a nechá sa pôsobiť nie-

koľko hodín. Potom odumretú časť bradavice odrezeme a znova prikvapkáme žlté mlieko. Opakujeme to až do zmiznutia bradavice. Čaj sa pripravuje z usušenej a rezanej drogy, pričom 1/2 lyžičky drogy zaparíme 2 pohármami vody. Pri kašli, bolestiach a kŕčoch užívame 3 - 5 dní, pri astme a žlčníkovo-výčeh ťažkostíach dlhšie.

U p o - zornenie: pre značnú jedovatosť treba lastovičník používať veľmi opatrne, aby sme nespôsobili otravu!!! (jš)

O UMNOM JENDRUŠOVI

Stalo sa to tak dávno, že sa na to ani môj ded nepamäta.

V zamagurských lesoch žilo kedysi plno zveriny, vraj za každým krom mohol zajaca zastrelit. Kde bola zverina, tam chodili páni na poľovačky. Jeden streli rysa, druhý medveďa, tretí divú sviňu a štvrtý to, čo si vymyslel. Pri sedeniach po love vymýšľali lovci hádanku a figle.

Stalo sa raz, že domáci pán zastrelil divú hus, a ako sa pekne do červena piekla, prisťúbil veľkú odmenu tomu, kto hus spravodivo rozdelí: medzi pána, jeho manželku, dvoch synov a dve dcéry a ešte aj deliacemu musí zostať.

Darmo sa pokúšali poľovníci hus rozdeliť, vždy sa niekomu z rodiny del'ba nepáčila.

Spoza smriečka prizeral sa del'be Jendruš, slinky preglgal a mysel si:

"Dajte ju mne a je po delení, môj žalúdok s húskou správne poriadok!"

Natáhoval krk, nosom vôňu lapal, keď ho čapla zrazu ruka:

- A čo ty tu, Jendruš, hé?

Pán sa prikradol od chrbta, chudáka prekvapil a hreší ho:

- Ja ti dám na panské figle zadarmo pozerať, trhan! Čo keby si skúsil šťastie? Keď však hus správne nerozdeliš, dostaneš dvadsaťpäť na zadok!

Veruže sa zľakol Jendruš, prehľtol sliny a slzy sa mu od strachu do očí tisnú, že podaromnici dostane dvadsaťpäť na zadok. Ved' mu už dávno otec povedal: Tam, kde sa páni bavia, tam nos nestrikaj, lebo t'a tak vyplatia, že do smrti nezabudneš, či to už bude v dobrom, alebo v zlom!

Zopakoval pán Jendrušovi, pod akou podmienkou ma hus deliť:

- Z husi sa musí ujsť mne, žene, dvom synom, dvom dcérám a ešte tebe musí zostať. ale každý musí byť so svojím dielom spokojný!

Pozera Jendruš na hus, rozmýšľa, až napokon sa odvážil a odtrhol z husi hlavu. Podal ju pánovi:

- Bez vašej hlavy by sme si, pán môj, nevedeli poradiť. Vy nás živíte, vy nás súdite a k vám si chodíme po radu. Nebyť takej mûdrej hlavy, ako vy máte, nebola by naša pani paňou a deťom by niečo chýbal, nemal by ich kto poučiť. Vám patrí hlava a mûdro s ňou narábajte, aby boli všetci spokojní. Ak som dobre povedal, nechajte si hlavu z husi.

Pán si zobrajal hlavu i ostatní súhlasili s takým prídelom.

Potom Jerguš vykrútil z husi krk a podal panej:

- Milá pani, vy ste krk rodiny. Všetko na váš rozkaz, cez vaše ruky a cez vás ide do žalúdka rodiny. Na vaše rady dajú deti i pán. Keby nebolo krku, na čom by sa hlava otáčala?

Preto krk a hlava musia byť spolu ako žena a muž.

Tak si svorne žíte a budete šťastní. Ak som dobre povedal, nechajte si krk z husi!

Nechala si pani krk a dala Jendrušovi za pravdu.

Jendruš šklbol, myk-myk, dal dvom synom po jednej husacej nohe:

- Ako idú húse za husou, kráčajte aj vy v šlapajach rodičov, len tak vás budú mať ľudia radi. Od zlých skutkov utekajte a za dobrými bežte, čo vám budú nohy stačiť. Keď budete spravodliv vládnuti, nebudeste musieť nikdy pred nepriateľom utekať, ľudia vás ochránia. Ak som dobre povedal, tak si ponechajte obidva nohy z husi.

Synovia si nohy ponechali, nereptali proti jeho slovám.

Každý bol zvedavý, ako Jendruš nadelí dvom dcérám, ktorým malokto ulahodil. Aj sa Jendruš zamyslel, ale po chvíli odtrhol krídelká a podal jednej, podal druhej so slovami:

- Je umenie, milé dievčinky, vyletieť na vlastných krídelkách a vybudovať si hniezdo inde tak, aby sa aspoň trochu podobalo tomu, v ktorom ste vyrástali. Je načas, aby ste sa vydali, let'te, či už blízko, či už d'aleko, len zachovajte ďalšie hniezda a učte mladé lietať, aby nás svet neostal bez ľudu. Ak som dobre povedal, nechajte si krídelká!

Ponechali si aj dcéry krídla, ani nepípli, a všetci naokolo pripili Jendrušovi na zdravie.

Však na jedno čakali, ako podelí to, čo z husi ostalo. A tu Jendruš vraví:

- Bricho patrí do brucha, nie? A kto má viacé detí ako pastier Jendruš?

Zasmiali sa všetci a dali mu za pravdu. Pán, prekvapený umnosťou svojho pastiera a šťastný, že sám nemusel hus deliť, odmenil Jendruša celou stranou lesa, v ktorej bola hostina. Odvtedy sa táto časť lesa volá Jendrušova gura.

A Jendruš?

Ten dlho spomínal a len jedno ľutoval: že nebolo viacé husí na delenie.

(Z knihy - V. Majerík a P. Glocko: Šťastenko, Bratislava 1983)

A v tej našej zahradôčke

Zvoľna

K. Ruppeldt, [1880. Liptovská]

A vtej na-šej za - hra-dôč-ke bý - va vel'ký mráz,
a vtej na-šej stu - de-nôč-ke nie-to vo-dy zas.

Vezmem si ja se - ke - rôč-ku, pre - rúbem tú stu-de - nôč-ku,
a vtej na-šej stu - de - nôč-ke bu - de vo - dy zas.

2. A v tej našej zahradôčke biela ľalija;
povedže mi, moja milá, kto k vám chodieva?
K nám nikto nechodi, lebo sa ma každý bojí,
lebo sa ma každý bojí, že som chudobná.

A v tej našej zahradôčke z bielej ruže kvet;
povedzže mi, moja milá, čo t'a mrzí svet?
Mňa ten svet nič nemrzí, len ma moje srdce bolí,
len ma moje srdce bolí, plakala bych hned.

Mladí dopisovatelia píšu

Milá redakcia!

Sme žiakmi 4. b a 5. b triedy Základnej školy v Novej Belej. Spolu je nás iba 9 žiakov. Sú to: Aneta Bednáriková, Vojtech Bednárik, Paulína Cervasová, Jozef Dlugi, Dominika Niemcová, Paulína Chalupková, Marek Lojek, Terézia Majerčáková a Mariola Vojenská. Radi chodíme do školy. Okrem slovenčiny a polštiny sa učíme aj nemčinu.

Veľmi radi čítame Život. Páči sa nám najmä stránka pre deti a to obrázky na farbenie, rozprávky, hádanky, pesničky a vôbec celý Život. Vyhládavame tiež správy a zaujímavosti o našej dedine. Chceli by sme, aby tých správ bolo čo najviac.

Za Vašu prácu Vám d'akujeme. Srdečne Vás, všetkých pracovníkov redakcie, pozdravujeme a želáme Vám veľa zdravia, súl a pracovných úspechov.

Žiaci 4.b a 5.b triedy ZŠ v Novej Belej spolu s učiteľom slovenčiny.

Ďakujeme belianskym žiakom za želania a prajeme im v novom roku veľa školských úspechov.

REDAKCIÁ

VESELO SO ŽIVOTOM

Na trhu:

- Ujo, čo stojí ten pes?
- Ale, už dosť dlho ležal, tak stojí...
- Ja sa vás nepýtam prečo, ale kolko stojí.
- Zo dve hodiny, ak sa nemýlim...

***

Prváčik stojí pri ceste a čaká. Ide okolo paní a pyta sa:

- Na čo čakáš? Veď nič nejde!
- No práve - čakám, až pôjde. Mama mi kázala prejsť cez cestu, až keď prejde auto!

***

Matka hovorí synovi:

- Zjedz už tie raňajky, syn môj, prídeš neskoro do školy!
- Ale aj nechcem ísť do školy. Mňa tam

MARTIN BRAXATORIS
SLÁDKOVIČ

V NOVOM ROKU

A ja, vinšovnica malá,
trochu som sa omeškala -
s novoročným vinšom svojím
konečne pred vami stojím.

Na všetky sa dívam strany
a prajem rok požehnaný
kamarátkam, kamarátom,
všetkým mamám, všetkým tatom,

všetkým Jankom, všetkým Betkám,
všetkým strýčkom, všetkým tetkám,
a tiež pánom učiteľom,
milým vychovávateľom.

**ŠTEFAN MORAVČÍK
SLOVENČINA**

Slovenčina, kto ti dal
toľko nežných krás,
že vždy ako potôčik
zažblincoše v nás?

Slovenčina najmilšia,
ty si poklad náš,
to preto, že mamkino
srdce v sebe máš.

Hora ticho šumela,
že nesmieš byť nesmelá,
ale dvíhať nás.
Slovenčina, najdrahšia,
si smútok aj špás.

Máš voňavú mäkkosť lúk,
tvrdosť skalných bráľ,
na Slovensku cítim sa
ako mocný kráľ.

MAĽUJTE S NAMI

Vašou dnešnou úlohou bude predstavený obrázok pekne vymaľovať. Najkrajšie maľby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyrebovali dvoch výhercov. Sú to: Jolanta Kovalčíková z Nedele a Eva Mošová z Fridmana.

STROJČEK NA VYHRÁVANIE

Stále aktuálny recept na najlepšiu tenistku sveta vyzerá viac-menej nasledovne: treba vziať trojročné slovenské alebo české dievča, najlepšie z okolia Košíc, niekoľko rokov ho poriadne preháňať po kurte, aby si naň zvyklo, potom ho viesť do Švajčiarska na ďalšie obrábanie v lepších podmienkach. Treba ho chrániť pred rôznymi životnými nástrahami, dôkladne mu organizovať tréning a voliť priateľov, a umne dávkovať rozptýlenie. Najlepšie, keď trénerom, mentorom a ochrancom je jedna osoba, napr. obetavá matka, aby sa dievča necitilo osamotené. Potom ho už stačí viesť na neveľmi dlhej a silnej retiazke stále k novým a novým víťazstvám.

Martina Hingisová, lebo o nej je reč, má dnes 20 rokov. Narodila sa 30. IX. 1980 v Košiciach a už 17 rokov behá po kurtoch s raketou v ruke. Plán výchovy mladej majsterky, ktorý začala dôsledne realizovať jej matka Melánia Molitorová, sa ukázal ako neobvykle účinný. Malá tenistka prekonávala všetky rekordy: keď mala 5 rokov, vyštartovala v prvom turnaji, o rok neskôr, keď Slovensko a Čechy boli ešte spolu, sa stala majsterkou v kategórii 9-ročných dievčat. Keď mala 9 rokov, vyhrala so 14-ročnými tenistkami, ale už vo Švajčiarsku. Bola najlepšou juniorkou Európy, celý čas vyhrala so staršími od seba a ako najmladšia vyhrala

juniorské grandslamové turnaje v Paríži (13-ročná) či vo Wimbledone (14-ročná). V roku 1994 sa stala profesionálkou.

Aj na profesionálnej dráhe sa jej darilo. Keď mala M. Hingisová necelých 16 rokov, stala sa najmladšou víťazkou vo štvorhre (s Helenou Sukovou) na grandslamovom turnaji vo Wimbledone. Začala tiež rýchlo stúpať v rebríčku najlepších tenistiek sveta. Prekonávala všetky rekordy, nielen športové. Napr. bola najmladšou atlétkou (16 rokov a 41 dní), ktorá na kurtoch zarobila milión dolárov. Ako najmladšia (16 rokov a 119 dní) vyhrala tiež vo dvojhre prvý grandslamový turnaj v Austrálii, no a na záver roka 1997, keď mala sotva 16 rokov a 184 dní, stala sa najlepšou tenistkou sveta v rebríčku WTA.

Túžbou každého tenistu je vyhrať v jednom roku 4 najdôležitejšie, tzv. grandslamové turnaje: v Sydney (Austrália), na kurtoch Rolanda Garrosa (Francúzsko), vo Wimbledone (Anglicko) a v New Yorku. Hingisovej sa to v r. 1997 takmer podarilo, keď vyhrala tri a len vo Francúzsku neuspela. Doteraz vyhrala celkovo 34 veľkých turnajov (v tom 5 grandslamových) vo dvojhre, 31 turnajov (7 grandslamových) vo štvorhre a zarobila vyše 16,5 milióna dolárov. Na záver minulého roka jej presne vypočítali vlaňajší príjem vo výške 3.457.049 dolárov. Pre porovnanie uvedme, že terajšia svetová jednotka v súťaži mužov, Rus M. Safin zarobil „len“ 2.844.959 dol.

Zdalo sa, že tento strojček na vyhľadanie, ako niektorí M. Hingisovú nazývajú, začne mať na kurtoch problémy, spojené napr. s dospevaním alebo nástupom nových silných tenistiek z USA, sestier Williamsových alebo L. Davenportovej. Ovšem, došlo k tomu, ale len nakrátko, napr. v r. 1999 vo Wimbledone, kde prehrala už v prvom kole. Potom sa však všetko vrátilo do starých koľají. Skončila sa aj akási vzbura Martiny proti prísnemu režimu matky, o čom najlepšie svedčí skutočnosť, že ich často vídadajú spolu, no a znamenitá forma, dokázaná presvedčivým víťazstvom na poslednom turnaji Masters v New Yorku. (js)

Hviezdy svetovej estrády

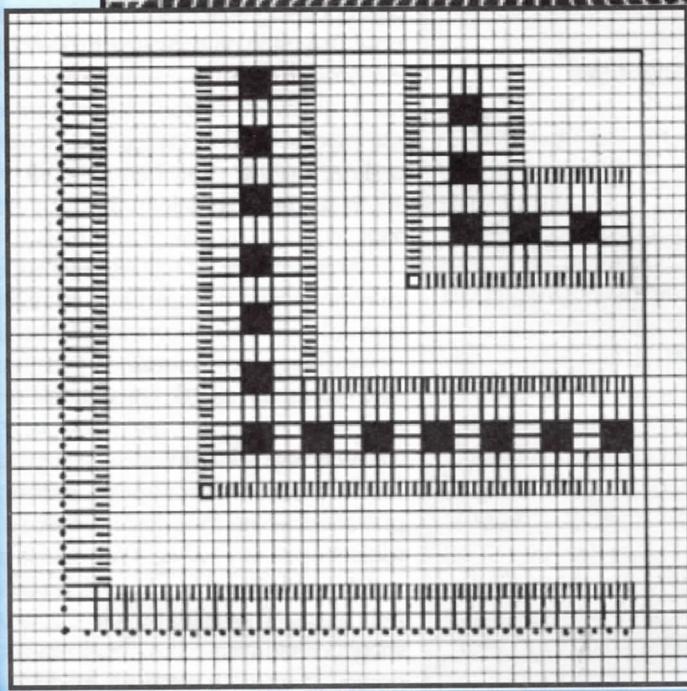
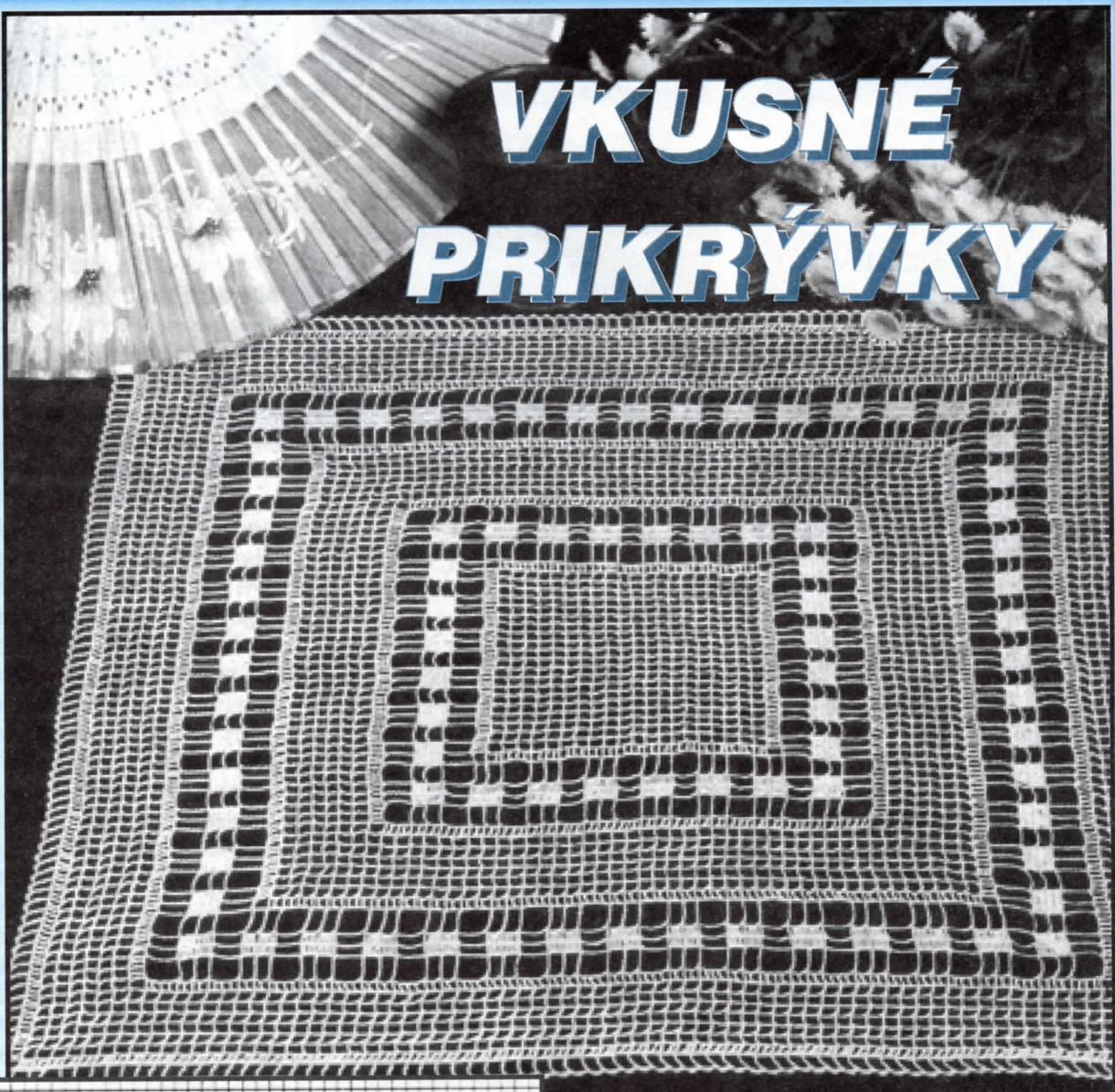
APOCALYPTICA

Takto sa nazýva veľmi zaujímavé finske violončelové kvarteto, ktoré sa preslávilo najmä klasickým aranžovaním najväčších hitov hardrockových hudobných skupín, akými sú Metallica, Sepultura, Sex Pistols a in. Apocalyptica vznikla v lete 1993 a založili ju študenti známej Sibelius Academy v Helsinkách. Kým sa však skupina rozhodla verejne predstaviť so svojím neobvyklým experimentom, museli uplynúť vyše dva roky, vyplňené namáhavými prípravami. Až nakoniec v decembri 1995 dali v Helsinkách prvý koncert, ktorý mal - na všeobecne prekvapenie - obrovský úspech. - Bolo to úžasné, - spomínali neskôr, - takmer ako zemetrasenie, počuť hru klasického kvarteta a súčasne obecenstvo spievajúce také rockové hity ako Master! Master!, Master Of Puppets I'm Pulling Your Strings a iné. Vďaka tomuto úspechu mohli už o týžden pristúpiť k nahrávaniu svojej prvej platne Enter Sandman, ktorá vyšla v r. 1996 a obsahovala také známe hity ako Sad But True, Harvester Of Sorrow, The Unforgiven alebo Creeping Death. Platňa bola rýchle vypredaná. Nasledovala séria koncertov nielen vo Fínsku, ale aj v iných krajinách, medzi iným v Poľsku, kde si kvarteto získalo veľkú obľubu. V r. 1998 vydala Apocalyptica druhú platňu Inquisition Symphony,

ktorá popri hitoch Metalliky či Pantery obsahovala aj tri skladby vedúceho kvarteta E. Toppinena. Tie podľa jeho mienky vytvárajú úplne novú kvalitu v hudbe a dovoľujú ešte viac než doteraz využiť možnosti violiček. V minulom roku nahrala Apocalyptica tretí album Cult, pripravovaný pod heslom „málo Metalliky, veľa klasiky“, čo zretelne naznačuje, akým smerom sa kvarteto chce uberať. Poznamejme ešte, že obe posledné platne sa napriek vysokému nákladu rýchlo vypredali, čo je taktiež dôkazom rastúcej popularity tohto neobvyklého kvarteta. (js)

VKUSNÉ PRIKRÝVKY

Dnes prinášame ďalší vzor nevelkej, jednoduchej, ale peknej prikrývky rozmerov 30 x 30 cm, ktorú si môžeme uháčkovať z běžovej priadze č. 80.

Najprv uháčkujeme stredový štvorec (20 x 20 prázdných okienok z 2 x nah. st. a 3 r. oč.). Potom už háčkujeme po obvode štvorca: 1 riadok poloplných okienok (1 st. do st. prázdnego okienka, 1 r. oč., 1 st. do stredu okienka, 1 r. oč. a 1 st. do st. prázdnego okienka). V rohoch robíme 1 prázdné okienko zo 7 r. oč. Druhý riadok: 4 x nah st., 3 r. oč., 4 x nah. st. 3 r. oč., 4 x nah. st., 7 r. oč., 4 x nah. st., 3 r. oč. atď. Roh vytvoríme takto: $7 + 1 + 7 = 15$ r. oč., 4 x nah. st. atď. V trefom riadku nad vysokými okienkami háčkujeme 2 plné okienka, 7 r. oč., 2 plné okienka atď. Tento tretí riadok uháčkujeme ešte raz (tým sa nám utvoria 4 plné okienka). Nasleduje druhý riadok (vysoké okienka zo 4 x nah. st. a 3 r. oč.), za ním 1 riadok poloplných okienok, 6 riadkov prázdných okienok, 1 riadok poloplných okienok a vzor sa opakuje. Posledný riadok: 3 x nah. st., pikotka (háčkujeme 4 r. oč., vpichneme späť do 1. r. oč. a uháčkujeme kr. st.) a 3 x nah. st.

POUŽITÉ SKRATKY: r. oč. - retiazkové očko; nah. st. - nahodený stípk; 1 st. - 1 stípk.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)

JEDLÁ ZO ZEMIAKOV

FRANCÚZSKE ZEMIAKY. 1 kg zemiakov, 4 vajcia, 2,5 dl kyslej smotany, 100 g masti, soľ, strúhanka, 100 g tvrdého syra, 1 cibula, mleté čierne korenie.

Zemiaky uvaríme v šupke a po vychladnutí a olúpaní pokrájame na kôlieska. Cibuľu nadrobno posekáme a oprážime na masti. Do vymasteného pekáča dáme vrstvu zemiakov, 3 nátvrdovo uvarené vajcia pokrájané na kôlieska, strúhaný syr, posolíme, okoreníme, pokropíme mastou a opráženou cibuľou, potom smotanou s 1 rozhabarkovaným vajcom, posypeme strúhankou a tak pokračujeme, až všetko nespotrebujeme. Posledná je vrstva zemiakov. Všetko vo vyhriatej rúre zapečieme do červena a podávame s hlávkovým alebo uhorským šalátom.

ZEMIAKOVÉ KROKETY. 500 g zemiakov, 200 g údeniny, 100 g strúhaného syra, 2 vajcia, hladká múka, strúhanka, mleté čierne korenie, soľ, olej na vyprážanie.

Zemiaky uvaríme v slanej vode, prelisujeme alebo dobre pomicame, pridáme strúhaný syr, údeninu pokrájanú na kocôčky a polovicu rozšľahaného vajca a vypracujeme na hladké cesto, z ktorého formujeme krokety. Poprášime ich hladkou múkou, obalíme v rozšľahaných vajciach a strúhanke a vyprážame na rozhriatom oleji. Podávame so špenátom, dusenou zeleninou bud zeleninovým šalátom.

ZEMIAKOVÝ NÁKYP. 400 g zemiakov, 160 g cukru, 40 g orechov, 20 g masla, 20 g krupicovej múky na formu, 3 vajcia, 2 dl ovocnej šťavy, citrónová kôra, soľ.

Uvarené zemiaky olúpeme a pretlačíme. Žltky vymiešame s cuktom a postrúhanou citrónovou kôrou, pridáme zomleté orechy, pretlačené zemiaky, trochu soli a z bielkov tuhý

sneh. Všetko zliahka premiešame, dám do vymastenej a mûkou vysypanej nákypovej formy a upečieme. Podávame s ovocnou šťavou.

ZEMIAKOVÉ ŠÚLANCE S MAKOM. 600 g zemiakov, 150 g krupicovej múky, 80 g maku, 60 g práškového cukru, 60 g masla, 1 vajce, voda, soľ.

Uvarené zemiaky olúpeme, pretlačíme a spracujeme s mûkou, soľou a vajcom na cesto. Rozsúlame ho na valček, z ktorého krájame malé kúsky a robíme šúlance. Uvaríme ich v mierne osolenej vode, vyberieme, pokvapkáme maslom a posypeme zomletým makom a cukrom.

ZEMIAKOVÁ POLIEVKA S HUBOVÝM VÝVAROM. 120 g zemiakov, 5 g masla, 10 g mûky, vývar z húb a kostí, rasca, zelený petržlen.

Očistené, pokrájané zemiaky uvaríme v osolenej vode so zomletou rascou. Pridáme vývar z húb varených osobitne. Mûku oprážime nasucho, zalejeme nemastným vývarom z kostí a prilejeme do polievky. Polievku dobré povaríme a nakoniec do nej pridáme čerstvé maslo a posekaný zelený petržlen.

ZEMIAKOVÉ ROŽTEKY SO ŠUNKOU. 120 g zemiakov, 120 g polohrubej mûky, 120 g masla, 300 g šunky bud vareného údeného mäsa, 1 bielok, rasca, soľ, trochu tuku a mûky na plech.

Uvarené zemiaky ihned pretlačíme cez sitko a necháme vychladnúť. Vychladnuté dám na dosku, pridáme maslo, mûku, soľ a vypracujeme cesto, ktoré necháme 1/2 hodiny v chlade, najlepšie v chladničke, odpočinúť. Potom z cesta vyvalkáme na doske poprášenej mûkou placku hrubú asi 3 mm, pokrájame ju na štvorčeky asi 10 x 10 cm. Do stredu štvorčekov dám kôpku jemne zomletej šunky alebo mäsa, okraje štvorčekov potrieme bielkom a zatočíme do tvaru rožtekov. Rožteky položíme na plech pomostený tukom a posypaný mûkou, potrieme bielkom, posypeme rascou a soľou a v stredne horúcej rúre upečieme do zlatozlata. Podávame bud ako predjedlo alebo ako zákusok k čaju alebo bielemu vínu. (js)

ZARAŽLIWA BIEGUNKA PROSIAT

U prosiat často pojawia się biegunka, zwana kolibacylozą. Chorują wtedy wszystkie prosięta w chlewie, zarażając się jedne od drugich, co powoduje duże straty. Chorobę wywołują te same zarazki, co zaraźliwą biegunkę u żrebiąt, cieląt i jagniąt. Zarazki wywołujące biegunkę żyją zawsze w jelitach zwierząt, ale gdy zwierzę jest silne dzięki dobrym warunkom utrzymania, na ogół nie zapada na tę chorobę. W rozprzestrzenianiu się biegunki dużą rolę odgrywają nowozakupione prosięta. Zarazki przenoszone są najczęściej za pośrednictwem moczu i kału. Pierwsze oznaki biegunki pojawiają się wkrótce po urodzeniu. Prosięta są smutne, nie chcą jeść i gorączkują oraz stale leżą. Następnie pojawia się biegunka. Kał jest początkowo papkowaty i żółty, później zaś wodnisty i szarobiały, często z domieszką śluzu i krwi. Skóra chorych prosiąt staje się blada, szara lub żółtawa, bez polysku, pomarszczona a później pokrywa się strupami. W miarę rozwoju choroby zwierzęta coraz bardziej słabną. Choroba trwa krótko, 2 - 5 dni, po czym prosięta padają wskutek zupełnego wyczerpania. Czasem u niektórych prosiąt przed śmiercią występują drgawki. Największa śmiertelność przypada na pierwszych 14 dni życia prosiąt. W razie zauważenia pierwszych objawów choroby należy koniecznie zwrócić się do leczniczy zwierząt, aby uniknąć dużych strat. Leczenie we właściwym zakresie nie daje tu żadnych efektów.

W zapobieganiu tej chorobie należy zwrócić uwagę na zapewnienie prosiętom dobrych warunków utrzymania, odpowiedniego pomieszczenia i racjonalnego żywienia nie tylko prosiąt, ale również macior. Prosięta nie mogą przebywać w zimnych i wilgotnych chlewniach. Maciorek trzeba karmić paszą świeżą, a przechodząc na inną karmę, należy to robić stopniowo. W celu niszczenia zarazków, należy dokładnie czyścić i odkażać chlewy. Trzeba też unikać zbyt wcześniego odsadzania prosiąt od maciora, ponieważ wtedy u młodych zwierząt la-

two występuje biegunka. Prosięta odłącza się od matki w wieku około dwóch miesięcy. Stosując mleko krowie, należy prosięta do niego przyzwyczajać bardzo powoli i jednocześnie podawać im w tym okresie węgiel drzewny.

WŁOŚNICA ŚWIŃ

Na włośnicę chorują świnie, koty, psy, szczury oraz ludzie. Wywołuje ją maleńki, nitkowaty pasożyt zwany włośniem lub trychiną. Dojrzałe włośnie żyją w przewodzie pokarmowym zwierząt, natomiast postać młodociana pasożytą przebywa w wnętrzach tych samych zwierząt. Znajdujące się w przewodzie pokarmowym świni dojrzałe włośnie żyją krótko. Samice ich, napełnione młodocianymi postaciami, przebijają się do ścianki jelita. Tu samica rodzi potomstwo, które przez naczynia krwionośne z prądem krwi zostaje przeniesione do mięśni. Tam dookoła młodocianego włośnia wytwarza się torbka osłaniająca pasożytą. Jak tylko włosierń wraz z mięsem świń dostanie się do żołądka człowieka, uwalnia się z torbki i bardzo szybko rośnie. Po dwóch dniach jest już zdolny do rozmnażania się. Dla zwierząt włośnica nie jest niebezpieczna, natomiast dla człowieka zarażenie się włośniami jest bardzo niebezpieczne i w większości wypadków (bez szybkiej pomocy lekarskiej) kończy się śmiercią. Włośnie umiejscowione w wnętrzach człowieka wydalają silnie działające trucizny. Rozpoznanie choroby u świń następuje dopiero po uboju, przez badanie mięsa pod mikroskopem.

Zapobieganie chorobie polega przede wszystkim na utrzymaniu chlewu w należytej czystości i prowadzeniu energicznej walki ze szczurami, od których świnie najczęściej zarażają się włośniami. Padłe szczury najlepiej jest palić. Nie wolno ich nigdzie wyrzucać, nawet na śmietnik, gdyż często zjadane są przez stare maciory.

Dabając o własne zdrowie, należy dokładnie stosować się do przepisów weterynaryjnych i jeść wyłącznie mięso badane przez odpowiednią służbę weterynarną. Panujące do dziś niegdzie przekonanie, że przy spożywaniu podejrzanej mięsa należy pić wódkę lub inny alkohol, aby nie zaszkodziło, nie znajduje potwierdzenia w częstych przypadkach szpitalnych u ludzi chorych na włośnicę. (js)

PRAWNIK

CZY KAŻDY TESTAMENT JEST WAŻNY?

Gdy nie chcemy y, aby po nas dzieci czy wszyscy spadkobiercy ustawowią, albo gdy do spadku przywołujemy tylko jedną osobę a pomijamy innych spadkobierców, wówczas musimy sporządzić testament. Aby ten dokument był ważny, musi spełniać pewne wymogi.

Testamentu nie możemy napisać na maszynie, ale tylko odręcznie. Małżonkowie nie mogą sporządzić wspólnego testamentu - każdy z nich powinien napisać go osobno. Dokument ten może bowiem zawierać tylko rozporządzenie jednej osoby. W pisaniu testamentu odręcznego nie może nas nikt wyreczyć. Nie możemy np. powołać adwokata, aby sporządził w naszym imieniu testament, choć może on zostać spisany w formie aktu notarialnego. Testament nie będzie też ważny, jeżeli np. sporządziliśmy go pod wpływem błędu, bądź też pod przymusem (np. w stanie wyłączającym świadomie powięcie decyzji) lub pod wpływem groźby.

Testament możemy odwołać, np. sporządzając nowy. Wtedy poprzedni testament nie będzie ważny. Jeśli sporządziliśmy testament ustny przy świadkach, to świadkiem nie może być osoba głucha, niema czy niewidoma. (Art. 941-946, 956-957 Kodeksu cywilnego)

SEPARACJA MAŁŻONKÓW

Gdy nie chcemy się rozwieść, możemy domagać się, aby sąd orzekł separację. Sąd orzeka ją wtedy, jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia. Jednakże nie orzeknie separacji wówczas, gdy między małżonkami nastąpił w prawdziwej mierze rozkład pożycia, lecz na skutek separacji mogłyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci. Jeśli oboje małżonkowie domagają się separacji, a nie mają małoletnich dzieci, wówczas sąd tę separację orzeka. Może się zdarzyć, że jeden z małżonków domaga się rozwodu, a drugi separacji. Gdy żądanie jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. Gdyby jednak żądanie rozwodu nie było dopuszczalne, a żądanie separacji - uza-

sadnione, sąd orzeka separację. Należy pamiętać, że orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielnosci majątkowej. Małżonek pozostający w separacji nie może ożenić się ponownie. Może to uczynić dopiero po ewent. rozwodzie. Jeśli małżonkowie zgodnie domagają się zniesienia separacji, sąd może to uczynić i wtedy ustają skutki separacji. Sąd rozstrzyga przy okazji o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków. Jeżeli oboje małżonkowie tego domagają się, sąd może orzec utrzymanie między nimi rozdzielnosci majątkowej (Art. 61, poz. 1 i 6 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego).

ZNIŻKI ZA ROZMOWY TELEFONICZNE

Niektóre osoby, mające w domu telefon lub starające się o jego podłączenie, mogą skorzystać ze specjalnych ulg. Przysługują one m.in. invalidom i ich rodzinom przy podłączeniu do sieci telefonicznej, instalowaniu telefonu lub też przy miesięcznych opłatach abonamentowych.

O połowę mniej płacą niepełnosprawni, którzy mają uszkodzony słuch, wzrok lub mają problemy z mową. W przypadku wad wzroku z ulgi mogą skorzystać jedynie te osoby, u których orzeczono znaczny stopień niepełnosprawności.

Oprócz częściowego zwolnienia z opłat, osoby niepełnosprawne mają prawo domagać się również innych udogodnień. Jeżeli bowiem uznają, że niezbędny jest im odpowiedni aparat telefoniczny, powinni o tym zakomunikować, a zostanie im dostarczony aparat dostosowany do ich potrzeb. Za taki aparat muszą jednak zapłacić. W pewnych wypadkach z połowy opłat zwolniona jest także rodzina niepełnosprawnego. Np. wtedy, gdy bliskie osoby mieszkają razem z niepełnosprawnym i prowadzą z nim wspólne gospodarstwo domowe. Z ulgi korzystają zarówno wtedy, kiedy mają już telefon, jak i wówczas, kiedy starają się o jego założenie. Osoby, które źle widzą, słyszą lub mówią, mogą starać się także o zainstalowanie tekstofonów albo wiodefonów. Mają też prawo domagać się, by informacja o tym znalazła się w książce telefonicznej przy ich nazwisku.

Hviezdy o nás

Kozorožec (22.12.-20.1.)

Snaž sa držať ruku na pulze a byť blízko problémov, o ktoré sa zaujíma tvoje okolie. Je to dôležité, lebo práve teraz t'a zaujalo niečo alebo niekto a na nič iné nemyslíš. Nekomplikuj si zbytočne život a svedomite plň svoje povinnosti, lebo od toho závisí tvoja budenosť.

Vodnár (21.1.-18.2.)

Máš pred sebou pekné vyhliadky, aj keď sa to spája so zvýšeným pracovným úsilím. Preto nezaháľaj. V súvislosti s tým rodinné záležitosti budú musieť trochu počkať, kým si v práci všetko neurovnáš. Potom to však najbližším vynahradíš.

Ryby (19.2.-20.3.)

Stretnieš sa s pochvalou a slovami uznania od cudzích osôb. Snaž sa zistíť, čo sa za tým skrýva. Druhá polovica mesiaca ti prinesie mnoho zaujíavých udalostí a stretnutí. Rozhovor so starými priateľmi ti pomôže mnoho ujasniť, aj spomínané slová uznania.

Baran (21.3.-20.4.)

Čaká t'a trochu starostí a problémov, ktoré si budú vyžadovať veľa času a energie. Nevyhneš sa napäťym situáciám. Pomôže ti len pohotová a rýchla reakcia. Konaj však taktne a rozvážne. Tvojmu zdraviu by veľmi prospel aspoň krátky odpočinok.

Býk (21.4.-20.5.)

Niekto z tvojho najbližšieho okolia sa nechová tak, ako by si očakával. Nereaguj prudko, dobrým slovom dosiahneš viac. Ved' aj ľudová múdrost hovorí, že múdrejší ustúpi. Napokon po istom čase aj druhá strana dospeje k záveru, že nemala pravdu.

Bliženec (21.5.-21.6.)

Tvoja schopnosť získavať si priazeň okolia ti pomože presadiť a potom aj realizovať náročný, ale veľmi užitočný projekt. Nepripisuj si však všetky zásluhy. Uznanie a podákovanie patrí všetkým, ktorí ti v práci pomáhali. Pamäтай, že ich pomoc môžeš potrebovať aj v budúcnosti.

Rak (22.6.-22.7.)

Pre nával práce ti najbližšie týždne uplynú veľmi rýchle. Pracuj efektívne, keďže okolie t'a sleduje, ako si so všetkým poradíš. Môže to mať vplyv na tvoju ďalšiu kariéru. Finančná situácia sa ti výrazne zlepší, ale naďalej sa drž dobrého zvyku hospodáriť s ceruzkou v ruke.

LĽEV (23.7.-23.8.)

Tvoja duševná pohoda a dobrá nálada rozjasní ovzdušie medzi spolupracovníkmi, aj keď úplne nejasná nezhody medzi tebou a niekým blízkym. Musíš však prejaviť pochopenie a odhadlať sa pre isté ústupky. Ktovia, možno prameňom sporu je tvoja príliš spoločenská povaha.

PANNA (24.8.-23.9.)

Ocitneš sa pred mnohými problémami, ktorým budeš musieť venovať veľkú pozornosť. Venuj sa im, aj keby si mal mnoho iných povinností. Tož niekto sa chce chopiť iniciatívy a presadiť vlastné metódy riešenia problémov. Nedaj sa vytlačiť, bud' iniciatívny, konaj energicky ale rozvážne.

Váhy (24.9.-23.10.)

Čaká t'a celkom vŕšedný, priam nudný mesiac: tie isté povinnosti a úlohy, ktoré už poznáš naspäť. Aj spoločenské stretnutia, po ktorých si veľa sľubuješ, t'a sklamú. Prejav aspoň trochu záujmu a pochopenia tvojim blízkym. Nie je to ich vina, že sa ti nič nedarí.

Škorpión (24.10.-22.11.)

Náhla zmena tvojich plánov si vyžiada veľa práce. Budeš však spokojný, keď zistíš, že to bolo potrebné. Dostaneš sa medzi ľudí, ktorí si získajú tvoju sympatiu. Aj v osobnom živote sa mnoho zlepší, prejav trochu pochopenia a rodinné nedorozumenia sa ujasnia.

Strelec (23.11.-21.12.)

Na pracovisku dôjde k určitým sporom, ktoré sa ti však vďaka svojej zmlivelej povahy podarí urovnáť. Nová známost' v týchto dňoch môže znamenať začiatok nového obdobia v tvojom živote. Aj keď si očarený, nebud' celkom slepý. Čas ukáže, či váš zväzok bude trvalý. (js)

NÁŠ TEST

Prežívate každú maličkost?

1. Prekáža vám, ak sa vám niekto zalieča?

a/ Nie, ak to nie je veľmi okáte - 3; b/ Cítim sa pri tom trápne - 1; c/ Lichotí mi to - 6.

2. Usilujete sa tváriť tak, že chyby iných nevidíte?

a/ Bojím sa, aby si to nikto nevšimol - 1; b/ Nie, a hned' to aj vykričím - 6; c/ Snažím sa byť neutrálny - 3

3. Usilujete sa byť na čele skupiny?

a/ Áno - 6; b/ Na tom mi nikdy nezáleží - 3; c/ Trápnem, aby sa tak nestalo - 1.

4. Vraciate sa často k udalosti, ktorá už odznela?

a/ Zriedkavo - 3; b/ Radšej by som ju anuloval - 1; c/ Nie, ale čakám na každú novú - 6.

5. Ste v rozpakoch, ak máte pre niekoho vybrať darček?

a/ Nie, teším sa na dojem - 6; b/ Nie, ale sa tým nechýlím - 3; c/ Áno, mám s tým problém - 6.

6. Vyhŕkli vám už slzy dojatia?

a/ Len zriedkavo - 3; b/ Áno, a cítim sa trápne - 1; c/ To sa mi nemôže stať - 6.

7. Túžite veľmi po priateľstve?

a/ Áno - 1; b/ Nie, skôr aby sa iní priateľili so mnou - 6; c/ Chcem mať úprimných priateľov - 3.

8. Cítíte sa príjemne v každej spoločnosti?

a/ Áno, lebo hrám prím - 6; b/ Dokážem sa prispôsobiť - 3; c/ V spoločnosti som neistý - 1.

9. Trápi vás často neúspech?

a/ Nie - 3; b/ Áno, už vopred ho prežívam - 1; c/ To ponechávam na iných - 6.

10. Robí vám problém požiadat niekoho o pomoc?

a/ Áno a je mi nepríjemne - 1; b/ Nie a viem si ju aj vynútiť - 6; c/ Niekoľko - 3.

HODNOTEŇIE

10-20 bodov: O veľkom prežívaní aj maličkostí viete sám najlepšie. Snažte sa častejšie neformálne komunikovať s najbližšími. Rozprávajte sa aj o tom, ako hádzate veci za hlavu.

21-30 bodov: Usilujete sa nevracať k negatívnym zážitkom. Pri každej nemilej spomienke sa ihneď zaobrajte niečim príjemným. Úspech nepríde hned, ale postupne sa iste dostaví.

31-45 bodov: Dokážete racionálne hodnotiť a primerane prežívať udalosti okolo vás. Posmeľujte aj iných.

46-60 bodov: Čím máte bližšie k 60 bodom, tým menej si pripúštate, že niekto môže byť citlivý na vaše narážky. Pouvažujte, či niekoho svojimi výrokmi nezahanbujete. (js)

MENO VEŠTÍ

FELÍCIA - neobvyklé, aj keď v poslednom období čoraz častejšie, jasné, priame a trochu snobistické meno.

Felícia je obyčajne priemerne vysoká, veľmi štíhla, niekedy priam chudá astenická žena s peknou, rovnou postavou, ale trochu malým poprsím. Máva pevné, husté hnedé, gaštanové vlasy, niekedy však aj tmavé, k tomu sivé alebo hnedé, pomerne veľké oči a trochu pozdĺžnu tvár. Rada sa oblieka pekne, aj keď nie príliš módne, zato jej odevy sú vždy ušité z drahých a kvalitných látok. Je to typ osoby trochu meravej, akoby stále nahevanej, ktorá sa zriedkavo usmieva. Často chytrácka, ľstivá až zlomyselná, inokedy však - závisle od okolnosti - diplomatka, vynachádzavá a podnikavá. Dokáže ísť priamo a bezohľadne, ale v prípade potreby aj okľukami za svojím egoistickým cieľom,

túži po poctách, uznaní a úspechoch, pre ktoré dokáže urobiť všetko.

Kedže je tvrdohlavá a vytrvalá, najčastejšie dosahuje úspech. Často zastáva vysoké funkcie, nielen preto, že je obratná a ctižiadostivá, ale aj vďaka podpore poslušného manžela, ktorého si získava hrozbami a rozvodom s prvou ženou. Je paradoxné, že aj keď Felícia nie je krásavica, muži po nej lipnú.

V detstve prenasledovaná inými deťmi, máva komplexy a je uzavretá a zlomyselná. Od malička hovoria o nej, že je debilná, čo nie je pravda. Najčastejšie je umelkyňa, speváčka, vedúca, riaditeľka a pod. Kedže sa vydá, v mnohom prevyšuje svojho manžela a je hlavou domácnosti. Kedže je roľníčka, vďaka vzdeleniu a obratnosti rýchle dosahuje blahobyt. Túži po láske, tým viac, že súrodenci ju nemalú príliš radi. Máva cholerický temperament a voči rodine a prísna a náročná. (jš)

Ferdinandovi ušla manželka. Na tretí deň ktosi zvoní. Ferdinand otvára dvere:

- To si ty, starká?
- A kto by to mal byť?
- Myslel som, že zas nejaký gratulant.

* * *

Jasnovidka:

- Máte pred sebou dve možnosti. O tej prvej by som nerada hovorila a o tej druhej by ste vy nerád počuli.

* * *

- Drahá, išiel by som kvôli tebe až na kraj sveta.

- Dobre, môžeš hned vyrazit.

* * *

Otec, dnes mi jeden chlapec poviedal, že sa na teba podobám.

- A ty čo?
- Nič, on bol silnejší.

* * *

Povzduch sliepky nad kuriatkami:

- Keby váš otec vedel, akí nezbedníci z vás budú, na grile by sa obracal.

* * *

- Ja manželku bozkávam rovnako často ako za slobodna.

- To ju tak miluješ aj po desiatich rokoch?

- Nie, ale nepoznám iný spôsob, ako ju umlčať.

* * *

- Ty máš ale hlúpe názory!

- Čuduješ sa? Ved som si ich s tebou často vymieňať.

* * *

Pani Zlatica:

- Pán doktor, nepredpisujte môjmu manželovi okuliare. Naše manželstvo je už desať rokov štastné.

* * *

- Slečna, ešte vám nikto nepovedal, že sa podobáte na Brigitu Bardotovú?

- Nikto.
- A mali pravdu!

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Sirota, byť ňou - veľká nepríjemnosť; vidieť - môžeš niekomu pomôcť.

Skákať cez priekopu - podarí sa ti vrátiť dlžobu.

Skladište, prázdne - dozvieš sa nejaké novinky.

Slávobrana - niekto ťa pripraví o úspech. Sladké mandle - pekné vyhliadky do budúcnosti.

Sladkosti - niekto sa tí líška.

Slaná voda - onedlho budeš prelievať slzy.

Slávnosť, byť na nej - svitajú pre teba lepšie časy; sprievod vidieť - šťastie, úspech.

Slina - niektorí ľudia ti budú strpčovať život.

Slnečník - tvoja láska nebude opäťovaná.

Slon, vidieť ho ísť - streneš priateľov; ja zdziť na ňom - šťastie vo všetkom; mŕtveho vidieť - tvoje plány sa nevydaria.

Sluha - budeš pohodlne bývať; byť ním obsluhovaný - čakajú ťa mrzutosti.

Službu niekomu preukázať - čaká ťa sloboda, nezávislosť.

Slzy - nezmyselná, beznádejná radosť.

Smola - čaká ťa blahobyt.

Smotanu vidieť - dedičstvo; piť - pevné zdravie.

Smolný veniec - čoskoro usporiadaš slávnosť pre priateľov.

Smútočná hudba - (pre ženy) staneš sa nevestou, (pre mužov) zaťom.

Smútok - čaká ťa veľa radosti. (jš)

ABBA, známa švédská hudobná skupina je znova spolu. Hudobníci sa však tentoraz nestretli počas nahrávania nových pesničiek, ale pri práci nad knižkou „From Abba To Mamma Mia.“ Knihu, ktorá vzniká vďaka pomoci Agnethy, Bjorna, Bennyho a Fridy, napísali Carl Magnus a Andres Hanser. Členovia ABBY, ktorí sa nevideli od roku 1983, kedy skupina oficiálne zanikla, sa do práce nad knižkou pustili s veľkým zápalom. Doručili fotografie zo svojich súkromných albumov, porozprávali autorom knižky o rokoch svojho spoločného spievania a napísali aj úvod knihy.

LENNONOV KĽAVÍR PREDANÝ. Spevák George Michael kúpil na aukcii v Liverpoole kľavír bývalého člena skupiny Beatles Johna Lennona, za ktorý zaplatil 1,45 milióna libier (okolo 2,1 milióna dolárov). Poznamenajme, že na tom nástroji J. Lennon zložil v roku 1971 známu skladbu „Imagine.“ Kľavír bol pred aukciou vystavený v Múzeu histórie Beatles v Liverpoole, rodnom meste tejto slávnej skupiny. Vedenie múzea chce, aby tam bol vystavený naďalej. Zatiaľ nevedno, či s tým bude George Michael súhlasit. Okrem kľavíra na aukcii predali aj Lennonove Ferrari, za ktoré kupujúci zaplatil 110 tisíc libier (okolo 159 tisíc dolárov) a okuliare „lennonky“ - za 6 tisíc libier (okolo 8,5 tisíc dolárov).

LACNEJŠÍ SÚRODENCI. Name dropping, tak sa volá v angličtine spôsob, ako pritiahnúť televíznych divákov pomocou zvučných mien široko-d'aleko známych hviezd. Tie však treba obyčajne „tučne“ zaplatiť, aby prijali pozvanie do nejakej televíznej relácie. Šikovní televízni tvorcovia si však pomohli: pozvali sice Swazezeho, Stallonna a Travolta - ale len lacnejších súrodencov hviezd. Na snímke: (zľava) Swazezov brat Don, Stalloneov brat Frank a Travoltov brat Joey.

ŽENSKÝ IDEÁL. Vo Veľkej Británii vymodelovali ženský ideál. Ideálna žena má mať tvár ako herečka Catherine Zeta-Jonesová, vlasy ako hviezda televízneho seriálu „Priatelia“ Jennifer Anistonová, prsia a dekoltaž ako Cindy Crawfordová, zadok ako speváčka a herečka Jennifer Lopezová a nohy ako austrálska modelka Elle Macphersonová. Po takomto výzore totiž túži až 62 % žien vo Veľkej Británii, medzi ktorými sa uskutočnila táto nezvyklá anketa.

CELKOM AKO MAMA! Malá Lourdes Maria nezaprie, že je dcérou slávnej speváčky Madonny. Aj napriek svojmu veku (tri a pol roka) sa už odvážne posadí na poníka a ničoho sa neobáva. Celkom ako jej matka! Tá ju sice na detskú súťaž v jazdectve nemohla prísť povzbudit, ale odvážnemu dievčatku to neprekázalo. Poštala mu aj prítomnosť telesného strážcu.

DIVNÝ JE TEN HOLLYWOOD. Známa „továreň na sny“ v Hollywood vytvára pekné ilúzie, vďaka ktorým neraz zabúdame o reálnej skutočnosti. V kinách a na obrazovkách televízorov sledujeme príbehy našich oblúbencov, a ani si neuvedomujeme, akú vysokú cenu platia za svoju popularitu. Katalóg čudáctiev hollywoodských sláv je taký dlhý, že na jeho základe by bolo možné napísat hrubú knihu. Vyberme aspoň niektoré z nich. Herec Peter

Fonda nosí kvôli svojej bezpečnosti nepriestrelné okuliare, režisér Woody Allen si každé dve hodiny meria telesnú teplotu, komik Jim Carrey posielal svojho psa trikrát v týždni na masáž, Woody Harrelson si otvoril bar, v ktorom sa podáva výlučne čistý kyslík, Ryan O’Neal behá denne naho po pláži, Marlon Brando chcel svoj dom na Tahiti osvetľovať elektrinou, ktorú vyrábajú elektrické úhory a Liz Hurleyová oznamila, že spácha samovraždu, ak bude taká tučná ako Marilyn Monroeová...

OBAVY ALŽBETY II. Anglická kráľovná Alžbeta II. sa obáva, že onedlho môže stratit svoje kráľovské sídlo - palác Buckingham. Vo Veľkej Británii si totiž čoraz väčšiu popularitu získava myšlienka, aby bola táto kráľovská rezidencia premenená na múzeum a galériu. Tento návrh predložila ministerka britskej vlády Mo Mowlanová, ktorá si myslí, že v nových časoch musí byť aj monarchia modernejšia. Návrhla preto kráľovnej, aby sa prestáhovala do nejakého novopostaveného domu...

HERCI STOROČIA. Americký filmový inštitút ohlásil listinu 50 najväčších hercov a herečiek 20. storočia. V kategórii hercov zvíťazil Humphrey Bogart. Ďalšie miesta obsadili: 2. Cary Grant, 3. James Stewart, 4. Marlon Brando, 5. Fred Astaire, 10. Charlie Chaplin a 18. James Dean. Herečky: 1. Katherine Hepburnová (na snímke), 2. Bette Davisová, 3. Audrey Hepburnová, 4. Ingrid Bergmanová, 5. Greta Garbo, 6. Sophia Lorenová. (pk)

POCHOVAŤ ELVISA. Lisa Marie Presleyová (na snímke) chce dať pochovať svojho slávneho otca Elvisa Presleya (22 rokov po jeho smrti) na neznámom mieste. Totiž Graceland pri Memphise, kde je kráľ rock and rollu pochovaný, ešte vždy navštevujú tisíce Elvisových fanúšikov a nechávajú tam veľký neporiadok.

V Chyžnom

V Jablonke

POŽIARNE ZBROJNICE NA ORAVE

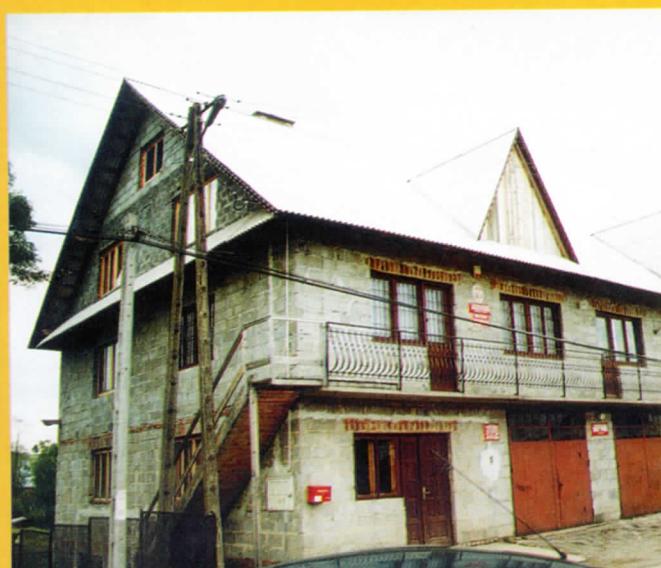
Foto: Peter Kollárik

V Oravke

V Podviku

V Malej Lipnici

V Pekelníku

Zimný západ slnka v Tříbeňi. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materialov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100